

INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI

**PREVENCE KRIMINALITY
NA ÚROVNI OBCÍ A KRAJŮ**

Závěrečná zpráva z výzkumu

Odpovědný řešitel:

PhDr. Kazimír Večerka, CSc.

Řešitelé:

Mgr. Jakub Holas

PhDr. Jan Tomášek, Ph.D.

Tento text neprošel jazykovou korekturou a je určen pro studijní účely.

Neprodejné

Praha 2009

Externí recenzenti: **PhDr. Radim Bureš**
 PhDr. Stanislav Jabůrek

Technická spolupráce: **Marie Kuntová**

ISBN 978-80-7338-085-4

© Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009
www.kriminologie.cz

Obsah

	strana
I. Prevence kriminality v obcích - pohled expertů z místní úrovně	5
1. Úvod	5
1.1. Výzkumný soubor	6
2. Přehled výsledků - speciální část pro manažery prevence	8
2.1. Manažeri prevence - popis činnosti	8
2.2. Komise pro prevenci kriminality	10
2.3. Oficiální výzkumná šetření k prevenci kriminality	11
2.4. Finanční prostředky na prevenci kriminality	12
2.5. Koncepční a strategické materiály k prevenci	14
3. Přehled výsledků - společná část pro všechny respondenty	15
3.1. Možnosti získat informace o negativních jevech v obci	15
3.2. Role jednotlivých subjektů v prevenci kriminality	17
3.3. Zájem o prevenci ze strany obce	20
3.4. Prevence kriminality v činnosti Policie ČR	22
3.5. Úloha orgánů kraje (krajského úřadu) v systému prevence	23
3.6. Role kraje - shrnutí	32
3.7. Priority obce	34
3.8. Závažnost negativních sociálních jevů v obci	34
3.9. Kriminální jednání v obci	42
3.10. Podmínky uskutečňování preventivní práce	48
3.11. Hodnocení systému podpory prevence kriminality a závadových jevů z celostátní úrovně	50
3.12. Přínos nestátních neziskových organizací (NNO) k prevenci kriminality a závadových jevů v obcích	52
3.13. Programy / opatření zastoupené v obci a jejich účinnost	56
3.14. Další postřehy respondentů	64
4. Závěrečné shrnutí	65

II. Názory krajských manažerů prevence kriminality na preventivní práci v rámci krajů.	68
1. Úvod	68
1.1. Základní údaje o krajských manažerech prevence	68
2. Výsledky strukturovaných rozhovorů s manažery prevence	69
2.1. Zakotvení preventivní práce v materiálech krajských samospráv	69
2.2. Personální obsazení pozice manažera prevence	70
2.3. Odborné zajištění preventivní práce na krajské úrovni, spolupráce s obcemi	73
2.4. Manažerovy poznatky z oblasti komplexní bezpečnostní analýzy kraje	75
2.5. Úroveň spolupráce s využitelnými subjekty pro prevenci	76
2.6. Oblast projektů prevence kriminality	78
2.7. Spolupráce s republikovou a krajskou úrovní, legislativní doporučení	79
3. Shrnutí a závěrečné poznámky	83
Přílohy	85
Resumé	102
Summary	109

I. Prevence kriminality v obcích – pohled expertů z místní úrovně

1. Úvod

Výzkum byl realizován v rámci projektu MV ČR „**Současný stav a výhledy preventivní práce na území krajů**“. Celostátní reprezentativní výzkum veřejného mínění ohledně otázek bezpečí a prevence kriminality byl již Odborem prevence MV ČR (dále OPK) ve spolupráci s IKSP realizován v roce 2006. Poté bylo rozhodnuto dotázat se na situaci v oblasti prevence kriminality a dalších závadových jevů přímo tam, kde by se měla valná část preventivní činnosti uskutečňovat – tedy v obcích. Rozhodli jsme se soustředit na obce s rozšířenou působností (tzv. „obce třetího typu“), kterých je, resp. v době přípravy výzkumu bylo, v republice 206; k tomu byly OPK přidány některé další obce, do nichž v minulosti směřovaly dotace na prevenci (především v rámci programu Partnerství). Celkově byla data získána z 230 obcí¹, akce se nezúčastnilo pouze 14 obcí s rozšířenou působností. Současně byly vytipovány 4 skupiny osob – „expertů“ – kteří z povahy své profesní činnosti mají největší přehled o bezpečnostní situaci v obci, existujících problémech i o užívaných preventivních postupech (viz dále). Jejich databáze byla dodána zadavatelem výzkumu – Odborem prevence MV ČR.

Výzkum byl na přání zadavatele realizován formou on-line dotazování s CATI předrekrutací². To byla nová zkušenost i pro pracovníky IKSP, kteří původně navrhovali metodu face-to-face. Zhotovitelem se stala na základě výběrového řízení firma Stem Mark.

Cílem projektu bylo zmapovat:

1. nejdůležitější problémy lokality a situaci v oblasti sociálně patologických jevů
2. druhy preventivních opatření fungujících v obci, hodnocení jejich účinnosti
3. organizační a materiálně-technické zabezpečení preventivní činnosti v obci, role jednotlivých subjektů včetně NNO
4. podmínky činnosti v oblasti prevence kriminality a sociálně patologických jevů
5. jakou spolupráci a pomoc lokalita z úrovně kraje a z úrovně státních institucí dostává a jakou očekává

¹ T.j. kompletně dotazník vyplnil za obec alespoň jeden respondent.

² CATI = Computer Assisted Telephone Interview (Telefonické dotazování s podporou počítače). Speciálně školení operátoři – tazatelé telefonicky kontaktují cílové respondenty a provádějí s nimi požadované rozhovory. Otázky kladou pomocí elektronického dotazovacího softwaru a odpovědi zaznamenávají přímo do počítače.

1.1. Výzkumný soubor

Subjektem výzkumu byly primárně tyto 4 cílové skupiny respondentů, pracujících v „trojkových“ obcích ve funkcích:

- > manažera prevence
- > příslušníka městské policie (pracovníka na řídicí funkci nebo takového, který má na starosti preventivní činnosti)
- > příslušníka Policie ČR (pracovníka na řídicí funkci nebo takového, který má na starosti preventivní činnosti)
- > pracovníka odboru sociálních věcí (městských nebo obvodních úřadů)

V obcích (především menších), kde funkce manažera není zřízena, měla v jeho roli vystupovat osoba, která se podobnou problematikou zabývá. Nejčastěji to byl tajemník úřadu nebo místostarosta. Základní soubor čítal cca 990 platných kontaktů, na které měla agentura telefonické a emailové spojení.

Dotazování probíhalo na podzim 2007, potenciální respondenti v obcích byli min. dvakrát, někteří i třikrát urgováni. Přes 200 respondentů, kteří se nezúčastnili vyplňování dotazníku na internetu, bylo obtelefonováno. Konečná velikost vzorku činila 622 dotázaných, což znamená míru úspěšnosti 63 %. Tu označila provádějící agentura za vysokou, původní představa OPK i IKSP však byla poněkud vyšší.

Tabulka 1: Struktura vzorku dotázaných dle funkce

	Počet resp.	% podíl
Manažer/ka prevence kriminality	102	16,4
Zástupce městské policie (velitel, člen)	116	18,6
Příslušník Policie ČR	184	29,6
Pracovník odboru sociálních věcí	144	23,2
Tajemník městského úřadu, zástupce starosty	36	5,8
Vedoucí / člen komise veř. pořádku, přestupkové, bezpečnostní	11	1,8
Pracovník jiného odboru	11	1,8
Pracovník odboru školství	5	0,8
Jiná funkce nebo pozice, výše neuvedená	13	2,1
CELKEM	622	100,0

Tabulka 2: Struktura vzorku dotázaných dle velikosti obce

	Počet resp.	% podíl
Do 2000 obyvatel	8	1,3
2000 až 4999 obyvatel	55	8,8
5000 až 9999 obyvatel	151	24,3
10 000 až 19 999 obyvatel	175	28,1
20 000 až 49 999 obyvatel	139	22,3
50 000 až 99 999 obyvatel	53	8,5
Nad 100 tis. obyvatel	41	6,6
CELKEM	622	100,0

Tabulka 3: Struktura vzorku dotázaných manažerů prevence kriminality dle pohlaví, věku a nejvyššího dosaženého vzdělání.

Kategorie		Respondentů	v %
Pohlaví	Muž	67	65,7
	Žena	35	34,3
Věk	18-29 let	10	9,8
	30-39 let	38	37,3
	40-49 let	30	29,4
	50-59 let	19	18,6
	60 a více let	5	4,9
Vzdělání	Základní nebo vyuč. bez maturity	0	0
	Středoškolské s maturitou	45	44,1
	Vyšší odborné	11	10,8
	Vysokoškolské	46	45,1

N = 102

Dotazník:

Pro všechny cílové skupiny dotázaných byl IKSP (po konzultacích s OPK) připraven dotazník obsahující 30 otázek; pro manažery prevence zde byla navíc připravena zvláštní baterie otázek, týkajících se zejména administrativně – organizačních otázek zajištění prevence. Respondenti z řad Policie ČR měli jednu speciální otázku. Podívejme se tedy nejprve na onu speciální část dotazníku, kterou se zabývali pouze manažeři prevence kriminality.

2. Přehled výsledků – speciální část pro manažery prevence

2.1 Manažeri prevence – popis činnosti

Manažeri prevence byli z hlediska pohlaví rozděleni zhruba v poměru dvě třetiny mužů (65,7 %) a třetina žen (34,3 %). Je to dáno především tím, že manažery jsou poměrně často současní či minulé pracovníci městské policie, kde je zastoupení mužů dominantní.

Nejvyšší dosažené vzdělání manažerů prevence a jejich věkové rozložení přináší tabulka:

Tabulka 4: Manažeri prevence dle vzdělání a věku

Vzdělání	abs.	%
Středoškolské s maturitou	45	44,1
Vyšší odborné	11	10,8
Vysokoškolské	46	45,1
Věková kategorie	abs.	%
18 - 29 let	10	9,8
30 - 39 let	38	37,3
40 - 49 let	30	29,4
50- 59 let	19	18,6
60 let a více	5	4,9

N=102

V některých městech a obcích je zřízena funkce pracovníka, který se v rámci celého, případně částečného úvazku zabývá prevencí kriminality či obecně prevencí sociálně patologických jevů. Pro tyto osoby jsme, jak již bylo řečeno, připravili několik speciálních otázek, na něž v rámci našeho dotazníkového šetření odpovídaly pouze ony. Předpokládali jsme totiž, že nám vzhledem ke svému profesnímu zaměření budou schopny poskytnout podrobné a ucelené informace o zkoumané problematice. Celkem nám bylo ve statistických výsledcích jako manažer prevence označeno 102 respondentů; co je však poněkud rozporné, pouze 98 z nich následně uvedlo, že v jejich obci expert, zabývající se v rámci pracovního úvazku prevencí kriminality, skutečně existuje. Proto jsme jako základ následných výpočtů v této kapitole brali oněch 98 respondentů, které je možno s jistotou považovat za osoby profesně zaměřené na prevenci kriminality. Nejčastěji je jejich funkce oficiálně nazvána manažer prevence, manažer prevence kriminality, preventista či koordinátor prevence (dále v textu se pro větší přehlednost omezíme na termín manažer prevence). Z hlediska odboru,

útvary či organizace, kde je pracovně zařazen, se obvykle jedná o odbor sociálních věcí či sociální péče městského úřadu (zhruba 30 % případů), eventuálně o městskou policii (zhruba 27 %). Někteří respondenti však uváděli rovněž takové zařazení, jako je odbor školství a kultury městského úřadu, kancelář starosty či kancelář tajemníka úřadu.

Samotná činnost manažera se nepochybně odvíjí mimo jiné i od skutečnosti, jaký podíl své pracovní doby může problematice prevence věnovat. Jak naznačuje následující tabulka, v uvedeném směru existovaly mezi respondenty značné rozdíly. Zatímco 14 z nich konstatovalo, že se prevencí věnuje na plný (tedy 100%) úvazek, 10 respondentů na to má pouze desetinu své pracovní doby (5 respondentů dokonce uvedlo, že se jedná jen o 2 % pracovní doby). V průměru manažeři odhadovali, že se prevencí kriminality zabývají ve 43 % pracovní doby.

Tabulka 5: Kolik procent své pracovní doby věnují manažeři problematice prevence kriminality

Podíl pracovní doby, věnovaný prevenci	Uvedlo respondentů	Rel. četnost (v %)
Méně než 10 %	10	10,2
10-50 %	60	61,2
51-99 %	13	13,3
100 %	14	14,3
nebyl schopen odhadnout	1	1,0
CELKEM	98	100,0

N=98

2.2 Komise pro prevenci kriminality

Jednou z cest, jak se některé obce a města snaží zefektivnit preventivní práci, je zřízení komisí (či jiných obdobných organizačních útvarů) pro otázky předcházení sociálně patologickým jevům. Jejich výhodou je především navození spolupráce a komunikace mezi zástupci různých institucí. V rámci našeho šetření uvedlo 83 manažerů (81 %), že taková komise v jejich obci existuje, což je nesporně pozitivní zjištění. Nejčastěji přitom funguje pod názvem „Komise prevence kriminality“ (43 % případů) nebo „Bezpečnostní komise“ (14 %). Stojí za povšimnutí, že její existence bezprostředně nesouvisí s velikostí dané obce. Ačkoli ji častěji zmiňovali manažeři z větších měst (např. všichni z obcí o 50.000-99.000 obyvatel) než menších (jen 69 % v obcích do 9.999 obyvatel), nejednalo se o statisticky signifikantní rozdíly. Toto hledisko bylo významnější spíše v souvislosti s počtem členů, které komise má. Průměrně udávali manažeři 10 členů (medián činil 9 členů), maximálně uvedl jeden respondent 50 členů. Blíže viz následující tabulka.

Tabulka 6: Počet členů komise prevence

Počet členů	Uvedlo respondentů	Rel. četnost (v %)
1-5	9	10,8
6-10	36	43,4
11-15	30	36,2
16 a více	5	6,0
neví	3	3,6
CELKEM	83	100,0

N=83

Do spolupráce v oblasti prevence kriminality se mohou formou přímé účasti ve výše zmíněné komisi zapojit nejrůznější subjekty. Následující tabulka podává informace o tom, které instituce patří v těchto orgánech k nejobvyklejším členům podle zkušeností našich respondentů. Je třeba upozornit, že procentuální podíly odpovědí jsou zpracovány pouze k počtu manažerů, kteří v předchozí otázce uvedli existenci komise prevence kriminality v jejich obci (tj. 83 respondentů).

Pro většinu komisí je tak příznačné především členství zástupců policie (státní i městské), stejně jako institucí působících v oblasti výchovy a péče o mládež. Spíše výjimečné je naopak zapojení subjektů z resortu justice (s výjimkou v podobě Probační a mediační služby ČR). K uvedeným poznatkům se sluší doplnit, že více jak polovina manažerů (50,6 %) uvedla i členy z dalších, dále již bohužel nespecifikovaných oblastí. Co se týče samotného postavení manažerů prevence v těchto komisích, 55 % z nich uvedlo, že je jejich řádným členem s hlasovacím právem, 21 % je v roli tajemníka či zapisovatele bez hlasovacího práva, 13 % se zasedání komise účastní jen jako pozorovatel a 11 % (poněkud překvapivě) zasedání komise vůbec nenavštěvuje.

Tabulka 7: Oblasti, z nichž pocházejí členové komise prevence

Oblast působení	Uvedlo respondentů (v %)
Policie ČR	79,5
Městská (obecní) policie	67,5
Orgán sociálně právní ochrany dítěte (OSPOD)	61,4
Školství	57,8
Jiný útvar městského úřadu	56,6
Zástupci politických stran	50,6
Nestátní neziskové organizace	42,2
Zdravotnictví	31,3
Pedagogicko-psychologická poradna nebo SVP*	31,3
Probační a mediační služba ČR	24,1
Státní zastupitelství	12,0
Soud	7,2
Zástupci obchodních spolků	3,6

* Středisko výchovné péče
N=83

2.3 Oficiální výzkumná šetření k prevenci kriminality

Předpokladem úspěchu prakticky jakýchkoli preventivních opatření je dobrá znalost reálné bezpečnostní situace v daném místě. Jednou z cest, jak potřebná data získat, jsou výzkumná šetření. Předpokládali jsme, že naši respondenti z řad manažerů prevence by měli mít přehled o tom, zda v jejich obci či městě byla studie tohoto typu v minulosti uskutečněna, a proto jsme do dotazníku zařadili i otázky, které se uvedené problematiky týkaly.

Vyšlo najevo, že oficiální šetření k situaci v oblasti kriminality a sociálně patologických jevů proběhlo v působnosti 48 manažerů (47,1 % z celkového počtu), přičemž v devatenácti případech se jednalo o výzkum v době před rokem 2000, ve čtrnácti mezi lety 2000 a 2003, ve třinácti mezi lety 2004 až 2006 a ve dvou případech v roce 2007. Celkem 18 respondentů (17,6 %) naopak prohlásilo, že žádné šetření v jejich obci dosud realizováno nebylo, zbývající část (35,3 %) pak nedokázala na tuto otázku s jistotou odpovědět. Je na místě konstatovat, že podíl měst či obcí, kde bylo šetření uvedeného typu provedeno, jsme očekávali vyšší, neboť takový výzkum byl nutnou součástí podmínek pro přidělení dotací v rámci Komplexního součinnostního programu prevence na místní úrovni. Je otázkou, zda ve „výzkumně nezasažených“ obcích skutečně nikdy žádné takové šetření neproběhlo, nebo zda v rámci fluktuace pracovníků na místě preventisty nedošlo k předání takové informace. V takovém případě by pochopitelně nebylo možné ani očekávat jakékoli využití informací výzkumem získaných.

Následující tabulka shrnuje poznatky o tom, kdo byl ve výše zmíněných případech realizátorem výzkumu. Ukázalo se, že v bezmála polovině případů se jednalo o tazatelskou agenturu s celorepublikovou působností.

Tabulka 8: Realizátoři výzkumných šetření k prevenci kriminality (N=48)

Subjekt	Respondentů (v %)
Specializovaná tazatelská agentura s celorepublikovou působností	41,6
Samospráva (obec si provedla šetření sama)	22,9
Specializovaná tazatelská agentura s lokální sítí	12,5
Jiný subjekt*	8,3
Univerzita, vysoká škola	6,3
Fyzická osoba	6,3
Jiný typ vzdělávací instituce (VOŠ, SOŠ apod.)	2,1
CELKEM	100,0

* Respondenti mohli zvolit i variantu „jiné“

2.4 Finanční prostředky na prevenci kriminality

Finanční podporu pro preventivní projekty, realizované na úrovni měst a obcí, je možné získat z různých zdrojů. Jedním z nejdůležitějších jsou programy, které za tímto účelem připravuje Ministerstvo vnitra (Komplexní součinnostní program prevence kriminality na místní úrovni a program Partnerství). Jak dokazují zkušenosti námi oslovených manažerů prevence, řada obcí jich v minulosti využila. Celkem 56 respondentů (54,9 %) uvedlo, že město či obec, kde ve své funkci jako manažer působí, získala v předchozích letech finanční podporu v rámci Komplexního součinnostního programu prevence na místní úrovni (KSP), 78 respondentů (76,4 %) pak totéž prohlásilo o programu Partnerství. Z jiných dotačních titulů čerpaly finanční prostředky na prevenci kriminality a dalších závadových jevů obce, v nichž působí 37 našich respondentů (36,6 %). Nejčastěji se v těchto případech jednalo o prostředky poskytnuté krajskými úřady či magistrátem (18 respondentů), jmenována byla i podpora některých ministerstev jako Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy či Ministerstva zdravotnictví (7 respondentů).

Kromě podpory z výše citovaných zdrojů jsou podstatné i prostředky, které na preventivní aktivity ze svého vlastního rozpočtu vyčleňuje sama obec. Respondentů jsme se orientačně dotázali, zda mají představu o tom, jaký objem financí byl na projekty prevence kriminality a sociálně patologických jevů ze strany obce vyčleněn (řádově) v předcházejícím roce (tedy v roce 2006). Jakkoli jsme si byli vědomi, že záleží na subjektivním pohledu manažera, které konkrétní aktivity se rozhodne do kategorie preventivních zahrnout, pokládali jsme danou informaci za přínosnou. Poskytlo nám ji 77 respondentů (75,5 %). Průměrná částka, která podle nich byla z rozpočtu obce poskytnuta na výše zmíněné účely v roce 2006, činila 894.185,- Kč (medián 392.000,- Kč). Minimální částka představovala 2.000,- Kč, maximální

15.000.000,- Kč (i proto činila směrodatná odchylka 1.842.769). Podrobnější pohled nabízí následující tabulka, kde jsou výše částek rozděleny do celkem pěti kategorií. Je z ní patrné, že bezmála polovina dosáhla výše mezi 100.000 a 500.000 Kč.

Tabulka 9: Finanční prostředky na prevenci z rozpočtu obcí

Výše částky (v Kč)	Respondenti (v %)
do 49.999	5,2
50.000-99.999	6,5
100.000-499.999	46,7
500.000-999.999	16,9
více než milion	24,7
CELKEM	100,0

N=77

Částka, kterou obce na preventivní aktivity uvolňují, se bezpochyby odvíjí od jejich velikosti. Tuto tezi potvrzuje skutečnost, že zatímco v obcích do 10.000 obyvatel činila průměrná výše finančních prostředků 375.100,- Kč (medián 390.000), ve městech nad 100.000 obyvatel již 991.544,- Kč (medián 507.500). Vůbec nejvyššího průměru dosáhly obce o 20.000-49.999 obyvatel (1.703.477,- Kč, medián 545.000), avšak tento údaj poněkud zkresluje částka 15 milionů korun, kterou jeden z respondentů uvedl. Hledisko počtu obyvatel v obci či městě detailně přibližuje následující kontingenční tabulka.

Tabulka 10: Finanční prostředky, uvolněné na prevenci z rozpočtu obcí, podle počtu obyvatel (respondenti v %)

	do 49.999	50.000-99.999	100.000-499.999	500.000-999.999	více než milion	CELKEM
do 9.999	10,0	10,0	50,0	30,0	0,0	100,0
10.000-19.999	10,0	6,7	60,0	10,0	13,3	100,0
20.000-49.999	0,0	12,4	25,0	31,3	31,3	100,0
50.000-99.999	0,0	0,0	33,3	11,1	55,6	100,0
nad 100.000	0,0	0,0	50,0	8,3	41,7	100,0

N = 77

2.5 Koncepční a strategické materiály k prevenci

Váhu, jaká je prevenci v obci přikládána, lze do jisté míry odvodit také z toho, zda je tato problematika podchycena v dlouhodobějších koncepčních či strategických dokumentech. Existence takových materiálů může svědčit o systematickém přístupu vedení obce k preventivnímu úsilí. Naše šetření na základě výpovědí manažerů prevence odhalilo, že koncepční dokument tohoto typu má ke své práci k dispozici 57 manažerů z našeho výzkumného vzorku (56 %). O něco častěji je tomu tak v obcích s větším počtem obyvatel (například 59 % respondentů v obcích s více než 100.000 obyvatel) než menším (jen 44 % v obcích do 10.000 obyvatel), nicméně zjištěné rozdíly nebyly statisticky signifikantní. Samotné dokumenty se lišily svými názvy, obvykle se jednalo o označení jako „Plán prevence kriminality“, „Program prevence kriminality“, „Strategie prevence“ či „Koncepce prevence“. V některých případech byly preventivní plány součástí širších komunitních a rozvojových projektů (názvy jako „Strategický plán“ či „Vize rozvoje města“). Co se týče priorit, které zmíněné dokumenty sledovaly, respondenti nejčastěji uváděli obecné cíle typu snižování kriminality či předcházení nežádoucím jevům, případně zajištění bezpečnosti občanů ve městě. Spíše výjimečně se objevovaly cíle konkrétnější, jako je zřízení kamerového systému v obci nebo vytvoření nízkoprahového klubu pro děti a mládež. Preventivní materiály jsou tedy vesměs koncipovány jako rámcové, naplnitelné později v zásadě libovolným obsahem dle momentálních priorit.

Následující položky dotazníku již byly vyplňovány všemi respondenty, tedy nikoli pouze manažery prevence.

3. Přehled výsledků – společná část pro všechny respondenty

3.1 Možnosti získat informace o negativních jevech v obci

Efektivní práce na poli prevence kriminality předpokládá otevřený přístup k informacím o negativních sociálních jevech v dané obci či městě. Vzhledem k tomu, že tuto otázku je nutno považovat za klíčovou, respondenty jsme požádali, aby své současné možnosti získávat dané poznatky zhodnotili. Učinit tak měli pomocí šestistupňové škály, kde číslo 1 znamenalo „velmi dobré možnosti“, číslo 6 pak naopak „možnosti velmi špatné“. Celkové výsledky viz následující tabulka.

Tabulka 11: Možnosti získávání informací

Úroveň možností	Respondentů (v %)
1 - Velmi dobré	21,5
2	30,9
3	30,4
4	11,4
5	4,8
6 - Velmi špatné	1,0
CELKEM	100,0

N=622

Ukázalo se, že uvedené možnosti považovala za velmi či spíše dobré mírná většina dotázaných (52,4 %), naopak jako velmi či spíše špatné je hodnotilo pouze necelých 6 %. Průměrná známka na škále činila 2,5. Názory se však znatelně lišily podle funkce respondenta. Nejpriznivěji se vyjadřovali manažeři prevence (průměr 2,33), následování představiteli Policie ČR (2,40) a městských policií (2,46). Nejméně spokojeni byli pracovníci ze zbývajících oblastí (tedy odborů sociálních věcí, školství apod. – průměr 2,69). Statisticky nevýznamné byly naopak rozdíly dané velikostí obce, ačkoli stojí za zmínku, že nejméně spokojeni byli respondenti z největších měst (tedy nad 100.000 obyvatel - průměr zde činil 2,77).

Možnosti získávat informace o sociálně patologických jevech jsou kromě jiného dány také množstvím odborníků, kteří se problematikou zabývají. Naše šetření ukázalo, že v řadě obcí či měst jsou zřízeny pracovní pozice, bezprostředně související s otázkami prevence. Jedná se o místa pracovníků pro primární prevenci na školách, protidrogových koordinátorů, romských poradců či pracovníků pro integraci menšin a cizinců. Následující tabulka podává přehled o tom, kolik respondentů uvedlo, že tyto pracovní pozice v jejich obci existují.

Tabulka 12: Pracovní pozice v obci či městě

Pozice	Respondentů (v %)
Pracovník pro primární prevenci na školách	65,9
Protidrogový koordinátor	64,8
Romský poradce (koordinátor)	55,8
Pracovník pro integraci menšin a cizinců	24,0

N=622

Kromě samotné existence zmíněných subjektů nás zajímaly také konkrétní zkušenosti respondentů s tím, jak se osvědčuje vzájemná spolupráce. Je potěšující, že pokud již respondent spolupráci v minulosti navázal, hodnotil ji zpravidla pozitivně. Podrobnější informace poskytují následující tabulky. Upozorňujeme, že příslušné procentuální údaje jsou zpracovány vždy pouze s ohledem na počet respondentů, kteří v předcházející otázce uvedli, že daná pozice je v obci zřízena.

Tabulka 13: Spolupráce s:

	prac. prim. prevence na školách <i>N = 410</i>	protidrog. koordinátory <i>N = 403</i>	romskými poradci <i>N = 347</i>	pracovníky pro integraci menšin <i>N = 149</i>
Hodnocení spolupráce	Resp. (v %)	Resp. (v %)	Resp. (v %)	Resp. (v %)
Na výborné úrovni	24,1	24,8	24,8	26,8
Na slušné úrovni	55,6	51,1	40,9	51,7
Na slabé úrovni	8,3	10,4	8,9	4,7
Na špatné úrovni	1,0	1,5	5,5	3,4
Nemá osobní zkušenost	11,0	12,2	19,9	13,4
CELKEM	100,0	100,0	100,0	100,0

Z hlediska profesního zařazení respondenta platí, že ne-policisté hodnotí častěji spolupráci jako výbornou, policisté ji naopak častěji vidí jako špatnou či s ní nemají zkušenost. Výše řečené však neplatí pro spolupráci se školními preventisty, tam žádné rozdíly nepanují.

3.2 Role jednotlivých subjektů v prevenci kriminality

Do realizace preventivních aktivit či obecně do opatření ke zvyšování bezpečnosti občanů se v konkrétní obci či městě zpravidla zapojují různé subjekty. Může jít nejen o orgány působící v rámci státní správy či samosprávy, ale též o neziskové a nevládní organizace, soukromé subjekty, zájmová sdružení občanů apod. Zajímalo nás, jaké zkušenosti s jejich činností naši respondenti mají. Snažili jsme se přitom odlišit informační roli daného subjektu (kterou může přispět ke správnému zaměření preventivní práce v obci) a jeho celkovou roli v prevenci kriminality v obci, a dále jsme se zaměřili na spokojenost dotázaných osob s jeho působením. Všechny otázky využívaly šestistupňových posuzovacích škál (č. 1 znamenalo velkou roli či velkou spokojenost, č. 6 naopak roli či spokojenost minimální). Hodnoceno bylo celkem dvanáct subjektů, a to obecní (městský) úřad, zdravotnická zařízení, základní školy, střední či vysoké školy, pedagogicko-psychologické poradny (nebo střediska výchovné péče - SVP), místní média (tisk, rozhlas, regionální TV), Policie ČR, obecní policie, zájmové organizace pro mládež, zájmová sdružení občanů, nevládní organizace a jednotliví občané.

Vzhledem k tomu, že náš vzorek zahrnoval respondenty z obcí s různým počtem obyvatel, v některých z nich určité subjekty nefigurují. Nejvíce to platilo o pedagogicko-psychologických poradnách a o střediscích výchovné péče (jejich neexistenci v obci uvedlo 24,4 % respondentů), a také o nevládních organizacích (18,8 %), obecní policii (10,8 %) a středních a vysokých školách (7,6 %).

Informační role subjektů prevence

Jak již bylo zmíněno výše, kvalitní informace o nežádoucích jevech v dané obci či městě jsou jedním ze základních předpokladů úspěšné práce v oblasti prevence kriminality. Konstatovali jsme, že nadpoloviční většina dotázaných hodnotila své možnosti tyto údaje získávat jako velmi či spíše dobré. Následující tabulka podává přehled o tom, které subjekty jsou v uvedeném směru považovány za zásadní zdroj. Pořadí je stanoveno dle průměru ze všech známek, které jednotlivé subjekty od respondentů na výše popsané šestibodové škále obdržely (daný údaj logicky odráží názory pouze těch respondentů, v jejichž obci příslušná instituce existuje).

Tabulka 14: Celkové hodnocení informační role subjektů (dle průměrných známek - čím nižší průměrná známka, tím lepší hodnocení; platí i u dalších tabulek)

Pořadí	Subjekt	Dosažený průměr
1.	Obecní policie	1,93
2.	Policie ČR	1,99
3.	Obecní úřad	2,39
4.	Zájmové organizace pro děti a mládež	2,43
5.	Základní školy	2,70
6.	Pedagogicko-psychologická poradna (SVP)	3,02
7.	Místní média (tisk, rozhlas, regionální TV)	3,22
8.	Zájmová sdružení občanů	3,49
9.	Nevládní organizace	3,50
10.	Střední a vysoké školy	3,56
11.	Zdravotnická zařízení	3,86
12.	Jednotliví občané	4,05

N = 622

Podle očekávání jsou za nejdůležitější zdroj informací v oblasti kriminality a její prevence považovány obecní policie a Policie ČR. Jako velkou či spíše velkou (stupeň 1 a 2 uvedené škály) vnímaly jejich roli více než dvě třetiny respondentů (74,7 % u obecní policie, 71,9 % u Policie ČR), zatímco na opačný pól škály umístilo své odpovědi (stupně 5 a 6) jen 4,3 % u obecní policie a 2,9 % u Policie ČR. Porovnáme-li dosažené průměrné známky podle funkce, kterou respondent zastává, jevila se informační role obecní policie jako zásadní nejvíce samotným obecním policistům (průměr 1,41), o něco méně již manažerům prevence (1,65), pracovníkům sociálních, školských a jiných odborů (2,11) a vůbec nejméně příslušníkům Policie ČR (2,29). Obdobné tendence bylo možno vysledovat i u hodnocení informační role Policie ČR, kterou i zde nejlépe hodnotili její vlastní příslušníci (průměr 1,55), následování manažery prevence (2,01), obecními policisty (2,17) a pracovníky sociálních, školských a jiných odborů (2,25). Prakticky totožný závěr platí také v případě obecních úřadů. Jejich roli zdůrazňovali oproti jiným skupinám respondentů především manažeri prevence, tedy osoby, jejichž funkce je zpravidla v rámci struktury obecních úřadů zřízena. Průměrná známka v této skupině dotázaných činila 1,94, zatímco mezi příslušníky Policie ČR 2,76; obecními policisty 2,28 a ostatními respondenty 2,34.

Za obecně nejméně podstatný zdroj informací v oblasti prevence sociálně patologických jevů lze na základě odpovědí našich respondentů považovat samotné občany a také zdravotnická zařízení. Vcelku zajímavě dopadlo hodnocení role nevládních organizací, porovnáme-li názory podle funkce respondenta. Jako zdroj informací je totiž hodnotili mnohem příznivěji manažeri prevence (dosažená průměrná známka v této skupině činila 2,76) než ostatní respondenti (průměrná známka zástupců Policie ČR činila například 3,88). Manažeri jsou si zřejmě díky svému širšímu pohledu na problematiku vědomi, že je to právě tato sféra, která nese hlavní tíhu realizace projektů sociální prevence kriminality, a že především z NNO lze utvářet síť spolupracujících organizací.

Celková role subjektu v prevenci

Poskytování potřebných informací je pouze jednou z možných rolí, které může subjekt v rámci prevence kriminality plnit. V další otázce jsme se proto již přímo zaměřili na hodnocení celkové role subjektů v preventivním úsilí v dané obci či městě. Ukázalo se nicméně, že pořadí, dané obdrženími průměrnými známkami, se od předchozí otázky příliš neliší. I tentokrát se jako zdaleka nejdůležitější jevila role obecní policie a Policie ČR (jako velmi či spíše velkou ji hodnotilo u obecní policie 79,2 % a u Policie ČR 76,8 % respondentů, na opačných dvou stupních škály naopak pouze 4,5 % a 2,9 %). Na dalších místech se opět objevil obecní úřad (stupně 1 a 2 škály celkem 62,5 %) a zájmové organizace pro děti a mládež (57,9 %). Více k celkovému pořadí dle dosažených průměrných známek viz následující tabulka.

Tabulka 15: Hodnocení celkové role subjektů v prevenci (dle průměrných známek)

Pořadí	Subjekt	Dosažený průměr
1.	Obecní policie	1,82
2.	Policie ČR	1,89
3.	Obecní úřad	2,32
4.	Zájmové organizace pro děti a mládež	2,50
5.	Základní školy	2,61
6.	Pedagogicko-psychologická poradna (SVP)	2,98
7.	Místní média (tisk, rozhlas, regionální TV)	3,24
8.	Nevládní organizace	3,39
9.	Střední a vysoké školy	3,44
10.	Zájmová sdružení občanů	3,51
11.	Zdravotnická zařízení	3,82
12.	Jednotliví občané	3,98

Také u této otázky se projevila zjevná a vcelku pochopitelná tendence respondentů pozitivněji hodnotit roli subjektu, v jehož rámci sami působí. Dotazovaní policisté tak ve srovnání s ostatními respondenty hodnotili jako významnější roli Policie ČR (průměr v této skupině 1,51), městští strážníci roli obecní policie (1,36) a manažeři prevence roli obecních úřadů (1,91).

Spokojenost s činností jednotlivých subjektů

Respondenti se měli dále vyjádřit, jak jsou s činností jednotlivých subjektů v oblasti prevence spokojeni. Níže uvedená tabulka dokládá, že pořadí podle průměrných známek se znovu v zásadě shodovalo s předešlými dvěma otázkami. Na „příznivé“ polovině škály (stupně 1-3) se i tentokrát celkově nejvýše umístila obecní policie (známkou 1 a 2 ji hodnotilo 69,5 % respondentů) a Policie ČR (62,9 % respondentů), a dále obecní úřad (53,4 %), zájmové organizace pro děti a mládež (49,5 %) a základní školy (41,3 %). Poslední místa obsadila zdravotnická zařízení a samotní občané.

Tabulka 16: Spokojenost s činností subjektů (dle průměrných známek)

Pořadí	Subjekt	Dosažený průměr	Směrodatná odchylka
1.	Obecní policie	2,18	1,293
2.	Policie ČR	2,27	1,245
3.	Obecní úřad	2,58	1,271
4.	Zájmové organizace pro děti a mládež	2,80	1,407
5.	Základní školy	2,87	1,240
6.	Pedagogicko-psychologická poradna (SVP)	3,19	1,439
7.	Místní média (tisk, rozhlas, regionální TV)	3,49	1,427
8.	Nevládní organizace	3,65	1,588
9.	Střední a vysoké školy	3,69	1,332
10.	Zájmová sdružení občanů	3,81	1,522
11.	Zdravotnická zařízení	3,97	1,405
12.	Jednotliví občané	4,41	1,405

Také v tomto případě bylo zajímavé sledovat vliv pozice, jakou respondent zastává. Nezanedbatelné rozdíly bylo možno vyzorovat například u spokojenosti s činností nevládních organizací, kde se nápadně lišili manažeři prevence (průměrná známka 3,02) od respondentů z řad Policie ČR (4,05) i obecní policie (3,94). Obdobně byli manažeři spokojenější například s činností zájmových organizací pro děti a mládež (průměr 2,49; naproti tomu např. Policie ČR 3,12) a pedagogicko-psychologických poraden (průměr 2,94; naproti tomu např. Policie ČR 3,55)³.

3.3 Zájem o prevenci ze strany obce

Preventivní práce se v současném systému prevence v ČR odvíjí do značné míry od zájmu, jaký o tuto oblast projevují orgány obce či města. Patří-li tato problematika k jejich prioritám, zvyšuje to nejen reálnou šanci na získání finančních prostředků, ale také na to, že k prevenci bude přistupováno systematicky a s dlouhodobým záměrem (tedy nikoli nahodile a podle momentálně se nabízejících příležitostí). Našich respondentů jsme se v této souvislosti zeptali, jaká je podle nich pozice agendy „preventivní práce“ mezi ostatními agendami v jejich obci (městě). Vyjádřit se měli na šestistupňové škále, kde číslo 1 znamenalo, že orgány obce (města) věnují prevenci velkou pozornost, číslo 6 naopak reprezentovalo „žádnou pozornost“. Odpovědi shrnuje následující tabulka.

³ Větší rozpětí odpovědí ukazuje též směrodatná odchylka, uvedená v tabulce 16. Nápadně vyšší je zejména u hodnocení nevládních organizací.

Tabulka 17: Pozornost věnovaná prevenci ze strany obce

Hodnocení na škále	Respondentů (v %)
1 (velká pozornost)	11,1
2	20,3
3	33,1
4	20,8
5	13,7
6 (žádná pozornost)	1,0
CELKEM	100,0

N = 620 (2 respondenti na tuto otázku neodpověděli)

Je potěšitelné, že problematika prevence kriminality je podle respondentů orgány obcí a měst zcela přehlížena pouze výjimečně, neboť krajní variantu uvedlo pouze 6 z nich (tedy 1 % z celkového souboru dotázaných osob). Bezmála třetina respondentů (31,4 %) naopak soudila, že zmíněné orgány věnují prevenci velkou či spíše velkou pozornost (tedy stupně 1 a 2 škály). Průměrná známka činila 3,09 (při standardní odchylce 1,219). O něco příznivěji hodnotili zájem obce o danou oblast zástupci městské policie (průměr v této skupině 2,87) než Policie ČR (3,05) či manažerů prevence (3,15), avšak tyto rozdíly nebyly statisticky významné. Důležitějším se jevil faktor velikosti města, kdy o něco větší zájem o tuto problematiku je podle našich respondentů ve větších městech. Tyto poznatky shrnuje následující tabulka.

Tabulka 18: Zájem o prevenci podle velikosti obce

Počet obyvatel	Průměrná známka
Do 4.999	3,50
5.000-9.999	3,16
10.000-19.999	3,16
20.000-49.999	2,86
50.000-99.999	3,08
Nad 100.000	2,89

Názory respondentů bylo možné orientačně porovnávat rovněž z hlediska krajů. Bylo zjištěno, že nejvíce pozornosti věnují podle našich respondentů obce problematice prevence v kraji Libereckém (průměrná známka 2,76) a Jihomoravském (2,77), nejméně pak v Plzeňském (3,51) a Karlovarském (3,35). Tyto rozdíly však nelze považovat za statisticky signifikantní.

Zaměříme-li se výhradně na respondenty z řad manažerů prevence (celkem 102 osob), nabízí se porovnání jejich postojů k uvedené otázce s názory projevenými v jiné části dotazníku. Ty se mimo jiné týkaly institucionálního zakotvení prevence v dané obci či městě (viz. výše), a tak bylo zajímavé zjistit, zda se v tomto směru podaří vypátrat určité souvislosti. Vcelku dle očekávání hrála roli skutečnost, zda v obci existuje koncepční materiál, vztahující se ke strategii, plánování či vyhodnocování preventivní práce. Pokud byl takový materiál vytvořen, manažeři následně daleko častěji uváděli, že obec prevenci věnuje pozornost (na

výše zmíněné škále hodnotilo 40,4 % z nich stupni 1 a 2, zatímco tam, kde strategický dokument k dispozici není, jen 13,6 %). Obdobně se projevil význam toho, zda je v obci vytvořena pracovní pozice pro preventisty na školách, protidrogové koordinátory, romské poradce či pracovníky pro integraci menšin. Trochu překvapivě se naopak neprojevila žádná souvislost s faktem, zda již obec čerpala nebo nečerpala finanční dotace na prevenci z programů Ministerstva vnitra.

Komunitní plánování

Preventivní aktivity lze systematicky rozvíjet i tím způsobem, že je obec učiní součástí tzv. komunitního plánování. Systém komunitních plánů v obci či městě, v němž působí, uvedla přesně polovina respondentů, přičemž statisticky významně více jich bylo dle očekávání ve městech s větším počtem obyvatel (dalších 16,2 % uvedlo, že komunitní plán jejich obec zpracovaný nemá, zbývající část nedokázala na tuto otázku odpovědět). Ukázalo se, že oblast prevence kriminality či obecně zvyšování bezpečí v obci v těchto plánech zpravidla nechybí. Konstatovaly to více než dvě třetiny respondentů (71,1 %) z těch, v jejichž obci komunitní plán existuje (17,4 % nedokázalo odpovědět).

3.4 Prevence kriminality v činnosti Policie ČR

Obdobně, jako jsme sledovali podporu prevence kriminality ze strany orgánů obce a města, zajímalo nás také, jaká je pozice této agendy v rámci činnosti Policie ČR. Tato otázka logicky směřovala pouze na respondenty z řad jejich příslušníků (celkem 184 osob). Opět jsme jim přitom nabídli šestistupňovou škálu, kde číslo 1 znamenalo, že prevence kriminality tvoří „hlavní součást“ práce Policie ČR, číslo 6 pak vyjadřovalo, že se jedná o „nepodstatnou součást“. Výsledky viz následující tabulka, z níž je dobře patrné, že bezmála polovina policistů (49,2 %) vyjádřilo přesvědčení, že preventivní práce tvoří hlavní či velmi podstatnou součást činnosti Policie ČR..

Tabulka 19: Pozornost věnovaná prevenci Policií ČR

Hodnocení na škále	Respondentů (v %)
1 (hlavní součást práce)	19,2
2	30,0
3	32,3
4	11,5
5	6,0
6 (nepodstatná součást práce)	1,0
CELKEM	100,0

N = 183 (jeden respondent na tuto otázku neodpověděl)

Celková průměrná známka činila 2,57 (standardní odchylka 1,176). Statisticky významně se však lišili respondenti podle velikosti obce. Největší význam má prevence v činnosti Policie ČR podle respondentů (tedy policistů) z obcí s nejmenším počtem obyvatel, naopak respondenti z měst s největším počtem obyvatel byli k roli prevence skeptičtější. Podrobnější pohled nabízí následující tabulka.

Tabulka 20: Pozice prevence u PČR podle velikosti obce

Počet obyvatel	Průměrná známka
do 4.999	2,09
5.000-9.999	2,57
10.000-19.999	2,44
20.000-49.999	2,91
50.000-99.999	2,43
Nad 100.000	2,94

3.5 Úloha orgánů kraje (krajského úřadu) v systému prevence

Jedním z hlavních témat, na něž se náš výzkum soustředil, byla role kraje či krajského úřadu v prevenci kriminality. Je zřejmé, že aby byla preventivní práce efektivní a přínosná, měli by mít její aktéři jasně dané kompetence. Z hlediska krajských úřadů se nabízí hned několik funkcí, které by od něj mohli experti, zabývající se prevencí na úrovni obcí a měst, vyžadovat. Na některé z nich jsme se v našem dotazníku zaměřili, přičemž nás vždy zajímalo, zda respondent danou činnost od kraje očekává (varianta odpovědí očekává / neočekává) a rovněž zda ji kraj v současnosti zabezpečuje (varianty odpovědí rozhodně ano / spíše ano / spíše ne / rozhodně ne).

Koordinační činnost

Tuto činnost jsme v dotazníku stručně popsali jako koordinaci subjektů v prevenci v rámci kraje i „výš“. Šlo tedy v zásadě o to, zda kraj iniciuje vzájemná setkávání expertů a zajišťuje pro obce a města kontakt se zainteresovanými ministerstvy. Ukázalo se, že tuto činnost od kraje očekává většina respondentů – 93,6 %. Zároveň zde ale bylo možné vysledovat určité rozdíly v názorech podle funkce, kterou dotazovaná osoba vykonává, a také podle velikosti obce, kde působí. Signifikantně méně bylo totiž respondentů, kteří koordinační činnost od kraje očekávají, mezi příslušníky Policie ČR (pouze 88 %), a dále mezi respondenty z obcí do 4.999 obyvatel (84 %). I v těchto skupinách by nicméně většina dotázaných osob výše specifikovanou činnost kraje zjevně ocenila.

Následující tabulka prezentuje názory našich respondentů na to, zda kraj koordinační činnost ve skutečnosti zabezpečuje či nikoli.

Tabulka 21: Současné zabezpečení koordinační činnosti krajem

Zabezpečení činnosti krajem	Respondentů (v %)
Rozhodně ano	14,3
Spíše ano	44,8
Spíše ne	35,7
Rozhodně ne	5,2
CELKEM	100,0

N = 621 (jeden respondent na tuto otázku neodpověděl)

Mírná většina respondentů (59,1 %) se domnívá, že kraj koordinační činnost v zásadě zabezpečuje. Statisticky významně více jich bylo oproti jiným krajům v Praze (76,1 %) a v Olomouckém kraji (79,5 %), naopak signifikantně menší spokojenost panovala v kraji Moravskoslezském (44,4 %). Určité rozdíly v názorech bylo možno shledat i z hlediska funkce respondenta, kdy nejméně těch, podle nichž kraj koordinační činnost rozhodně či spíše plní, bylo mezi zaměstnanci Policie ČR (52,5 %). Velikost obce zde žádnou podstatnější roli nehrála.

Činnost kraje v oblasti financování

Kraj se na preventivních programech, realizovaných v obcích a městech, může podílet také jejich přímým financováním či spolufinancováním. Naše šetření naznačilo, že tuto pomoc respondenti očekávají. Vyslovila se tak drtivá většina z nich – 96,3 %. Na rozdíl od předcházející otázky se zde navíc nelišili respondenti v rámci žádné ze sledovaných kategorií. Jinými slovy, financování preventivních opatření ze strany kraje by uvítali téměř všichni, bez ohledu na svou funkci, velikost obce či konkrétní kraj, v němž působí. Zkušenosti s reálným stavem viz následující tabulka.

Tabulka 22: Současné zabezpečení financování prev. programů krajem

Zabezpečení činnosti krajem	Respondentů (v %)
Rozhodně ano	13,8
Spíše ano	37,8
Spíše ne	39,1
Rozhodně ne	9,3
CELKEM	100,0

N = 621 (jeden respondent na tuto otázku neodpověděl)

Názory respondentů byly v zásadě vyrovnané (podle 51,6 % kraj financování rozhodně či spíše zabezpečuje, podle 48,4 % rozhodně či spíše nezabezpečuje). I tentokrát se však jako signifikantní jevílo hledisko, z kterého kraje respondent pochází. Činnost v oblasti financování podle námi oslovených osob zabezpečuje v porovnání s jinými kraji více Jihomoravský kraj (odpovědí rozhodně či spíše ano zde zvolilo 75,5 % dotázaných) a Praha

(73,9 %), zaostávají naopak kraje Karlovarský (pouze 30,8 %), Ústecký (36,5 %) a Pardubický (33,3 %). Podstatné rozdíly bylo možné vysledovat i z hlediska počtu obyvatel v obci, kde respondent působí. Zatímco ve městech nad 100.000 obyvatel kraje rozhodně či spíše zabezpečují financování programů podle 70,4 % dotázaných, ve městech o 50.000-99.999 jen podle 30,2 %. Nabízí se tak úvaha, zda kraje při rozdělování finančních prostředků na prevenci určitým způsobem neupřednostňují velká města (respektive města krajská) na úkor menších.

Činnost kraje v oblasti vzdělávání

Pracovníci v oblasti prevence sociálně nežádoucích jevů se neobejdou bez teoretických i praktických znalostí. Těmto potřebám může kraj vyjít vstříc poskytováním vzdělávání a školení zainteresovaným osobám, stejně jako případným nabízením kontaktů na akreditované vzdělávací akce. Opět se ukázalo, že většina respondentů tuto činnost od kraje přímo očekává (celkem 95,2 %), a to bez vazby na svou funkci, velikost obce nebo kraj, z něhož pochází. Reálnou situaci, jak se kraje s uvedenou rolí v praxi vyrovnávají, přibližuje následující tabulka.

Tabulka 23: Současné zabezpečení vzdělávací činnosti krajem

Zabezpečení činnosti krajem	Respondentů (v %)
Rozhodně ano	17,4
Spíše ano	39,9
Spíše ne	37,0
Rozhodně ne	5,7
CELKEM	100,0

N = 621 (jeden respondent na tuto otázku neodpověděl)

Kraje vzdělávací činnost rozhodně či spíše zabezpečují podle 57,3 % respondentů. Spokojenost dotázaných se ovšem v tomto směru znovu v jednotlivých regionech lišila. Nejlépe dopadly orgány kraje v hodnocení respondentů z Prahy (76,1 % z nich bylo přesvědčeno, že magistrát vzdělávací funkci rozhodně či spíše plní) a z Olomouckého kraje (74,4 %), nejhůře v Plzeňském kraji (pouze 35,9 %). Méně spokojení ve srovnání s ostatními skupinami respondentů byli také pracovníci Policie ČR (50,8 %) a znovu také respondenti z měst o 50.000-99.999 obyvatel (41,5 %). Kraj naopak vzdělávání zabezpečuje signifikantně více podle respondentů z největších měst (nad 100.000 obyvatel – uvedlo 69,0 % dotázaných) a rovněž podle respondentů, kteří se rekrutovali z pracovníků odborů sociálních věcí, školství apod. (uvedlo 64,1 % z nich). Je možné, že právě pro tyto profesní skupiny je existující nabídka vzdělávacích a školicích programů ze strany krajů větší než pro skupiny ostatní.

Informační činnost

Informační činnost kraje může ve své podstatě zahrnovat celou řadu dílčích funkcí. V našem dotazníku jsme se konkrétně zaměřili na poskytování seznamů státních i nestátních subjektů, zapojených v prevenci, a to včetně přehledu o jejich kvalitě. Také tato role je od kraje evidentně očekávána. Vyjádřilo se tak 93,9 % respondentů, opět bez ohledu na jejich

funkci či velikost obce, z níž pocházejí. K aktuálnímu zabezpečení informační činnosti ze strany krajů viz tabulka č.24.

Mírná většina respondentů (56,4 %) uvedla, že kraj informační roli (rozhodně či spíše) plní. Signifikantně větší spokojenost přitom znovu panovala v Praze (informační role je zde rozhodně či spíše zabezpečena podle 76,1 % respondentů) a rovněž v Královéhradeckém kraji (73,2 %), naopak významně více nespokojených bylo v krajích Ústeckém (36,5 %) a Plzeňském (38,5 %).

Tabulka 24: Současné zabezpečení informační činnosti krajem

Zabezpečení činnosti krajem	Respondentů (v %)
Rozhodně ano	15,0
Spíše ano	41,4
Spíše ne	36,1
Rozhodně ne	7,5
CELKEM	100,0

N = 621 (jeden respondent na tuto otázku neodpověděl)

Kontrolní činnost

Kontrolní činnost, v dotazníku vymezená jako kontrola kvality poskytovaných programů či aktivit a vyhodnocování jejich účinnosti, je podle našich zjištění oproti ostatním činnostem od kraje vyžadována o něco méně. Podle vlastního vyjádření ji očekává 82,4 % respondentů. Rozdíly mezi jednotlivými skupinami zde byly spíše zanedbatelné.

Tabulka 25: Současné zabezpečení kontrolní činnosti krajem

Zabezpečení činnosti krajem	Respondentů (v %)
Rozhodně ano	10,3
Spíše ano	38,6
Spíše ne	38,8
Rozhodně ne	12,3
CELKEM	100,0

N = 621 (jeden respondent na tuto otázku neodpověděl)

Ve srovnání s jinými činnostmi se zde projevil rozdíl také v tom, že podle mírné většiny kraj tuto činnost v současné době spíše či rozhodně nezabezpečuje (51,1 %). Respondenti se však ve svých zkušenostech signifikantně lišili podle velikosti obce, kdy ve městech s největším počtem obyvatel (nad 100.000) převažovali ti, podle nichž kraj tuto roli zabezpečuje (uvedlo 63,4 %), naopak statisticky významně více nespokojených bylo ve městech s 50.000-99.999 obyvatel (kraj zde kontrolní roli rozhodně či spíše neplní podle 66 % respondentů). Příslušnost ke konkrétnímu kraji signifikantní roli nehrála, bylo by ale chybou přehlédnout, že Praha opět zaznamenala vyšší poměr osob, podle nichž kraj danou roli plní (uvedlo 65,2 %).

Propagační činnost

Jak ukázalo jedno z nedávných šetření Institutu pro kriminologii a sociální prevenci⁴, všeobecné povědomí o možnostech preventivní práce v oblasti kontroly kriminality je u nás dosud na nepřilíživě uspokojivé úrovni. I z toho důvodu je propagaci preventivních strategií nutno věnovat zvýšenou pozornost. Této roli se nepochybně může ujmout také kraj, a to zejména poskytováním informací pro veřejnost, kontaktem s médii či propagací jednotlivých akcí. Podle našich zjištění tuto činnost od kraje očekává 87,9 % respondentů. Statisticky významně více jich přitom bylo oproti jiným skupinám mezi zaměstnanci Policie ČR (93,4 %), méně naopak mezi manažery prevence (jen 81,4 %).

Tabulka 26: Současné zabezpečení propagační činnosti krajem

Zabezpečení činnosti krajem	Respondentů (v %)
Rozhodně ano	12,2
Spíše ano	41,9
Spíše ne	38,6
Rozhodně ne	7,3
CELKEM	100,0

N = 621 (jeden respondent na tuto otázku neodpověděl)

Názory na skutečné zabezpečení propagační činnosti byly v podstatě vyrovnané, s mírnou převahou respondentů, podle nichž kraj tuto činnost rozhodně či spíše zajišťuje (54,1 %). Takto přesvědčených respondentů bylo signifikantně více mezi zástupci Policie ČR (61,2 %) a mezi respondenty z měst s více než 100.000 obyvatel (71,8 %), stejně jako již tradičně mezi dotázanými z Prahy (73,9 %).

Poradní činnost

Poskytování kvalifikovaných rad lze podle našeho názoru považovat za jednu z nejdůležitějších služeb, které může kraj obcím a městům nabídnout. V dotazníku jsme odlišili dvě roviny této činnosti – odbornou, znamenající konzultace jednotlivých případů, metod apod., a administrativní, nebo-li rady v oblasti legislativy, informací o grantech, o možnosti čerpání z fondů EU apod. Vyšlo najevo, že oba tyto typy činnosti od kraje očekává drtivá většina respondentů. V případě odborné poradní činnosti to platilo o 91,0 % z nich, přičemž zde ale bylo možno shledat určité rozdíly, dané funkčním zařazením respondenta (více tuto činnost od kraje očekávají respondenti, pracující v odborech sociálních věcí, školství apod. – 94,5 %, méně naopak městští policisté – pouze 86,2 %). Poradní činnost v administrativních záležitostech pak od kraje očekává 94,2 % respondentů. Také zde hrála roli funkce respondenta, neboť méně tuto pomoc od kraje očekávají pracovníci Policie ČR (90,7 %). Níže uvedené dvě tabulky shrnují poznatky o tom, jak podle zkušeností našich respondentů kraje tyto dvě činnosti ve skutečnosti zabezpečují.

⁴ Viz Večerka a kol.: Občané o kriminalitě a prevenci. Praha : IKSP 2007.

Tabulka 27: Současné zabezpečení poradní – odborné činnosti krajem

Zabezpečení činnosti krajem	Respondentů (v %)
Rozhodně ano	12,4
Spíše ano	39,3
Spíše ne	36,6
Rozhodně ne	11,7
CELKEM	100,0

N = 621 (jeden respondent na tuto otázku neodpověděl)

Celkem 51,7 % respondentů se domnívalo, že kraj poradní činnost v oblasti odborné a metodické rozhodně či spíše zabezpečuje. Signifikantně méně takto přesvědčených osob však bylo mezi zástupci Policie ČR (pouze 44,3 %), stejně jako byla určitá nespokojenost v tomto směru cítit mezi respondenty v Moravskoslezském kraji (38,3 %). V tom se výrazně lišili od respondentů v kraji Jihomoravském, kde kraj zmíněnou činnost zabezpečuje podle 69,8 % dotázaných osob.

Tabulka 28: Současné zabezpečení poradní – administrativní činnosti krajem

Zabezpečení činnosti krajem	Respondentů (v %)
Rozhodně ano	15,6
Spíše ano	47,2
Spíše ne	28,8
Rozhodně ne	8,4
CELKEM	100,0

N = 621 (jeden respondent na tuto otázku neodpověděl)

Ve srovnání s poradní činností, týkající se odborné a metodologické stránky prevence, panovala u poradní činnosti zaměřené na administrativní záležitosti o něco větší spokojenost. Kraj ji rozhodně či spíše zabezpečuje podle 62,8 % respondentů. Výrazně se zde projevil vliv pracovní pozice, kterou dotazovaná osoba zastává. Zatímco respondenti z řad pracovníků sociálních, školských a jiných odborů signifikantně častěji soudili, že kraj tuto činnost obstarává (72,7 % z nich), opačnou tendenci bylo možné vypořádat mezi představiteli Policie ČR (pouze 52,5 %). Statisticky významné rozdíly bylo možno nalézt i mezi některými kraji. Nejhuře dopadl v tomto srovnání Středočeský kraj (uvedenou činnost zabezpečuje pouze podle 46,4 % respondentů) a Zlínský kraj (41,4 %).

Koncepčně-metodická činnost

V souvislosti s koncepčně-metodickou činností nás zajímalo, zda respondenti od kraje očekávají, že bude vymezovat působnost jednotlivých subjektů prevence a vytvářet metodiky a koncepce podle potřeb daného regionu. Souhlasně se vyjádřilo 87,6 % dotázaných, tedy opět většina. Signifikantní rozdíly bylo ale i tak možno nalézt z hlediska funkce respondenta. Zatímco mezi oslovenými z řad pracovníků sociálních, školských a jiných odborů městského úřadu očekává od kraje tuto činnost 95,0 % respondentů, mezi městskými policisty pouze 81,9 % a příslušníky Policie ČR 83,1 % (manažeři prevence 86,3 %).

Tabulka 29: Současné zabezpečení koncepčně-metodické činnosti krajem

Zabezpečení činnosti krajem	Respondentů (v %)
Rozhodně ano	11,9
Spíše ano	43,9
Spíše ne	37,0
Rozhodně ne	7,2
CELKEM	100,0

N = 621 (jeden respondent na tuto otázku neodpověděl)

Obdobně jako v předchozích otázkách, i zde byl poměr názorů, zda kraj uvedenou činnost reálně zabezpečuje či nikoli, v podstatě vyrovnaný (kladně se vyslovilo 55,8 %). Více takto přesvědčených respondentů bylo oproti jiným skupinám mezi pracovníky sociálních, školských a jiných odborů městských úřadů (62,7 %), kteří také danou činnost více než ostatní od kraje očekávají (viz výše). Rozdíly mezi kraji nebyly z celkového hlediska statisticky významné, přesto můžeme uvést, že se znatelně lišil kraj Královehradecký, který koncepčně-metodickou činnost zajišťuje podle 70,7 % respondentů.

Monitoring a analýza

Kraj může obcím a městům v preventivní práci bezesporu napomoci také sledováním situace a mapováním regionálních potřeb, stejně jako vytipováváním prioritních problémů ve větších územních celcích či iniciací výzkumných šetření. Náš průzkum odhalil, že takovou službu od kraje očekává 88,6 % respondentů, a to bez větších rozdílů z hlediska jejich funkce či velikosti obce, kde působí.

Tabulka 30: Současné zabezpečení monitoringu a analýz krajem

Zabezpečení činnosti krajem	Respondentů (v %)
Rozhodně ano	10,3
Spíše ano	40,6
Spíše ne	40,7
Rozhodně ne	8,4
CELKEM	100,0

N = 621 (jeden respondent na tuto otázku neodpověděl)

Kraje rozhodně či spíše zabezpečují monitorovací a analytickou činnost podle poloviny dotázaných osob (50,9 %). Žádný z krajů se přitom v daném ohledu výrazněji nelišil.

Řídící činnost

Poměrně zásadní otázkou je ve zde diskutovaných souvislostech skutečnost, nakolik má kraj do preventivních aktivit jednotlivých měst a obcí vstupovat coby přímý řídicí subjekt (například formou zaměstnávání osob, zabývajících se prevencí, nebo dodáváním některých služeb pro oblast prevence v obci). Ukázalo se, že na rozdíl od předchozích činností již v tomto směru mezi respondenty neexistuje jednoznačná shoda, neboť přímou řídicí funkci očekává pouze zhruba polovina z nich (53,6 %). Významně méně bylo respondentů s tímto názorem mezi manažery prevence (40,2 %), více naopak mezi příslušníky Policie ČR (60,1

%). Podstatnou roli hrála i velikost obce. Řízení ze strany kraje očekávají zjevně spíše respondenti v menších obcích (74 % v obcích do 4.999 obyvatel a 61,4 % v obcích o 5.000-9.999 obyvatel), nejméně pak v obcích o 20.000-49.999 obyvatel (pouze 43,4 %). V největších městech z našeho vzorku (nad 100.000 obyvatel) byly postoje respondentů v zásadě vyrovnané (očekává 53,5 %).

Tabulka 31: Současné zabezpečení řídicí činnosti krajem

Zabezpečení činnosti krajem	Respondentů (v %)
Rozhodně ano	5,5
Spíše ano	24,2
Spíše ne	47,2
Rozhodně ne	23,1
CELKEM	100,0

N = 621 (jeden respondent na tuto otázku neodpověděl)

Rozdíly oproti předchozím otázkám bylo možno shledat i ve zkušenostech respondentů s tím, zda kraj danou činnost v současné době zabezpečuje. Je tomu tak pouze podle necelé třetiny dotázaných osob (29,7 %), zbývající část se domnívá, že kraj řídicí činnost rozhodně či spíše nezajišťuje. Zkušenosti respondentů se lišily podle funkce, jakou zastávají. O tom, že kraj do prevence v obcích uvedeným způsobem vstupuje, bylo přesvědčeno signifikantně více příslušníků Policie ČR (37,2 %), méně naopak zaměstnanců sociálních, školských a jiných odborů městských úřadů (23,2 %). Obdobně hrál počet obyvatel v obci (lišili se především respondenti z největších měst – nad 100.000 obyvatel, z nichž 46,5 % uvedlo, že kraj zmíněnou funkci rozhodně či spíše zabezpečuje). Z hlediska konkrétních krajů se pak významně odlišovala Praha (50,0 % respondentů se zde domnívalo, že kraj řídicí funkci rozhodně či spíše zabezpečuje) a také kraj Olomoucký (totéž se zde naopak domnívalo pouze 12,8 % respondentů).

Další činnosti, zabezpečené krajem

Výše analyzovaných jedenáct činností rozhodně nevyčerpává všechny možné funkce, které by odborníci, zabývající se prevencí kriminality v obcích a městech, od kraje mohli či měli očekávat. I proto jsme do dotazníku zařadili volnou otázku, kde bylo respondentům umožněno dle vlastního uvážení zmínit, co dalšího by od kraje vyžadovali, aby byla práce v oblasti prevence kriminality v jejich obci co nejefektivnější. Této příležitosti využilo bezmála 200 z nich.

Nejčastějším tématem, které se ve výrocích objevilo, byly vcelku podle očekávání finance a finanční prostředky, respektive potřeba jejich navýšení, má-li být prevence účinná. Tuto problematiku zmínilo celkem 34 respondentů. Někteří se vyjadřovali spíše obecně (například výroky jako „hlavně finance“, „větší finanční podporu u preventivních akcí“, „více finančních prostředků“), jiní již přímo konkretizovali oblasti, kde se jim nedostatek prostředků jeví jako nejcitelnější (mimo jiné podpora realizace besed na školách, podpora koordinátora pro prevenci šikany, ale i podpora dopravně-preventivních akcí, a to formou nákupu propagačních předmětů pro řidiče). Objevil se rovněž požadavek na celkové zpřehlednění systému čerpání finančních prostředků, přičemž jeden respondent považoval za neprůhledná kritéria, užívaná při výběru obcí a měst v rámci programu Partnerství.

Druhá nejčastější připomínka směřovala k potřebě zlepšit vzájemnou spolupráci a komunikaci mezi představiteli kraje a obcí (uvedlo 25 respondentů). Objevovaly se zkušenosti, že kontakt je bohužel dosud nedostatečný, případně žádný („nemám jakékoli informace z kraje, co se týče prevence, tzn. požadoval bych kontakt a alespoň minimální spolupráci“). Obdobně by podle určité části dotázaných osob (18 respondentů) měly kraje v oblasti prevence kriminality vyvinout mnohem větší úsilí než dosud („aktivitu vůči samosprávě“, „aby se kraj začal prevencí zabývat a byl partnerem“, „větší zapojení krajů do programů prevence kriminality na místní úrovni“). Někteří jedinci neskrývali pocity, že o prevenci se podle nich občas spíše hovoří, než aby se realizovala konkrétní opatření („činy a ne pouze tzv. mlácení slámy jen proto, aby si někdo udělal jméno“, „aby se o tom jen nevědělo, nepsalo, nevysílalo a nemluvílo, ale především konalo“). Setkat jsme se mohli také s poznatkem, že krajsí manažeři prevence nemají pro svou práci dostatek prostoru („aby krajská manažerka prevence měla pro tuto činnost k dispozici celá úvazek, a ne jen jeho malou část“).

Jak bylo opakovaně zmíněno výše, jedním z předpokladů efektivní preventivní práce je dostatek aktuálních informací. Ve volných odpovědích, které nám respondenti svěřili, se k tomuto tématu vrátilo 19 z nich. Řada z nich poukazovala na to, že kraj by měl poskytovat informace jak o sociálně patologických jevech samotných („míra kriminality v regionu, aktuální stav z hlediska druhu kriminality“), tak o poskytovaných grantech a realizovaných projektech („informace o možnostech čerpání prostředků z fondu EU, případně poskytnutí příspěvků z rozpočtu kraje“, „na internetových stránkách kraje by mohly být k dispozici informace o preventivních akcích – náměty na vhodnou prevenci“, „pravidelná měsíční distribuce – mailem nebo v tištěné podobě – informačního souhrnu, na čem kraj pracuje, jaké jsou možnosti či novinky v prevenci“). Někteří respondenti by pak ocenili také propagaci prevence ze strany kraje, včetně poskytování propagačních materiálů obcím a městům („propagační materiály-letáky, videonahrávky“).

Jednou z možností, jak získávání potřebných informací usnadnit, je organizovat pravidelná setkávání pracovníků, kteří se prevencí kriminality zabývají („pravidelné pracovní schůzky osob zainteresovaných v prevenci“). Zmínku, že by kraj takové akce měl iniciovat, jsme objevili v 15 výpovědích. Bylo poukazováno zejména na to, že setkání tohoto druhu zaručí výměnu zkušeností, poznatků či návrhů řešení. V některých případech respondenti uváděli, že schůzky daného typu se sice již uskutečňují, ale měly by probíhat mnohem častěji než dosud („zvýšit četnost setkávání, zefektivnění komunikačního kanálu“). Jistým problémem podle našich zjištění zůstává rovněž zajišťování školení a vzdělávání (uvedlo celkem 12 respondentů). Voláno tak bylo například po „více akreditovaných vzdělávacích akcích“ či po „zajišťování bezplatného školení“. Jeden z dotázaných navíc zdůraznil zaměření takových školení na „praktickou využitelnost v preventivní práci v průběhu roku“.

Další činností, kterou náš dotazník mapoval v předcházející části, ale k níž se přesto část respondentů ve volné odpovědi vyjádřila, byla činnost koordinační. Celkem 12 dotázaných osob by uvítalo, aby kraje ve větší míře usilovaly o součinnost a sladění jednotlivých projektů („v současné době dle mého názoru prevenci provádí každý na vlastní pěst, kdy mnohé státní i nestátní organizace se duplují“, „zlepšení úrovně komunikace a koordinace mezi jednotlivými subjekty“). Jeden respondent považuje za potřebnou vzájemnou koordinaci komunitních plánů („provázanost komunitních plánů, následné vyčlenění finančních prostředků na jejich financování, předfinancování a kofinancování za účelem dosáhnout na granty a na čerpání z fondů EU. Komunitní plány a financování projednat a nechat schválit v zastupitelských orgánech formou přijatých usnesení s uvedenými úkoly, odpovědností a termíny“). V několika výrocích byla jako hlavní nastolena související potřeba vyjasnění pravidel,

kompetencí a metodiky, podle nichž by se mělo v prevenci v rámci kraje postupovat („jasná strategie prevence, jasný cíl“). V tomto duchu se vyjádřilo 12 respondentů. Podle některých z nich se krajům dosud nepodařilo svou roli v prevenci zcela a přesně vymezit („jasně definovat postavení kraje v oblasti prevence kriminality“).

Z dalších problémů, o nichž se vyjádřilo více respondentů současně, stojí za zmínku například potřeba přesvědčit o významu prevence jak politiky na úrovni samospráv, tak samotné občany (zmínilo 6 respondentů), zdokonalit vzájemnou spolupráci Policie ČR a ostatních subjektů na poli prevence (7 respondentů), podporovat volnočasové aktivity pro mládež (6 respondentů), omezit či zjednodušit administrativní úkony spojené s realizací preventivních projektů (3 respondenti), zřídit funkci manažera prevence v obci (3 respondenti), zapojit do prevence více městskou policii (4 respondenti) či poskytovat pracovníkům v prevenci možnost odborné supervize (3 respondenti). Setkali jsme se také s požadavkem větší podpory kamerovým systémům (2 respondenti) či zapojení konkrétní obce do systému včasné intervence (1 respondent), stejně jako s námitkou, že obce by měly mít možnost připomínkovat novou legislativu, týkající se prevence (1 respondent).

3.6 Role kraje – shrnutí

Jak vyplývá z předcházejícího textu, většina našich respondentů očekává, že kraj v oblasti prevence kriminality zajistí celou řadu činností. Vůbec největší shoda panovala v tomto směru u role spojené s přímým financováním či spolufinancováním preventivních programů (od kraje očekává 96,3 %), avšak také u mnoha dalších činností, které jsme do našeho souhrnu zařadili, překročila míra souhlasných odpovědí devadesátiprocentní hranici. Určitou výjimku představovala pouze činnost řídicí, kterou od kraje očekává jen zhruba polovina dotázaných osob. Stejný poměr respondentů se pak zpravidla vyjadřoval v tom smyslu, že dané činnosti kraj v současné době zabezpečuje. Stojí za povšimnutí, že zkušenosti se v některých případech lišily podle toho, z jakého konkrétního kraje dotazovaná osoba pocházela, případně v jak velké obci a na jaké funkci působí.

Hlubší statistická analýza naznačila také další pozoruhodnou skutečnost. Při hodnocení toho, zda kraj jednotlivé činnosti zabezpečuje či nikoli, hrálo evidentní roli, nakolik podle respondenta věnuje prevenci pozornost sama obec (viz. jedna z výše diskutovaných otázek). Ukázalo se, že pokud se podle jeho názoru obec či město prevencí zabývá, daleko častěji je respondent přesvědčen, že kraj jednotlivé činnosti rozhodně či spíše zabezpečuje. Z toho by patrně bylo možné usuzovat, že kraje svými službami v oblasti prevence kriminality pokrývají v současné době nejlépe poptávku těch obcí, které jsou v prevenci kriminality samy aktivní. Dokumentuje to následující kontingenční tabulka (varianty posouzení úrovně zabezpečení jednotlivých činností ze strany kraje zde byly sloučeny do dvou kategorií – tedy zabezpečuje (rozhodně či spíše) a nezabezpečuje (rozhodně či spíše).

Tabulka 32: Spokojenost se zabezpečením jednotlivých činností krajem podle toho, jakou pozornost věnuje prevenci sama obec (respondenti v %)

Typ činnosti (úroveň zabezpečení krajem)		Věnují pozornost	Věnují částečně	Nevěnují pozornost
Koordinační	Zabezpečuje	70,3	57,2	42,9
	Nezabezpečuje	29,7	42,8	57,1
Finanční	Zabezpečuje	65,6	47,0	37,4
	Nezabezpečuje	34,4	53,0	62,6
Vzdělávací	Zabezpečuje	70,3	54,8	38,5
	Nezabezpečuje	29,7	45,2	61,5
Informační	Zabezpečuje	71,3	53,0	36,3
	Nezabezpečuje	28,7	47,0	63,7
Kontrolní	Zabezpečuje	57,4	49,1	29,7
	Nezabezpečuje	42,6	50,9	70,3
Propagační	Zabezpečuje	70,8	51,8	26,4
	Nezabezpečuje	29,2	48,2	73,6
Poradní-odborná	Zabezpečuje	64,1	49,4	33,0
	Nezabezpečuje	35,9	50,6	67,0
Poradní-administrativní	Zabezpečuje	76,4	59,3	46,2
	Nezabezpečuje	23,6	40,7	53,8
Koncepčně-metodická	Zabezpečuje	68,2	52,1	41,8
	Nezabezpečuje	31,8	47,9	58,2
Monitoring, analýza	Zabezpečuje	66,2	47,3	30,8
	Nezabezpečuje	33,8	52,7	69,2
Řídící	Zabezpečuje	43,6	24,6	17,6
	Nezabezpečuje	56,4	75,4	82,4

3.7 Priority obce

Již v úvodu dotazníku, takzvaně „na rozebrání“, byla respondentům položena otázka, jaké má jejich obec priority svého rozvoje v současném období. Byl předložen seznam 14 oblastí komunální politiky, v němž se objevila i bezpečnost občanů a prevence kriminality. Respondenti měli za úkol vybrat tři, dle jejich názoru prioritní oblasti. Zajímalo nás pochopitelně, jak významné postavení mezi ostatními problematika bezpečnosti a prevence zaujme.

Ukázalo se, že podle názoru oslovených pracovníků (nutno ale zdůraznit, že převážně expertů právě v oblasti kriminality a závadových jevů) zaujímá v obcích bezpečnostní problematika čelné místo spolu s oblastí řešení dopravy a komunikací. Pořadí hlavních priorit podle jejich jmenování mezi třemi nejdůležitějšími ukazuje tabulka.

Tabulka 33: Priority rozvoje obcí (četnost volby priorit mezi třemi nejdůležitějšími)

	% resp., kteří problém uvedli
Řešení dopravní situace, výstavba nových komunikací	56
Bezpečnost občanů, prevence kriminality	55
Účinné využívání fondů EU	33
Komunitní plánování	22
Bytová výstavba	22
Životní prostředí, veřejná zeleň	17

N=622

3.8 Závažnost negativních sociálních jevů v obci

Další položkou dotazníku bylo hodnocení závažnosti negativních sociálních jevů v obci. Na základě dřívějších poznatků výzkumný tým vytipoval závadové sociální projevy, které se v obcích nejčastěji vyskytují, přičemž buď nemají charakter trestného činu, nebo nedosahují jeho závažnosti. Byl předložen seznam těchto jevů, obsahující 17 položek. Respondent se měl u každé na šestistupňové škále vyjádřit, o jak velký problém se v jeho obci jedná (čím vyšší známka, tím závažnější problém). Ve třetím sloupci tabulky vidíme dosaženou průměrnou známku, ve čtvrtém sloupci podíl respondentů, kteří situaci v dané oblasti zhodnotili jako problematickou, tedy body 4, 5 a 6 na škále.

Na předních místech problémových jevů vidíme dominovat dvě otázky – zneužívání drog a problémy s nepřizpůsobivými Romy. Za jak závažnou je „romská“ otázka považována, vidíme i z faktu, že jako „problém“ ji označilo celých 45 % respondentů, což představuje absolutně největší podíl ze všech závadových jevů. To, že problémy s Romy byly „předstiženy“ drogami, je navíc způsobeno tím, že v menších obcích není romská problematika nijak živá (viz dále); při nezapočítání těchto obcí by se tato záležitost ocitla na prvním místě co do závažnosti. V některých krajích, konkrétně Ústeckém a Karlovarském, volí krajní bod škály, tedy vyjádření „jedná se o velký problém“ celých 31 % dotázaných. Je

tedy evidentní, že problém nepřizpůsobivých romských občanů je v obcích vnímán palčivě a jeho vymezování mimo oblast veřejné diskuse je velmi kontraproduktivní.

Tabulka 34: Negativní jevy (seřazeno dle průměrné známky)

pořadí		prům. známka	je to problém (4-6 na škále) –%
1	Zneužívání drog, narkomani	3,39	40
2	Problémoví Romové	3,38	45
3	Pouliční výtržnosti, rušení nočního klidu apod.	3,31	38
4	Vandalismus, sprejerství	3,29	38
5	Nezaměstnanost, lidé dlouhodobě bez práce	3,27	33
6	Opilství	3,25	35
7	Gambling, hrací automaty	3,17	33
8	Party delikventní mládeže	3,09	31
9	Občané narušující občanské soužití (sousedské spory)	2,99	25
10	Bezdomovci	2,66	21
11	Chudoba, sociálně vyloučené komunity	2,63	21
12	Domácí násilí	2,57	16
13	Šikana na školách	2,52	15
14	Záškoláctví	2,45	12
15	Nelegální migrace, cizinci bez povolení k pobytu	2,00	9
16	Rasistické projevy vůči menšinám	1,91	6
17	Prostituce	1,73	7

Představitelé obcí dále trápí nejvíce výtržnosti, vandalismus, opilství, a rovněž dlouhodobá nezaměstnanost. Pozornosti nešel ani gambling, o jehož regulaci se také řada obcí v posledních letech snaží. Na opačném konci škály problémovosti je dle názoru respondentů prostituce, rasistické projevy, migrace, domácí násilí či negativní jevy spojené se školou.

Je zřejmé, že jednotlivé obce s rozšířenou působností se od sebe v mnoha charakteristikách liší – polohou, charakterem osídlení, ale především velikostí. Proto jsme se na prvním místě zajímali, jak se liší zátěž problémovými jevy u jednotlivých velikostních kategorií obcí.

Závažnost negativních jevů podle velikosti obce

Nelze nevidět, že v téměř všech uvedených položkách nacházíme signifikantní rozdíly mezi velkými a menšími obcemi; nejčastěji jde dokonce o lineární závislost, kdy s klesající velikostí sídla klesá i závažnost negativních jevů – viz tabulka 35. V tomto vcelku pochopitelném trendu lze však najít řadu výjimek – např. otázka problémových Romů dosáhla absolutně nejvyššího průměrného skóre mezi velikostními skupinami obcí (průměr na šestistupňové škále výrazně přesáhl hranici 4), a to u měst v kategorii 50-100 tisíc obyvatel; tato kategorie je na čele i u dlouhodobé nezaměstnanosti, chudoby nebo šikany. Díky tomu dokonce města do sta tisíc obyvatel vykazují nejvyšší průměrné skóre problémových jevů (viz poslední řádek tabulky). Naopak pozorujeme i několik oblastí, v nichž velikost obce nehraje podstatnou roli. Je to opilství, pouliční výtržnosti a narušování občanského soužití – tedy

vesměs problémy, vážící se k „lidským slabostem“, často spojené s požíváním alkoholu. Všechny kategorie obcí jsou také v nepříliš odlišné míře zatíženy prostitucí.

Tabulka 35: Závažnost problémových jevů podle velikosti obce (seřazeno dle průměrných známek)

	Do 4999 obyv.	5000- 9999 obyv.	10 000 -19 999 obyv.	20 000 - 49 999 obyv.	50 000 - 99 999 obyv.	Nad 100 tis. obyv.	Prům. známka
Zneužívání drog, narkomani	2,84	3,31	3,37	3,33	3,81	3,81	3,39
Problémoví Romové	2,12	3,06	3,33	3,82	4,26	3,52	3,38
Pouliční výtržnosti, rušení nočního klidu apod.	2,76	3,23	3,47	3,40	3,23	3,42	3,31
Vandalismus, sprejerství	2,74	3,22	3,28	3,36	3,25	3,77	3,29
Nezaměstnanost, lidé dlouhodobě bez práce	2,72	3,36	3,37	3,37	3,66	2,67	3,27
Opilství	2,80	3,23	3,31	3,29	3,28	3,34	3,25
Gambling, hrací automaty	2,81	2,98	3,12	3,27	3,45	3,52	3,17
Party delikventní mládeže	3,02	2,94	3,01	3,20	3,25	3,28	3,09
Občané narušující občanské soužití (sousedské spory)	2,80	3,11	2,99	2,98	3,00	2,91	2,99
Bezdomovci	1,74	2,05	2,62	2,94	3,06	3,77	2,66
Chudoba, sociálně vyloučené komunity	2,30	2,22	2,59	2,85	3,32	2,88	2,63
Domácí násilí	2,11	2,38	2,58	2,67	2,81	2,91	2,57
Šikana na školách	2,22	2,21	2,61	2,64	2,89	2,67	2,52
Záškoláctví	2,21	2,33	2,41	2,50	2,73	2,69	2,45
Nelegální migrace, cizinci bez povolení k pobytu	1,46	1,60	1,94	2,04	2,41	2,83	2,00
Rasistické projevy vůči menšinám	1,40	1,68	1,78	2,23	2,33	2,22	1,91
Prostituce	1,37	1,49	1,72	1,79	2,15	2,03	1,73
Průměr velikostní kategorie	2,32	2,61	2,79	2,92	3,11	3,07	

Řada rozdílů panuje zejména mezi nejmenšími a největšími obcemi, a poměrně výrazně se tak mění pořadí zkoumaných negativních jevů. Přehledně to demonstruje následující tabulka:

Tabulka 36: Negativní jevy - porovnání obcí do 5 tisíc a nad 100 tisíc obyvatel

	Do 4999 obyvatel	Pořadí		Nad 100 000 obyv.
Party delikventní mládeže	3,02	1	Zneužívání drog, narkomani	3,81
Zneužívání drog, narkomani	2,84	2	Vandalismus, sprejerství	3,77
Gambling, hrací automaty	2,81	3	Bezdomovci	3,77
Opilství	2,80	4	Problémoví Romové	3,52
Občané narušující občanské soužití (sousedské spory)	2,80	5	Gambling, hrací automaty	3,52
Pouliční výtržnosti, rušení nočního klidu apod.	2,76	6	Pouliční výtržnosti, rušení nočního klidu apod.	3,42
Vandalismus, sprejerství	2,74	7	Opilství	3,34
Nezaměstnanost, lidé dlouhodobě bez práce	2,72	8	Party delikventní mládeže	3,28
Chudoba, sociálně vyloučené komunity	2,30	9	Občané narušující občanské soužití (sousedské spory)	2,91
Šikana na školách	2,22	10	Domácí násilí	2,91
Záškoláctví	2,21	11	Chudoba, sociálně vyloučené komunity	2,88
Problémoví Romové	2,12	12	Nelegální migrace, cizinci bez povolení k pobytu	2,83
Domácí násilí	2,11	13	Záškoláctví	2,69
Bezdomovci	1,74	14	Nezaměstnanost, lidé dlouhodobě bez práce	2,67
Nelegální migrace, cizinci bez povolení k pobytu	1,46	15	Šikana na školách	2,67
Rasistické projevy vůči menšinám	1,40	16	Rasistické projevy vůči menšinám	2,22
Prostituce	1,37	17	Prostituce	2,03

Na prvních pěti místech nacházíme shodu v obou kategoriích jen u drog a gamblingu; v malých obcích do 5 tisíc je nejcitlivěji vnímána problematika závadových part mladistvých (ve velkých městech až osmá příčka), na pátém místě je v nejmenších obcích problém sousedských sporů. Naopak otázka bezdomovectví a problémových Romů je tam spíše marginální.

Žádné podstatné rozdíly nenacházíme, zkoumáme-li hodnocení problémových jevů z hlediska vzdělání respondenta. Vysokoškoláci pouze mají za závažnější šikanu na školách a otázku chudých vyloučených komunit. Ani například v otázce domácího násilí není rozdíl mezi vysokoškoláky a ostatními statisticky průkazný.

Zajímavé rozdíly však v hodnocení problémovosti jevů panují mezi jednotlivými kraji. V řadě položek vystupuje do popředí především Moravskoslezský kraj, jmenovitě u chudoby, gamblingu, bezdomovectví, romské problematiky, domácího násilí a opilství. To považuje 58 % respondentů z tohoto kraje za „velký problém“, přičemž republikový průměr činí 35 %; podobného, jen o něco nižšího výsledku dosáhl u opilství i kraj Zlínský. Ústecký kraj vykazuje také zvýšené skóre u některých jevů, především v otázce problémových Romů,

chudoby a zneužívání drog. Drogy zvýšeně trápí i Karlovarský kraj, který navíc signalizuje, spolu s Jihočeským a Plzeňským, obecně známé problémy s prostitucí. Hlavní město mnohem silněji než zbytek země pociťuje bezdomovectví a příliv nelegálních migrantů, naopak nezaměstnanost zde je nejmenším problémem (spolu se středními a jižními Čechami). Za značný problém považují, vzhledem k ostatním krajům, nezaměstnanost v krajích Ústeckém (68 % resp. ji má za velký problém) a Moravskoslezském. Nutno říci, že v těchto regionech je skutečně nejvyšší v republice – např. v roce 2006 dosáhla průměrná nezaměstnanost v ČR hodnoty 7,7 %, zatímco v Moravskoslezském kraji 12,6 % a na Ústecku dokonce 13,8 %⁵.

Negativní jevy - rozdíly v hodnocení mezi policisty (příslušníky PČR nebo MP) a ostatními experty

Jako zajímavý třídící znak se, ne pouze pro tuto otázku, ukázal být fakt, zda je respondent příslušníkem policie (státní nebo obecní) či není. Tento profesní znak rozdělil vzorek na téměř shodné poloviny a ukázal se být zajímavě vypovídajícím.

Dalo se očekávat, že priority pozornosti policistů jsou poněkud jiné než pracovníků sociálních a podobných útvarů radnic. Analýzou průměrných skóreů na použité šestistupňové škále jsme dospěli k následujícím poznatkům – viz tabulka 37.

⁵ Souhrnné tabulky problémových jevů a kriminálního jednání dle jednotlivých krajů – viz příloha.

Tabulka 37: Pořadí problémových jevů podle průměrného ohodnocení a profese respondenta

Negativní jevy, které považují za problémovější policisté

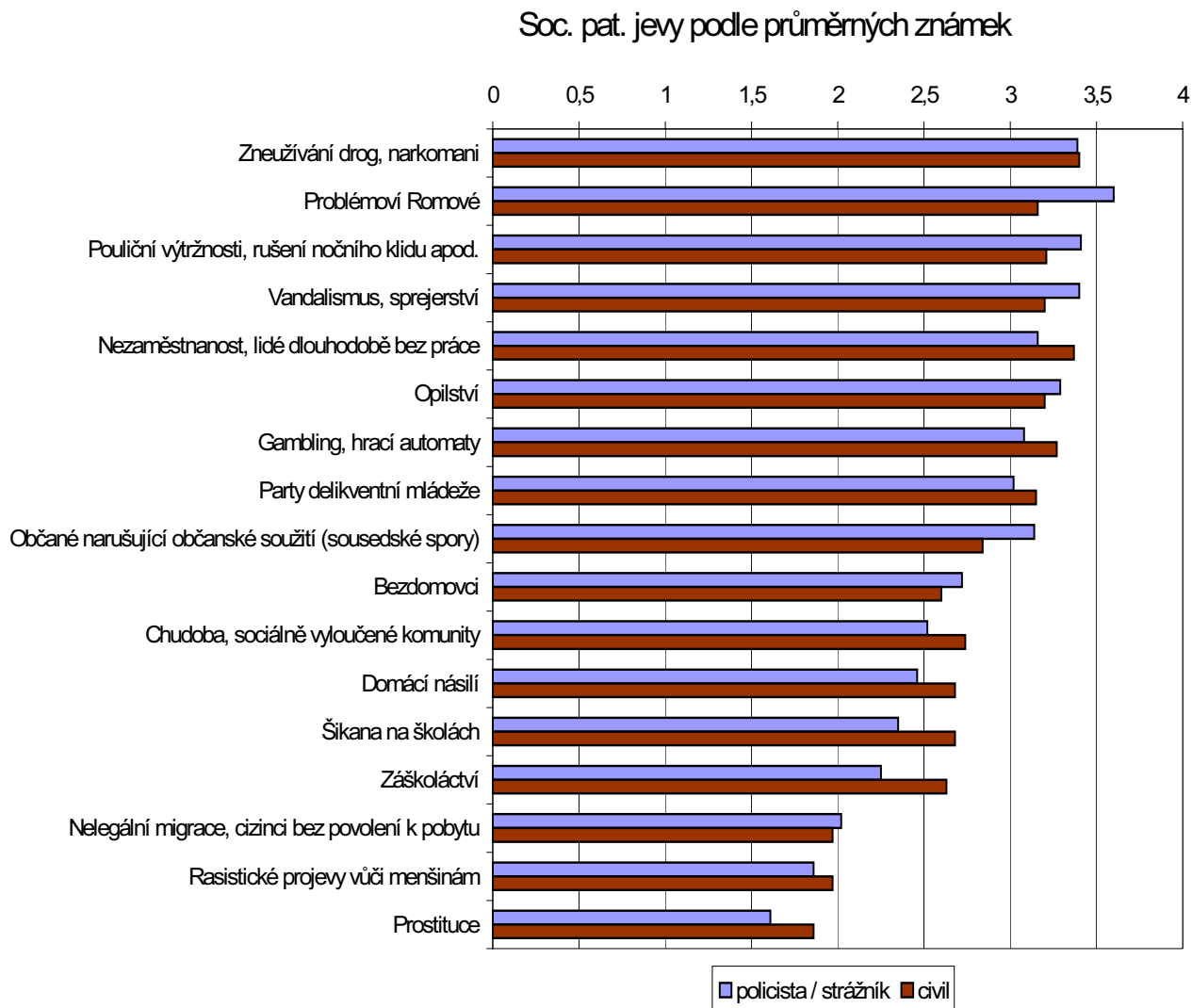
NEGATIVNÍ JEVY, KTERÉ POVAŽUJÍ ZA PROBLÉMOVĚJŠÍ OSTATNÍ EXPERTI

Tučně – největší rozdíl mezi hodnoceními

	Průměrná známka	
	policista / strážník	ostatní
Zneužívání drog, narkomani	3,39	3,40
Problémoví Romové	3,60	3,16
Pouliční výtržnosti, rušení nočního klidu apod.	3,41	3,21
Vandalismus, sprejerství	3,40	3,20
Nezaměstnanost, lidé dlouhodobě bez práce	3,16	3,37
Opilství	3,29	3,20
GAMBLING, HRACÍ AUTOMATY	3,08	3,27
Party delikventní mládeže	3,02	3,15
Občané narušující občanské soužití (sousedské spory)	3,14	2,84
Bezdomovci	2,72	2,60
CHUDOBA, SOCIÁLNĚ VYLOUČENÉ KOMUNITY	2,52	2,74
DOMÁCÍ NÁSILÍ	2,46	2,68
ŠIKANA NA ŠKOLÁCH	2,35	2,68
ZÁŠKOLÁCTVÍ	2,25	2,63
Nelegální migrace, cizinci bez povolení k pobytu	2,02	1,97
Rasistické projevy vůči menšinám	1,86	1,97
PROSTITUCE	1,61	1,86

Shrneme-li, co tabulka ukazuje, je to vcelku pochopitelný důraz policistů na jevy, se kterými se musí denně potýkat při své službě. Tedy problémy s výtržníky, vandaly a soužití narušujícími občany, včetně těch romských. Pracovníci civilní, převážně sociální sféry, naopak oproti policistům zdůrazňují závažnost méně nápadných a „hlučných“ záležitostí, jako je záškoláctví, šikana, domácí násilí nebo chudoba.

GRAF 1

Negativní jevy - rozdíly v hodnocení mezi muži a ženami.

Stejným způsobem je zpracováno i třídění podle pohlaví respondenta. Výsledky se podobají předchozí tabulce, což je dáno vysokým zastoupením mužů mezi odpovídajícími policisty. Rozdílem je, že mezi muži a ženami neexistuje signifikantní rozdíl v hodnocení problémových Romů.

Tabulka 38: Pořadí problémových jevů podle průměrného ohodnocení a pohlaví resp.

Negativní jevy, které považují za problémovější muži

NEGATIVNÍ JEVY, KTERÉ POVAŽUJÍ ZA PROBLÉMOVĚJŠÍ ŽENY

Tučně – největší rozdíl mezi hodnoceními

	Průměrná známka	
	muž	žena
Zneužívání drog, narkomani	3,38	3,42
Problémoví Romové	3,41	3,29
Pouliční výtržnosti, rušení nočního klidu apod.	3,43	3,05
Vandalismus, sprejerství	3,41	3,04
Nezaměstnanost, lidé dlouhodobě bez práce	3,20	3,41
Opilství	3,26	3,21
Gambling, hrací automaty	3,13	3,26
Party delikventní mládeže	3,04	3,19
Občané narušující občanské soužití (sousedské spory)	3,06	2,83
Bezdomovci	2,60	2,77
Chudoba, sociálně vyloučené komunity	2,56	2,78
DOMÁCÍ NÁSILÍ	2,49	2,73
ŠIKANA NA ŠKOLÁCH	2,41	2,76
ZÁŠKOLÁCTVÍ	2,33	2,70
Nelegální migrace, cizinci bez povolení k pobytu	2,02	1,94
Rasistické projevy vůči menšinám	1,85	2,06
PROSTITUCE	1,63	1,97

3.9 Kriminální jednání v obci

Další položkou dotazníku bylo hodnocení projevů kriminality v obci. Byl předložen seznam těchto jevů, obsahující, stejně jako u závadových jevů, 17 položek. Respondent se měl u každé na šestistupňové škále vyjádřit, o jak velký problém se v jeho obci jedná.

Za nejvážnější problém je v tomto průzkumu experty v oblasti sociálních věcí, veřejného pořádku a prevence kriminality považováno vykrádání automobilů. S tímto masovým jevem se setkává nemalá část vlastníků aut, což spolu s velmi nízkou objasněností přispívá ke snižování pocitu bezpečí v lokalitě. Druhou, vážnější formu napadení automobilu, tedy jeho odcizení, zařadili respondenti na třetí místo závažných problémů. Mezi tím pak nalézáme drobné krádeže v obchodech, trestnou činnost typickou pro mladistvé, narkomany a sociálně vyloučené skupiny. Čtvrtou příčku obsadilo vloupání do rekreačních objektů (typické pro menší obce - viz dále), za podobně vážné pak dotázaní považují krádeže vloupáním, podvody a drogové delikty. Jako málo významné pro chod jejich obce (prům. známka nižší než 2) pak vidí sexuální násilí, rasově motivované činy, týrání zvířat a obchod s lidmi.

Tabulka 39: Druhy a projevy kriminality (seřazeno dle průměrné známky):

pořadí		prům. známka	velký problém (4-6) - %
1	Vloupání do aut	3,88	55
2	Drobné krádeže v obchodech	3,41	43
3	Krádeže aut	3,30	37
4	Vloupání do rekreačních objektů	3,13	33
5	Krádeže jízdních kol	3,09	30
6	Vloupání do bytů a domů	3,09	29
7	Podvody	3,08	30
8	Nelegální výroba drog, obchod s drogami	3,07	29
9	Ublížení na zdraví, rvačky	3,00	28
10	Kapesní krádeže	2,84	24
11	Podílnictví (překupování kradených věcí)	2,83	24
12	Loupeže, loupežná přepadení	2,63	19
13	Úplatkářství, korupce	2,05	9
14	Sexuální násilí	1,98	3
15	Podněcování k národnostní a rasové nenávisti	1,76	4
16	Týrání zvířat	1,73	1
17	Obchod s lidmi	1,37	3

Závažnost kriminálních jevů podle velikosti obce

U hodnocení závažnosti kriminálních dějů v různě velkých obcích pozorujeme velmi podobný průběh závislosti jako u negativních jevů. Tedy: závažnost kriminality stoupá s počtem obyvatel, s tím, že opět těsně „zvítězila“ města v kategorii 50 – 100 tisíc obyvatel. Ta jsou (alespoň dle našich respondentů) ze všech typů obcí nejvíce postižena krádežemi v obchodech, podvody, drogami, ale i loupežemi.

Tabulka 40: Kriminalita - porovnání obcí podle velikostních kategorií

	Do 4999 obyv.	5000- 9999 obyv.	10 000 – 19999 obyv.	20 000 – 49999 obyv.	50 000 - 99 999 obyv.	Nad 100 tis. obyv.	Prům. známka
Vloupání do aut	3,27	3,42	3,75	4,05	4,38	4,70	3,88
Drobné krádeže v obchodech	2,25	2,92	3,51	3,76	3,96	3,90	3,41
Krádeže aut	2,63	2,88	3,19	3,52	3,84	3,95	3,30
Vloupání do rekreačních objektů	3,27	3,21	3,39	3,07	3,00	2,40	3,13
Krádeže jízdních kol	2,35	3,04	3,12	3,42	3,17	3,02	3,09
Vloupání do bytů a domů	2,67	2,82	3,03	3,27	3,31	3,53	3,09
Podvody	2,58	2,80	3,08	3,19	3,63	3,31	3,08
Nelegální výroba drog, obchod s dr.	2,45	2,86	3,17	3,11	3,54	3,23	3,07
Ublížení na zdraví, rvačky	2,60	2,91	3,12	3,10	3,00	3,05	3,00
Kapesní krádeže	1,88	2,20	2,68	2,92	3,79	4,14	2,84
Podílnictví (překup. kradených věcí)	2,20	2,50	2,75	2,98	3,50	3,25	2,83
Loupeže, loupežná přepadení	1,82	2,13	2,59	2,89	3,51	3,05	2,63
Úplatkářství, korupce	1,70	1,59	2,14	2,16	2,42	2,47	2,05
Sexuální násilí	1,63	1,74	1,98	2,15	2,13	2,21	1,98
Podněcování k nár. a rasové nenávisti	1,35	1,50	1,71	1,93	2,19	2,04	1,76
Týrání zvířat	1,58	1,67	1,77	1,75	1,76	1,87	1,73
Obchod s lidmi	1,15	1,16	1,33	1,43	1,67	1,70	1,37
Průměr velikostní kategorie	2,20	2,43	2,72	2,86	3,11	3,05	

Opět však existuje řada dílčích rozdílů, vyplývajících z rozdílných charakteristik sociálního života v malých a velkých sídlech. Pro jejich ilustraci znovu porovnejme nejmenší a největší obce. Mezi pětkou nejzávažnějších kriminálních jevů najdeme tři shodné: krádeže a vykrádání aut a vloupání do domů. Ve vesnicích však dominuje problematika vykrádání rekreačních objektů, která (logicky) velkoměsta příliš netíží. Tam jsou naopak silně rozšířeny krádeže v obchodech a kapesní krádeže. Vesnice akcentují rvačky, které, zřejmě v konkurenci závažnějších problémů, velká města vnímají slaběji. Pozoruhodné je, že v malých obcích se na sedmém místě (ze sedmnácti problémů) umístil drogový obchod; lze se jen dohadovat, o jaký typ drogové scény se jedná.

Tabulka 41: Kriminalita - porovnání obcí do 5 tisíc a nad 100 tisíc obyvatel

	Do 4999 obyvatel	Pořadí		Nad 100 000 obyv.
Vloupání do rekreačních objektů	3,27	1	Vloupání do aut	4,70
Vloupání do aut	3,27	2	Kapesní krádeže	4,14
Vloupání do bytů a domů	2,67	3	Krádeže aut	3,95
Krádeže aut	2,63	4	Drobné krádeže v obchodech	3,90
Ublížení na zdraví, rvačky	2,60	5	Vloupání do bytů a domů	3,53
Podvody	2,58	6	Podvody	3,31
Nelegální výroba drog, obchod s drogami	2,45	7	Podílnictví (překupování kradených věcí)	3,25
Krádeže jízdních kol	2,35	8	Nelegální výroba drog, obchod s drogami	3,23
Drobné krádeže v obchodech	2,25	9	Ublížení na zdraví, rvačky	3,05
Podílnictví (překupování kradených věcí)	2,20	10	Loupeže, loupežná přepadení	3,05
Kapesní krádeže	1,88	11	Krádeže jízdních kol	3,02
Loupeže, loupežná přepadení	1,82	12	Úplatkářství, korupce	2,47
Úplatkářství, korupce	1,70	13	Vloupání do rekreačních objektů	2,40
Sexuální násilí	1,63	14	Sexuální násilí	2,21
Týrání zvířat	1,58	15	Podněcování k národnostní a rasové nenávisti	2,04
Podněcování k národnostní a rasové nenávisti	1,35	16	Týrání zvířat	1,87
Obchod s lidmi	1,15	17	Obchod s lidmi	1,70

Lze očekávat, že - podobně jako u problémových sociálních jevů - budou i u kriminality panovat mezikrajové rozdíly. Nejvíce „vyčnívá“ Ústecký kraj – za vážnější problém než jinde zde respondenti považují nelegální výrobu drog a jejich prodej (obdobně i v Karlovarském kraji), drobné krádeže v obchodech, loupeže a krádeže aut. Ty zvýšeně trápí také Prahu, střední Čechy a Liberecko. Problémovost krádeží v obchodech a loupeží signalizuje i Moravskoslezský kraj; tam navíc zajímavě vyvstává i oblast podvodů. Obchod s lidmi ve zvýšené míře hlásí Karlovarsko, částečně i jižní Morava, pravděpodobně je to odraz činnosti převaděčských skupin a kuplířů v těchto regionech.

Z dalších zajímavostí uvedme třeba ještě sníženou problémovost vloupání do aut v Královéhradeckém kraji a dále např. fakt, že ani jediný respondent na Plzeňsku nepovažuje za větší problém podněcování k rasové nenávisti, přestože právě v této oblasti častěji dochází k pořádání různých neonacistických koncertů a jiných akcí.

Kriminalita - rozdíly v hodnocení mezi policisty (příslušníky PČR nebo MP) a ostatními experty

Podle očekávání se v některých ohledech liší pohled policistů a ostatních respondentů. Především policisté silně akcentují otázku vykrádání aut, která pro ně tvoří nemalou část pracovní náplně, přičemž pravděpodobnost úspěšného vyřešení není vysoká. Totéž v zásadě platí i pro vloupání do chat a chalup a kapesní krádeže. Policisté prostě vyzdvihují ty delikty, které je denně zaměstnávají; pracovníci civilní sféry si naopak více všímají „skrytých“ problémů, především korupčních praktik.

Tabulka 42: Pořadí druhů trestné činnosti podle průměrného ohodnocení a profese respondenta

Druhy trestné činnosti, kterou považují za problémovější policisté

DRUHY TRESTNÉ ČINNOSTI, KTEROU POVAŽUJÍ ZA PROBLÉMOVĚJŠÍ OSTATNÍ EXPERTI

Tučně – největší rozdíl mezi hodnoceními

	Průměrná známka	
	policista / strážník	ostatní
Vloupání do aut	4,19	3,53
Drobné krádeže v obchodech	3,48	3,34
Krádeže aut	3,44	3,14
Vloupání do rekreačních objektů	3,26	2,98
Krádeže jízdních kol	3,10	3,09
Vloupání do bytů a domů	3,15	3,03
Podvody	3,24	2,90
Nelegální výroba drog, obchod s drogami	3,05	3,09
Ublížení na zdraví, rvačky	3,05	2,96
Kapesní krádeže	2,96	2,70
Podílnictví (překupování kradených věcí)	2,81	2,86
Loupeže, loupežná přepadení	2,69	2,55
ÚPLATKÁŘSTVÍ, KORUPCE	1,87	2,27
SEXUÁLNÍ NÁSILÍ	1,87	2,10
PODNĚCOVÁNÍ K NÁRODNOSTNÍ A RASOVÉ NENÁVISTI	1,62	1,92
TÝRÁNÍ ZVÍŘAT	1,63	1,86
OBCHOD S LIDMI	1,26	1,49

Kriminalita - rozdíly v hodnocení mezi muži a ženami

Mezi muži a ženami narážíme na překvapivě málo podstatných rozdílů. Ženy téměř všechny typy kriminálního jednání vidí poněkud závažněji, ovšem vesměs bez statistické průkaznosti. Na hranici signifikance pak je větší důraz na loupežná přepadení a kapesní krádeže; mnohem větší váhu pak ženy přikládají korupčnímu jednání.

Tabulka 43: Pořadí problémových jevů podle průměrného ohodnocení a pohlaví resp.

Druhy trestné činnosti, kterou považují za problémovější muži

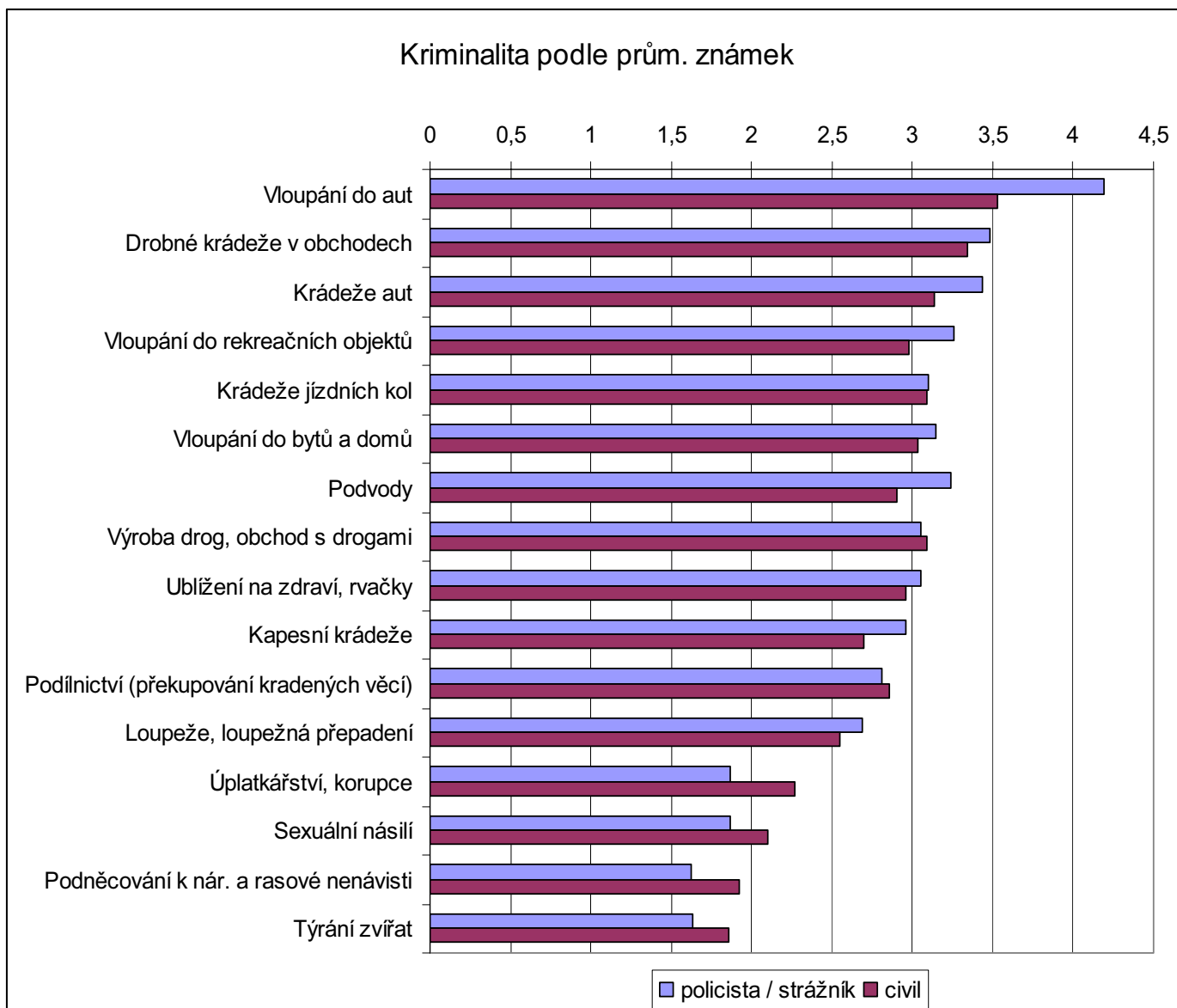
DRUHY TRESTNÉ ČINNOSTI, KTEROU POVAŽUJÍ ZA PROBLÉMOVĚJŠÍ ŽENY

Tučně – největší rozdíl mezi hodnoceními

	Průměrná známka	
	muž	žena
Vloupání do aut	3,88	3,86
Drobné krádeže v obchodech	3,39	3,46
Krádeže aut	3,28	3,34
Vloupání do rekreačních objektů	3,11	3,18
Krádeže jízdních kol	3,07	3,15
Vloupání do bytů a domů	3,03	3,25
Podvody	3,01	3,24
Nelegální výroba drog, obchod s drogami	3,01	3,19
Ublížení na zdraví, rvačky	3,00	3,02
KAPESNÍ KRÁDEŽE	2,75	3,05
PODÍLNICTVÍ (PŘEKUPOVÁNÍ KRADENÝCH VĚCÍ)	2,72	3,13
LOUPEŽE, LOUPEŽNÁ PŘEPADENÍ	2,55	2,83
ÚPLATKÁŘSTVÍ, KORUPCE	1,89	2,50
SEXUÁLNÍ NÁSILÍ	1,87	2,26
Podněcování k národnostní a rasové nenávisti	1,69	1,94
Týrání zvířat	1,69	1,87
OBCHOD S LIDMI	1,28	1,61

Celkově je k hodnocení kriminálních problémů v obci třeba dodat ještě jeden poznatek – u některých typů trestných činů bylo značné množství nevyplněných odpovědí. Konkrétně respondenti nejčastěji vynechali hodnocení korupce (201 chybějících vyjádření, tedy téměř třetina), obchodu s lidmi (163 nevyplněných – 26 %) a podílnictví (147 nevyplněných – 24 %).

GRAF 2

3.10 Podmínky uskutečňování preventivní práce

Pro úspěšnou aplikaci preventivních nástrojů v obci musí být splněna řada nejrůznějších podmínek. Požádali jsme proto respondenty aby zhodnotili, jak je v různých oblastech jejich obec připravena budovat (resp. rozvíjet) systém prevence negativních jevů. Předložili jsme jim seznam patnácti činností, a na čtyřstupňové škále měli zhodnotit, na jaké úrovni je v dané oblasti obec připravena.

Výsledky, seřazené od nejnižší (tedy nejlepší) známky, přináší tabulka. Již z dosažených průměrů je zřejmé, že odpovědi se nejčastěji koncentrovaly do bodů 2 a 3 škály; v tomto pásmu „lepšího nebo horšího průměru“ nacházíme kolem 80 % odpovědí. Podívejme se proto na to, kterým z oblastí byla nejčastěji připisována dobrá úroveň, tedy bodové ohodnocení 1 nebo 2, nebo zcela špatná úroveň, tedy krajní bod 4 na škále.

Tabulka 44: Hodnocení činností důležitých pro preventivní práci

	Průměr	Je na dobré úrovni (1+2 na škále) - v %
komunikace mezi subjekty, které zajišťují preventivní práci	2,19	71,5
spolupráce (koordinace) subjektů, které zajišťují preventivní práci	2,27	66,9
finanční zajištění preventivních aktivit ze strany obce	2,41	57,8
přesvědčení lidí v rozhodujících pozicích o smyslu a efektivitě prevence	2,43	54,9
kompetence jednotlivých subjektů zapojených do prevence vyjasněné	2,45	54,9
praktické zajišťování preventivních aktivit	2,51	54,2
informovanost občanů o způsobech prevence	2,56	49,7
odborná příprava pracovníků pro preventivní práci	2,61	47,4
personální zajištění preventivních aktivit	2,64	45,3
metodické vedení a metodická pomoc	2,69	42,7
finanční zajištění preventivních aktivit od státu	2,76	39,3
finanční zajištění preventivních aktivit od kraje	2,97	29,8
aktivita či zájem ze strany občanů ohledně prevence	3,10	23,4
finanční zajištění preventivních aktivit z nadnárodních zdrojů	3,31	15,1
zapojení dobrovolníků z řad občanů	3,37	13,3

Jednoznačně je možno prohlásit, že představitelé obce jsou víceméně spokojeni s činnostmi, které jejich obec přímo garantuje – tedy komunikace, koordinace a vyjasněnost kompetencí jednotlivých subjektů prevence, finanční i praktické zajišťování aktivit a také přesvědčenost řídicích pracovníků o smyslu preventivního snažení. Ve všech těchto položkách převyšuje podíl pozitivních odpovědí 50% hranici. Hůře jsou již hodnoceny personální zajištění a odborná příprava potřebných pracovníků a jejich metodické vedení, stejně jako finanční podpora z jiných než obecních zdrojů. U financování ze strany kraje, státu

a především nadnárodních zdrojů se objevuje značné zastoupení odpovědi „nevím“; jde zřejmě o ty obce, které se zatím musí spoléhat na vlastní prostředky⁶. Jedinými kraji, které poněkud vybočují z tohoto rámce, jsou Praha a Jihomoravský kraj, kde respondenti ukazují mnohem vyšší spokojenost s finančními toky ze strany kraje. Jižní Morava je rovněž spokojenější než zbytek republiky s odbornou přípravou pracovníků, stejně tak i se zajišťováním preventivních činností.

Jako vysloveně nedostatečná je vnímána aktivita samotných občanů a jejich snaha podílet se dobrovolně na preventivních programech, aneb „s takovýmto materiálem my máme dělat“. Ovšem i aktivizace občanů a přesvědčování o nezbytnosti jejich zapojení do prevence patří k podstatným úkolům místní správy. Alespoň částečnými výjimkami u zájmu občanů o prevenci jsou jižní Čechy a Pardubicko, kde podíl kladných odpovědí překročil 40 %.

Zda je respondentem policista (strážník) nebo pracovník radnice se neukazuje jako příliš podstatné. Policisté si ale více stěžují na nedostatečnou odbornou přípravu a především metodické vedení. Mají zřejmě pocit, že jim byla „předepsána“ preventivní práce, aniž by jejich velitelé konkrétně stanovili, jak tuto činnost provádět.

Velikost obce hraje svou roli u některých okolností. Převažující tendencí je menší spokojenost malých obcí s podmínkami pro preventivní práci. Menší obce mají problémy se zajištěním pracovníků pro tyto činnosti a s jejich odbornou přípravou, i samotné praktické zajišťování preventivních činností má velké rezervy. Malé obce také mají méně peněz z vlastních zdrojů, a nejsou spokojeny ani s možnostmi získat je od státu. V této oblasti se názory nejmenších a největších obcí potkávají – nejvyšší spokojenost s přísunem státních peněz panuje totiž u měst od deseti do padesáti tisíc obyvatel. Jen v jediné oblasti jsou malé obce do 2000 obyvatel v pozitivním smyslu v čele – informovanost občanů o způsobech prevence tam dle názoru respondentů je na vysoké úrovni.

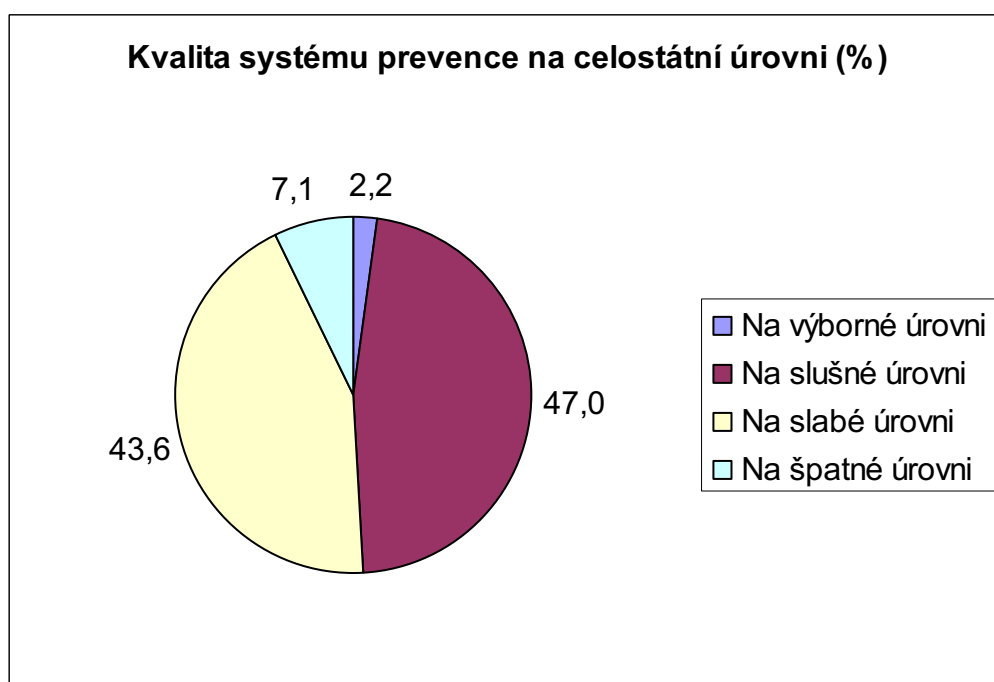
⁶ U nadnárodních zdrojů se nedokázalo vyjádřit 47 % respondentů, u krajských 28 %, u státních 23 %.

3.11 Hodnocení systému podpory prevence kriminality a závadových jevů z celostátní úrovně

V rámci celého dotazování se respondenti vyjadřovali výhradně k problémům, které se váží k lokální nebo krajské úrovni. Z tohoto pravidla vybočila pouze jediná otázka, směřující ke komplexnímu hodnocení systému podpory prevence kriminality v ČR.

Jak ukazuje graf 3, odpovědi se rozdělily na dvě stejné části. Je tedy třeba podívat se podrobněji, jak odpovídaly různé skupiny respondentů.

GRAF 3

Značnou roli při hodnocení bezpochyby hraje funkční zařazení respondenta. Manažeři prevence jsou výrazně optimističtější – 8 % z nich má za to, že systém je na výborné úrovni, další dvě třetiny ho hodnotí jako slušný. Naopak 13 % státních policistů systém považuje za špatný; za výborný ani jeden z nich. Městští policisté ani ostatní respondenti (nevykonávající funkci manažera prevence) nevybočovali z průměru vzorku.

Pozitivněji vidí státní podporu prevence kriminality v Jihomoravském a Olomouckém kraji, rozdíl však není statisticky průkazný.

Vlastní návrhy respondentů k prevenci v ČR

Respondentům byla také položena volná otázka, zda by měli nějaký konkrétní návrh, co by měl stát učinit pro vyšší efektivitu preventivní činnosti v ČR. Z celého vzorku této možnosti využilo 229 osob (v tomto počtu nejsou zahrnuty odpovědi typu „nevím“, „nemám návrhy“).

Leitmotivem části návrhů je dle očekávání financování prevence – kromě obecných požadavků na navýšení financí (a tím i osob) je to především kritika faktu, že peníze na prevenci dostávají (dle názoru respondentů) pouze větší města, a menší obce nikoli. Dotační systém by měl být přehlednější, prostředky by měly přicházet včas a na delší horizont, než je jeden rok; více by jich měly dostávat nevládní (resp. zájmové) organizace.

Objevily se i hlasy pro legislativní změny (hlavně ve směru lepší vymahatelnosti práva, ale i např. novelizace zákona o soudnictví nad mládeží, zpřísnění sociálních dávek...). Několik dotázaných přímo zmínilo neexistenci zákona o prevenci. Převládají ale jiné, konkrétní připomínky. Na prvním místě co do četnosti je to požadavek lepší koordinace aktivit, lepší komunikace mezi lokálními a krajskými subjekty, podpořit snahy vytvářet provázaný systém, nikoli jen podporovat izolované projekty. S tím do značné míry souvisí i hlasy pro lepší rozdělení rolí a kompetencí mezi jednotlivými aktéry prevence - tedy úřady různých typů, policii, školský systém atd. Podpořeno by dle některých mělo být vytváření systému včasné intervence, nebo obecněji informačních systémů v preventivní sféře. Zaznívá i požadavek přesunout kompetence i prostředky na místní úroveň, zde vytvářet místní preventivní orgány a rozhodovat o podpoře konkrétních projektů. Řada poznámek směřuje k preventivní práci na školách – ty by se měly v prevenci závadových jevů více angažovat, zároveň mít k dispozici školené specialisty na tuto oblast a další podporu.

Oblast vzdělání a osvěty se objevuje ve dvou rovinách. Především je to nutnost zprostředkovat větší množství školení a obecně vzdělávání pracovníků, zabývajících se prevencí, dosažitelnost konzultací s odborníky. Patří sem i distribuce metodik, informačních materiálů o osvědčených konceptech práce, letáků a dalších potřebných tiskovin do obcí. Směrem k občanům je pak postrádáno to, co by bylo možno nazvat „marketingem prevence“, tedy osvěta v médiích (především elektronických) a stálé zvyšování povědomí občanů o oblasti prevence závadových jevů. Některé připomínky se týkaly specificky působení PČR v prevenci; šlo jednak o zvýšení počtu a viditelnosti policistů, jednak o přehodnocení priorit policie směrem k větší (nikoli jen formální) angažovanosti v oblasti prevence kriminality.

3.12 Přínos nestátních neziskových organizací (NNO) k prevenci kriminality a závadových jevů v obcích

V České republice působí nejrůznější nestátní nezisková sdružení a organizace, jejichž cílem je především podpora a pomoc určitým skupinám obyvatel či obecně ochrana některého obecně prospěšného zájmu. Činnost těchto organizací pak může přímo či nepřímo působit také preventivně. O vytváření podmínek pro jejich práci, o její kvalitě, přínosu pro život obce a mnoha dalších aspektech se vedou dlouhodobé diskuse. Pokusili jsme se proto zmapovat, v jakých sférách života obce tento typ organizací působí, kde naopak chybí a jak jejich působení vidí oslovení experti.

Nejprve nás zajímalo, ve kterých oblastech neziskové organizace působí a kolik jich v obci v dané sféře je. Následující tabulka č. 45 řadí různé typy neziskovek podle toho, kolik respondentů uvedlo, že se v jejich obci žádná taková nenachází – na horních místech tedy nacházíme ty oblasti činnosti, kde absenci nějaké NNO signalizovalo jen minimum obcí.

Naprosto nejrozšířenějšími jsou volnočasové organizace pracující s mládeží a služby pro seniory; s odstupem následuje péče o zdravotně postižené. Lze říci, že tato sdružení plní preventivní funkce pouze okrajově (především druhá dvě jmenovaná). Přesněji řečeno – i běžné volnočasové spolky mohou plnit preventivní poslání velmi dobře, integrují-li programově ve svých řadách i děti s výchovnými potížemi nebo z marginalizovaných skupin. To ale ve valné většině podobných organizací není obvyklé.

Na čtvrtém, pátém a šestém místě už ale figurují skutečné instituce sociální prevence – zařízení protidrogové prevence, organizace pro práci se závadovou mládeží a poradenství pro osoby v psychické nebo sociální krizi⁷. Přítomnost podobné nestátní organizace v obci uvedlo více než 60 % dotázaných. Mezi nejméně zastoupenými typy organizací nacházíme ty, které se věnují zapojení osob propuštěných ze státních zařízení (ústavů, věznic apod.) zpět do společnosti, péči o oběti trestné činnosti a sdružení zaměřující se na práci s etnickými a národnostními menšinami.

⁷ Pokud zvolíme pro sestavení žebříčku indexaci podle četnosti zastoupení jednotl. typů NNO v obci, dostaneme jediný podstatný rozdíl – práce s ohroženou mládeží se dostane na 4. místo před protidrogová zařízení.

Tabulka 45: Zastoupení NNO v obci

Neziskové organizace poskytující obci služby v oblasti:	Zastoupení v obci			
	Žádná (%)	1 (%)	2 – 5 (%)	6 – 10 (%)
práce s mládeží – volnočasových aktivit dětí a mladistvých	12	20,5	41,5	12,9
služeb pro seniory	13,5	43,6	38,6	2,6
péče o osoby se zdravotním (tělesným či mentálním) postižením	26,6	41	27,2	2,5
prevence drogové či alkohol. závislosti, služby pro uživatele návyk. látek	37,3	46,3	14,6	1,5
práce s mládeží s výchovnými obtížemi (ohroženou sociálně patol. jevy)	37,6	35,2	24,1	2,7
psychosociálního poradenství osobám v krizi (vč. dětí)	40,8	40	17,4	1,0
pomoci osobám znevýhodněným na trhu práce (rekvalifikace apod.)	48,9	38,1	11,8	0,6
pomoci dysfunkčním rodinám (zanedbávajícím, nezvládajícím péči)	49,6	33,2	15,9	0,9
péče a podpory osob bez přístřeší (bezdomovců)	53	33,7	11,8	0,5
práce s příslušníky národnostních menšin (zejména Romy), cizinci, uprchlíky	57,8	27,9	12,5	1,0
péče o osoby propuštěné z ústavní péče (školských zařízení, léčeben)	63,9	29,2	6	0,5
péče o oběti trestných činů (vč. obětí domácího násilí)	64,2	25,1	10,4	0,2
zapojení osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody do společnosti	68	26,1	5	0,5

Je evidentní, že počet nestátních organizací na území obce je přímo úměrný její velikosti. Obce nejmenších kategorií, do pěti tisíc a do deseti tisíc obyvatel, nedisponují často žádným podobným sdružením, snad s výjimkou těch, které pracují s mládeží (Sokol apod.). Po odečtení respondentů z těchto menších sídel bychom tedy došli k výrazně jiným proporcím, než ukazuje výše uvedená tabulka.

Například přítomnost aspoň jednoho protidrogového sdružení signalizuje polovina respondentů z měst 50-100 tisíc obyvatel, další téměř polovina existenci více než dvou takových organizací. Příklad uvedený pro protidrogové projekty platí v obměnách i pro práci s osobami po ústavní péči, ohroženou mládeží, menšinami, péči o bezdomovce a další oblasti. Vůbec se celkově jeví, že právě tato (druhá největší) kategorie měst má terén sociální prevence nejlépe pokryt prací nestátních iniciativ.

Drobné odchylky vykazaly odpovědi policistů a ostatních respondentů – policisté byli méně informováni o existenci organizací na pomoc dysfunkčním rodinám a hlavně těch, specializovaných na péči o zdravotně postižené (což je pochopitelné, neboť je to problematika dosti odlehlá od jejich náplně činnosti).

Spolupráce obcí s neziskovými organizacemi

Kromě prosté přítomnosti nestátního sdružení určitého zaměření na území obce nás především zajímalo, jak intenzivně s nimi podle názoru oslovených odborníků obec spolupracuje, a především, v jaké sféře problémových jevů obec činnost nějaké nestátní organizace nejvíce postrádá. Respondenti byli vyzváni, aby vybrali maximálně tři oblasti nejsilnější spolupráce a tři oblasti, kde cítí její největší potřebu. V tabulce č. 46 uvádíme kumulativní podíly všech vyjmenovaných oblastí.

Tabulka 46: Spolupráce obcí s NNO

(seřazeno sestupně od nejvíce frekventovaných oblastí spolupráce)

Neziskové organizace poskytující služby v oblasti:	Obec nejvíce spolupracuje (%)	Obec nejvíce postrádá (%)
práce s mládeží – volnočasových aktivit dětí a mladis.	72	15
služeb pro seniory	58	10
prevence závislostí, služby pro uživatele návyk. látek	33	32
péče o osoby se zdravotním postižením	29	10
práce s mládeží s výchovnými obtížemi (ohroženou sociálně patol. jevy)	28	34
péče a podpory osob bez přístřeší (bezdomovců)	16	24
práce s příslušníky národnostních menšin (zejména Romy), cizinci, uprchlíky	15	16
psychosociálního poradenství osobám v krizi (vč. dětí)	12	20
pomoci dysfunkčním rodinám (zanedbávajícím, nezvládajícím péči)	11	30
péče o oběti trestných činů (vč. obětí domácího násilí)	11	27
pomoci osobám znevýhodněným na trhu práce (rekvalifikace apod.)	11	23
péče o osoby propuštěné z ústavní péče (školských zařízení, léčeben)	7	26
zapojení osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody do společnosti	6	27

Pro přehlednost uveďme tabulku ještě jednou, tentokrát seřazenou podle toho, jaké typy NNO obce dle respondentů nejvíce postrádají:

Tabulka 47: Jaký typ organizací obec nejvíce postrádá
(seřazeno sestupně od nejvíce postrádaných oblastí činnosti)

Neziskové organizace poskytující služby v oblasti:	Nejvíce postrádá (%)
práce s mládeží s výchovnými obtížemi (ohroženou sociálně patol. jevy)	34
prevence drogové či alkoholové závislosti, služby pro uživatele návyk. látek	32
pomoci dysfunkčním rodinám (zanedbávajícím, nezvládajícím péči)	30
péče o oběti trestných činů (vč. obětí domácího násilí)	27
zapojení osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody do společnosti	27
péče o osoby propuštěné z ústavní péče (školských zařízení, léčeben)	26
péče a podpory osob bez přístřeší (bezdomovců)	24
pomoci osobám znevýhodněným na trhu práce (rekvalifikace apod.)	23
psychosociálního poradenství osobám v krizi (vč. dětí)	20
práce s příslušníky národnostních menšin (zejména Romy), cizinci, uprchlíky	16
práce s mládeží – volnočasových aktivit dětí a mladistvých	15
služeb pro seniory	10
péče o osoby se zdravotním (tělesným či mentálním) postižením	10

Pořadí oblastí, kde respondenti nejvíce postrádají možnost opřít se o spolupráci s nestátní organizací, mimo jiné ukazuje i na to, že odpovídající jsou skutečně experty v dané problematice. Na předních místech se totiž objevuje péče o mládež ohroženou sociálním selháváním a také o rodiny, neschopné plnit své výchovné úkoly, což jsou nepochybně jedny z nejzásadnějších otázek sociální prevence. Ačkoli se pokrytí sféry prevence drogových a alkoholových závislostí jeví jako poměrně dobré, přesto by třetina respondentů uvítala další vylepšení. Rovněž by bylo žádoucí prohloubení péče o navrátilce z různých typů ústavů a o oběti trestné činnosti, což jsou oblasti, kde je činnost nestátních sdružení doposud nejméně přítomná. To platí také o práci s příslušníky menšin (zejména Romy) - zde ale činnost nestátní organizace postrádá jen 16 % dotázaných. Je to poměrně překvapivé vzhledem k tomu, jak vysokou problematičnost přisuzovali v jiné části dotazníku právě příslušníkům romského etnika. Vysvětlením by mohla být nevíra v účinnost tohoto typu projektů.

Vliv velikosti obce, za kterou respondent hovořil, nebyl v otázce „chybějících“ organizací příliš znatelný. Nejsilnější byl u prevence závislostí, kde by takovou iniciativu přivítalo 54 % zástupců nejmenších obcí (do 5 tis. obyvatel) a 40 % respondentů z obcí 5 – 10 tis. obyvatel. V těchto sídlech také o něco více, než je průměr, postrádají přítomnost práce s obtížně vychovatelnou mládeží. Přítomnost psychosociálního poradenství nejvíce chybí ve městech kategorie 10 – 20 tisíc obyvatel, zatímco velká města (50 – 100 tis.) cítí potřebu řešit problém osob propuštěných z vězení (42 % respondentů z této skupiny měst).

Kvalita spolupracujících nestátních organizací

Někdy je možno slyšet názor, že nestátní organizace v sociální sféře sice existují, jejich kvalita však není dostatečná. Rozhodli jsme se proto orientačně se zeptat expertů z regionů, zda je v jejich působišti alespoň nějaká skutečně jednoznačně kvalitní, plnící své úkoly v sociální prevenci na požadované úrovni. Odpovědi jsou zřetelné z grafu.

GRAF 4

Vysoké je procento odpovědi „nevím“ – častěji takto odpověděli policisté (37 % z nich) a respondenti z menších obcí o 5 – 10 tisíci obyvatelích (46 % z nich). Zástupci nejmenších sídel měli častěji (30 % z nich) pocit, že žádnou kvalitní organizaci na svém území nemají (pravdou je, že mají výrazně menší výběr než větší obce). Opačně se k věci staví respondenti z měst do sta tisíc obyvatel – celých 79 % uvedlo, že taková organizace u nich působí.

Optimističtější (či lépe informovaní) jsou rovněž „civilní“ respondenti, z nichž téměř dvě třetiny znají nějakou kvalitní organizaci (z policistů pouze polovina, dalších 37 % neví). Je však možné, že příslušníci státní či obecní policie chápou prevenci v užším slova smyslu jako prevenci trestné činnosti, a proto obtížněji hledají seskupení, které by se v této oblasti kvalitně angažovalo.

3.13 Programy / opatření zastoupené v obci a jejich účinnost

Vyústěním celé „preventivní strategie“ obce jsou konkrétní preventivní programy, činnosti či aktivity⁸. Ty mají různé zaměření, podoby, formy, časové parametry (jednorázové, dlouhodobé), jsou provozovány různými subjekty atd.⁹ Některá preventivní opatření jsou velmi rozšířená, jiná se objevují jen v některých obcích. Výzkumný tým sestavil na základě dlouhodobých zkušeností a v úzké spolupráci s Odborem prevence MV ČR seznam třiceti

⁸ Zde narážíme na určitou lingvistickou nejasnost - ne všechna opatření jsou programem, ne všechny projekty jsou opatřeními atd.

⁹ Podrobně se různými podobami prevence kriminality zabývá řada publikací vydaných IKSP, např. „Prevence kriminality v teorii a praxi“ (1996) nebo „Strategie prevence kriminality v Evropě a severní Americe“ (1996).

nejčastěji se vyskytujícími projektů prevence kriminality, který zasahuje oblast prevence situační, sociální, viktimologické, i té, související s výkonem policejní práce. Respondenti byli požádáni o vyjádření, které z programů (opatření) jsou na území jejich obce aplikovány a jak hodnotí jejich účinnost při omezování kriminality a dalších negativních jevů.

Tabulka 48: 10 nejčastěji zastoupených programů v obci

	ano %
sportovní hřiště („plácek“) - volně přístupné pro mládež	94,5
kontroly restauračních zařízení ohledně podávání alkoholu mladistvým	87,9
přednášky na školách o rizikovém chování	83,6
pochůzková činnost obecní / městské policie (okrsky, rajóny)	81,8
zvýšený dohled obecních / městských policistů nad určitými místy	77,7
osvětlení ulic (s preventivním záměrem)	74,4
jiné volně přístupné sportoviště	74,1
kamerový monitorovací systém	70,7
účast obecní / městské policie na vzdělávacích akcích pro děti	69,3
technické vybavení obecní policie pro zkvalitnění dozorové a preventivní činnosti (vysílačky, počítače apod.)	69,3

Podle očekávání největší podíl dotázaných jmenoval sportovní hřiště a plácky; lze říci, že tento základní „nástroj“ pro trávení volného času mládeže najdeme téměř všude. Není rozdílů mezi malými a velkými obcemi nebo těmi s větším a menším zájmem o prevenci. Další silně zastoupené preventivní strategie jsou ty, plynoucí z výkonu činnosti policie (státní či obecní), především jsou to kontroly podávání alkoholu mladistvým. Patří sem ale do jisté míry i přednášky na školách, neboť kromě jiných odborníků se jich účastní také policisté. Rozšířenou cestou k bezpečnějšímu životu v obci je také instalace veřejného osvětlení a kamerového systému; jeho existenci potvrdilo sedm respondentů z deseti. Souhrnně lze říci, že v první desítce nenajdeme žádné aktivity sekundární sociální prevence. Je tomu tak proto, že ty jsou doménou především větších měst, specificky těch od 20 do 100 tisíc obyvatel. Pro menší obce jsou tyto programy vzhledem k menšímu počtu potenciálních klientů příliš finančně i organizačně náročné (skateparky, K-centra, nízkoprahové kluby, streetwork...). Pro srovnání: jen desetina respondentů z obcí kategorie 5-10 tisíc obyvatel ví o nějaké organizaci pečující o mládež ohroženou sociálně patologickými jevy, zatímco u velkých měst je to 55 % dotázaných; 93 % zástupců měst 50-100 tisíc hovoří o přítomnosti protidrogového střediska na jejich území, ve městech této velikosti je podle více než dvou třetin odpovědí zastoupen streetwork (u malých obcí jen ve čtvrtině případů). Takto by bylo možno pokračovat. Nelze ale zapomínat na fenomén spádovosti - přesouvání mladých lidí (včetně sociálně problémových) z menších obcí do větších měst pak vede i k vytěžování preventivních programů (např. K-center) lidmi z širšího regionu.

V zastoupení některých preventivních postupů se menší a větší města statisticky neliší – jsou to veřejně přístupná hřiště a jiná sportoviště, kontroly požívání alkoholu mladistvými v restauracích, instalace veřejného osvětlení a zvýšený dohled PČR nad rizikovými místy. Souhrnně řečeno, toto jsou ty nejzákladnější a nejběžnější strategie, užívané pro snížení kriminality v malých i velkých obcích.

Určité rozdíly, plynoucí z rozdílného stupně informovanosti, nacházíme i ve vyjádřeních policistů a ostatních respondentů. Policisté méně často hovoří o zastoupení mládežnických organizací, zájmových a volnočasových aktivit pro ohroženou mládež, častěji naopak mají přehled o informačních akcích pro občany, kontrolách v restauracích a existenci pultů centrální ochrany.

Preventivní aktivity dle krajů

Pokusili jsme se pohlédnout na zastoupení různých typů preventivních činností i z hlediska kraje, ve kterém obec leží. Je to poměrně nesnadné, protože některé programy jsou v určitém kraji zastoupeny (podle respondentů z jednotlivých obcí) výrazně více, několik jiných zase poněkud méně a podobně, což komplikuje hodnocení. Všechny do našeho seznamu zařazené typy preventivních opatření totiž nejsou stejně „závažné“, resp. lze je obtížně mechanicky porovnávat (např. lze za „významnější“ považovat zastoupení K-center nebo účast městské policie v prevenci?). Přesto jsme sledovali, zda respondenti z daného kraje odpovídali u jednotlivých programů častěji (resp. méně často) „ano, v obci existuje“ než byl průměr u daného typu opatření¹⁰.

Nejprve uveďme, že řada typů preventivních opatření je stejně obvyklá v různých obcích bez ohledu na kraj, ve kterém leží. Platí to především pro již několikrát zmiňované programy situačně – organizačního nebo osvětového charakteru. Jsou to přednášky, informační akce pro občany, kontroly restaurací, osvětlení, PCO, projekty organizované Policií ČR (jde o centrálně řízenou složku) apod. Ze sociální oblasti sem spadá jen zastoupení středisek výchovné péče (spadají také pod centrum, konkrétně MŠMT), domy na půl cesty a různá sportoviště včetně skateparků a posiloven.

Ve všech ostatních oblastech nacházíme mezi odpověďmi respondentů signifikantní rozdíly (na 5% hladině významnosti) vztahující se ke kraji. Největší diverzita panuje například u nízkoprahových klubů (zde vychází příznivě Moravskoslezský kraj a Praha, nejmenší zastoupení pak má Plzeňsko), K-center (nadprůměrná koncentrace dle respondentů na Ústecku a Karlovarsku, podprůměrná např. na Královéhradecku), podpory zájmových aktivit pro ohroženou mládež (nadprůměr především v Praze, nejméně ve středních Čechách), pobyty v přírodě hlásili nejčastěji respondenti z Olomoucka...

Shrneme-li všechny tyto údaje (byť jde o záležitost poněkud mechanickou, jak již bylo naznačeno výše), dostáváme orientačně toto pořadí: bezkonkurenčně nejvyšší kladné průměrné odchylky zaznamenal Moravskoslezský kraj, dobře si vedl i Olomoucký kraj, Praha a kraj Jihomoravský. Mohlo by se zdát, že vyšší zastoupení preventivních programů je přímo úměrné nápadu sociálně patologických jevů (což by bylo i logické). Tato úměra však příliš nefunguje – mezi preventivně „nadprůměrnými“ kraji nacházíme kromě Olomouckého i Pardubický, což nejsou příliš problémové regiony, naopak na dolním okraji této posloupnosti je např. kraj Plzeňský a především Středočeský, kde je koncentrace závadových jevů

¹⁰ Při porovnávání bylo použito hodnot adjustovaného rezidua z , kde $\text{abs}(z) \geq 1.96$ reprezentuje 1 bod (resp. -1 bod); $\text{abs}(z) \geq 2.58$ reprezentuje 2 body (resp. -2 body), $\text{abs}(z) \geq 3.29$ reprezentuje 3 body (resp. -3 body). Bodové zisky krajů za jednotlivé programy pak byly sečteny - kraj ve všech ohledech průměrný má tedy skóre 0, stejně jako ten, který se stejnou měrou v různých programech odlišuje od celku směrem do plusu i do mínusu (některé programy jsou tam běžnější než jinde, jiné méně běžné). Čím dále od nuly, tím častěji nebo naopak méně často respondenti z daného kraje soudili, že jsou v jejich obcích programy zastoupeny.

značná¹¹. Některé další postřehy včetně souvislostí s nápadem kriminality v krajích obsahuje komentář k tabulce v příloze.

Celkově můžeme opatrně prohlásit, že v některých krajích, objektivně silněji zatížených kriminalitou a dalšími problémovými jevy, je přítomnost preventivních opatření na pouze průměrné úrovni, v horším případě vysloveně podprůměrná. To signalizují především respondenti středočeského regionu.

Hodnocení účinnosti preventivních opatření

Neméně důležitou otázkou, vedle samotné existence určitých programů (resp. opatření), je hodnocení jejich účinnosti při omezování kriminality a dalších negativních jevů. Naši respondenti jsou v pozici expertů, osob spoluodpovědných za „bezpečnostní situaci“ v obci. To, které programy považují za efektivní, tak predikuje, jaké cesty preventivního snažení budou pravděpodobně do budoucna podporovat.

Hodnocení probíhalo na čtyřstupňové škále¹², v následující tabulce jsou dle dosažené průměrné známky seřazena opatření hodnocená jako nejúčinnější¹³. Zopakujme, že hodnoceny byly pouze programy, které v obci skutečně existují.

Tabulka 49: 10 nejúčinnějších programů z těch, které v obci existují

	Účinnost prevent. programu (prům. známka)
zvýšený dohled obecních / městských policistů nad určitými místy	2,10
pochůzková činnost obecní / městské policie (okrsky, rajóny)	2,12
sportovní hřiště („plácek“) – volně přístupné pro mládež	2,14
přednášky na školách o rizikovém chování	2,16
účast obecní / městské policie na vzdělávacích akcích pro děti	2,21
osvětlení ulic (s preventivním záměrem)	2,26
kamerový monitorovací systém	2,26
technické vybavení obecní policie pro zkvalitnění dozorové a preventivní činnosti (vysílačky, počítače apod.)	2,26
zapojení obecní / městské policie do informační a konzultační práce	2,27
zvýšený dohled Policie ČR nad určitými místy	2,32

Z tabulky je jasně patrné dominantní zastoupení policejních preventivních činností a technických opatření situačního charakteru. Do tohoto bloku se včlenila pouze dětská hřiště (preferovaná zřejmě podle hesla „mají si kde hrát?“) a přednášky na školách. To je zajímavé zjištění, protože podle hlasů některých odborníků v odborné literatuře je primární prevence založená na přednáškové činnosti poměrně málo efektivní strategií. Je pochopitelné, že státní i městští policisté v řadách respondentů favorizovali „své“ preventivní postupy. Vzhledem k vyváženému zastoupení policejních a civilních respondentů však je zřejmé, že policejně-situační prevenci považuje za účinnou metodu i nemálo expertů ne-policistů. Hlubší pohled

¹¹ Viz. např. Kapesní ročenka kriminality v ČR 2007, Policejní prezídium 2008, str.59.

¹² 1 = výborná účinnost, 2 = slušná, 3 = dostatečná s výhradami, 4 = nedostatečná účinnost

¹³ Komplettní tabulka pořadí všech hodnocených preventivních programů – viz příloha

do dat to potvrzuje: obě oslovené skupiny expertů se shodnou na účinnosti všech typů sportovišť i technických opatření situační prevence, jako jsou kamery, osvětlení (zde mimochodem nacházíme nejmenší směrodatnou odchylku, tedy největší homogenitu odpovědí mezi všemi respondenty), mříže, stojany na kola apod. Civilní experti rovněž ve shodě s policisty vysoko hodnotí zapojování městské policie do preventivních činností, od rajonizace pochůzkové činnosti až po organizaci informačních kampaní.

Oproti tomu policisté jako méně účinné jednoznačně známkovali většinu programů orientovaných na dlouhodobou sociální prevenci. Platí to pro nízkoprahová centra, zájmové organizace a aktivity pro problémovou mládež, streetwork (zde např. hodnotilo účinnost jako výbornou 25 % „civilních“ respondentů a pouze 11 % policistů), K-centra atd.; v podstatě jediným případem, kdy je rozdíl méně zřetelný, jsou azylové domy pro oběti trestné činnosti. Zřetelně zde opět vyvstává základní rozdíl v pojetí preventivní práce - policisté preferují zaběhnutá technicko – organizační opatření s ověřitelným výsledkem; příkladem budiž vyšší průměrné skóre u kontrol restaurací nebo zvýšeného dozoru nad problémovými místy.

Malá poznámka k metodě vyhodnocování: pokud namísto průměrného skóru zvolíme jako škálovací kritérium sílu zastoupení dvou „pozitivních“ výroků na škále (výborná + slušná účinnost), obsazení první desítky se nezmění (až na jedinou výjimku – místo zvýšeného dohledu PČR nad rizikovými místy se v ní objeví skatepark). I pořadí zůstane v podstatě stejné, jen sportovní plácky se při tomto způsobu hodnocení dostanou do čela sestavy.

Určité odlišnosti nacházíme také mezi středoškolsky a vysokoškolsky vzdělanými respondenty – druzí jmenovaní přičítají vyšší účinnost nízkoprahovým klubům, K-centrům a domům na půl cesty. Vyšší vzdělání zde tedy přináší určitý nadhled a větší snahu chápat přínos dlouhodobé práce s problémovými mladistvými. Pokud jde o věk, mladší respondenti vyjadřují poněkud vyšší podporu zájmovým aktivitám a pobytům v přírodě pro ohroženou mládež.

V menších obcích je jednoznačně hodnocení účinnosti u většiny typů preventivní práce nižší – průměrná známka ze všech udělených hodnocení činí u obcí do 5 tis. a od 5 do 10 tis. obyvatel shodně 2,77 bodu. Největšími „optimisty“ jsou respondenti, zastupující města mezi 20 a 50 tisíci obyvatel (tedy možno říci menší okresní města) – zde činí průměrné ohodnocení 2,33 bodu, což je lepší skóre než u velkých měst. Jediné kategorie, kde se malá i větší sídla co do účinnosti preventivních postupů shodnou, jsou některé druhy volně přístupných sportovišť, techniky situační prevence (ovšem s výjimkou kamerových systémů, které v malých obcích nejsou), kontroly restaurací a zvýšený dohled policie ČR nad určitými místy (obecní policie v nejmenších obcích rovněž nebývá zřízena).

Na opačném konci seznamu účinných opatření nalézáme (krom domobrany, na jejíž nízkém významu se shodli respondenti napříč věkovými, profesními i dalšími skupinami, a parciální techniky uzamykatelných stojanů na kola) právě vesměs programy sociální prevence. Tento výsledek je nepochybně důvodem k zamyšlení. Programy, vesměs zaměřené na péči o problémovou mládež a její přeměrování z deviantní dráhy, jsou zatím v praxi buď skutečně málo účinné, nebo zatím nedokázaly o své přínosnosti příliš přesvědčit. Jejich efektivita je špatně měřitelná, neboť kritérií účinnosti je možno nalézt řadu, aniž by bylo jasné, která z nich by měla být rozhodující.¹⁴

¹⁴ Blíže k této problematice publikace Večerka, Holas: Úspěšnost preventivní práce. Praha : IKSP 2001.

Svou roli nepochybně hraje i známý fakt, že obecně „populárnější“ mezi zodpovědnými pracovníky (ať policisty nebo výkonnými úředníky) jsou ty postupy, které přinášejí viditelné přínosy v relativně krátkém časovém období. Navíc techniky situační prevence nemívají „vedlejší účinky“, například v podobě nepříznivého veřejného mínění (typicky u azylových, romských či protidrogových zařízení). Dlouhodobé projekty navíc vyžadují dlouhodobou finanční podporu, která nemusí být v souvislosti s obměnami místní politické garnitury samozřejmá a jednoduše dosažitelná. Propagace (a příklady dobré praxe) sociálně zaměřených preventivních postupů by však měla být zásadním posláním odborníků na centrální i krajské úrovni, neboť například terénní práce (streetwork) má zcela nezastupitelnou roli při potýkání se s problémem (pre)delikventní mládeže.

Tabulka 50: 10 programů, hodnocených jako nejméně účinné

	Účinnost prevent. programu (prům.známka)
klub pro neorganizovanou mládež (nízkoprahový, romský apod.)	2,66
terénní práce s jedinci ohroženými soc. patologickými jevy (streetwork)	2,70
dětské a mládežnické organizace pečující o mládež ohroženou soc. patol. jevy	2,72
středisko výchovné péče (nebo podobné zařízení)	2,82
ostatní azylové domy	2,82
horolezecká stěna, lanové centrum	2,87
azylové bydlení pro oběti trestné činnosti	2,94
děm „na půli cesty“	2,96
uzamykatelné stojany na kola	3,08
občanské hlídky („domobrana“)	3,53

Dlouhodobá přínosnost opatření

Nakonec experti vybírali ta preventivní opatření, která považují za celkově nejpřínosnější, schopná poskytnout největší prospěch z hlediska prevence kriminality. Z celého seznamu (tedy i z těch projektů, které v jejich obci nejsou přítomny) měli vybrat maximálně pět nejlepších opatření. Pořadí přináší tabulka č. 51.

Na první pohled zaujme fakt, že se v první desítce objevují některé preventivní techniky, které v předchozí otázce týkající se momentální účinnosti skórovaly spíše nízko. Řeč je kupříkladu o nízkoprahových klubech nebo podpoře organizací, věnujících se problémové mládeži. Lze to interpretovat tak, že ačkoli v reálu je úspěšnost podobných zařízení hodnocena jako nepřesvědčivá, respondenti jsou si vědomi potenciálu, který tyto postupy mají. Takzvaně „na celé čáře“ ovšem vítězí kamerové systémy – mezi pěti top strategiemi je zmínila téměř polovina dotázaných. S trochou nadsázky tak můžeme říci, že symbolem prevence stále u nás je dobře namířená kamera, hřiště pro mládež a strážník na pěší obchůzce.

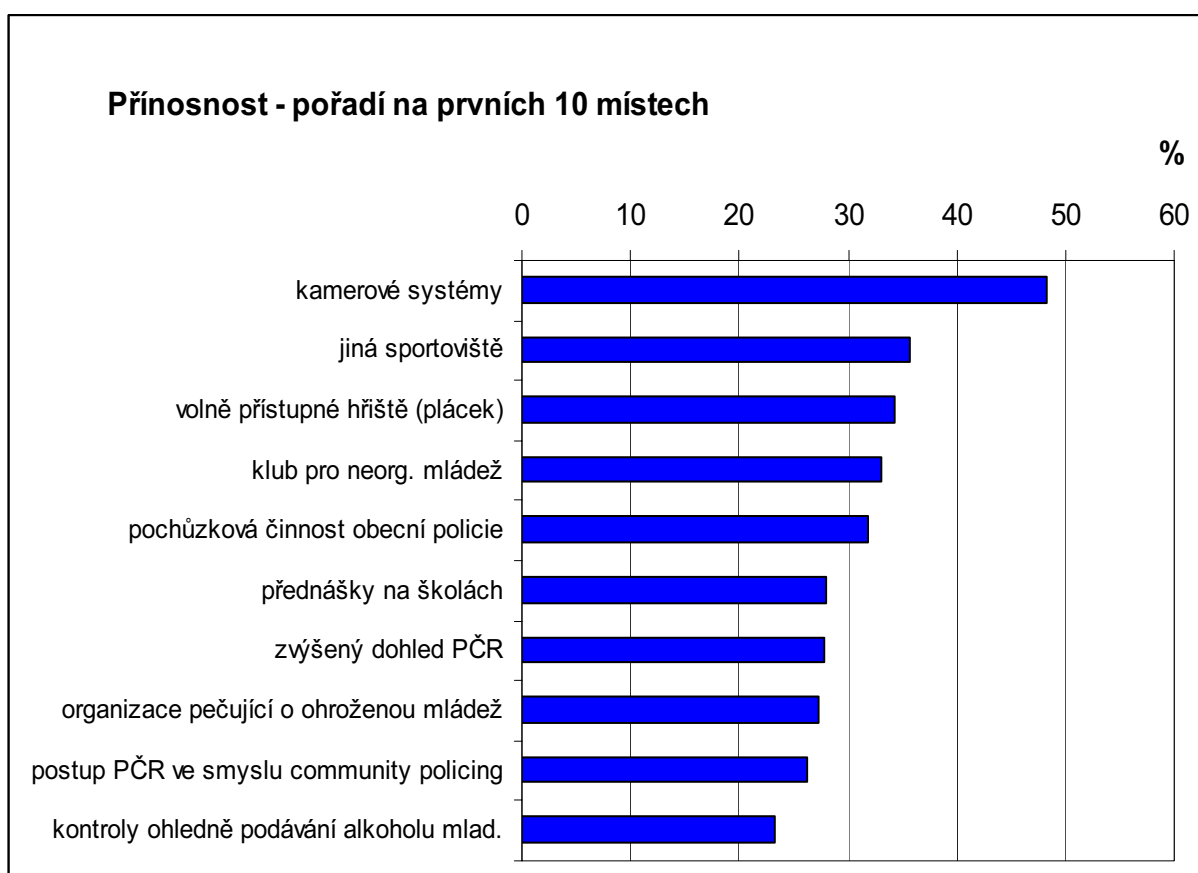
Tabulka 51: Pořadí dle přínosnosti (tučná čísla v závorce ukazují postavení programu při řazení dle momentální účinnosti v obci – viz předchozí kapitola)

	přínosnost
1. kamerový monitorovací systém (7)	48,2
2. jiné volně přístupné sportoviště (skatepark, posilovna, stěna atd.) (12)	35,7
3. sportovní hřiště („plácek“) – volně přístupné pro mládež (3)	34,2
4. klub pro neorganizovanou mládež (nízkoprahový, romský apod.) (23)	33,1
5. pochůzková činnost obecní / městské policie (okrsky, rajóny) (2)	31,8
6. přednášky na školách o rizikovém chování (4)	28,0
7. zvýšený dohled Policie ČR nad určitými místy (10)	27,8
8. dětské a mládežnické organizace pečující o mládež ohroženou soc. patol. jevy (25)	27,3
9. postup práce Policie ČR ve smyslu služby občanům, blíže lidem, community policing (16)	26,2
10. kontroly restauračních zařízení ohledně podávání alkoholu mladistvým (14)	23,2
11. terénní práce s jedinci ohroženými soc. patologickými jevy (streetwork) (24)	23,0
12. zvýšený dohled obecních / městských policistů nad určitými místy (1)	22,2
13. zájmové aktivity pro mládež ohroženou sociálně patologickými jevy (sportovní, umělecké, technické) (21)	20,6
14. informační akce pro občany o prevenci kriminality (letáky, nálepky, městská / regionální TV apod.) (19)	20,4
15. kontaktní zařízení (poradna, K-centrum) pro uživatele drog (18)	19,6
16. preventivní projekty realizované Policií ČR (15)	18,0
17. azylová zařízení, domy na půl cesty (27)	15,8
18. osvětlení ulic (s preventivním záměrem) (6)	13,0
19. pobyty v přírodě pro mládež ohroženou sociálně patologickými jevy (tábory, víkendové pobyty) (20)	10,6
20. zapojení obecní / městské policie do informační a konzultační práce (9)	10,1
21. napojení veřejných objektů obce na pulty centrální ochrany (13)	10,0
22. účast obecní / městské policie na vzdělávacích akcích pro děti (5)	9,6
23. středisko výchovné péče (nebo podobné zařízení) (26)	9,2
24. psychosociální poradenství (17)	9,0
25. účast Policie ČR v poradních orgánech (pracovní skupiny) (11)	8,7
26. technické vybavení obecní policie pro zkvalitnění dozorové a preventivní činnosti (vysílačky, počítače apod.) (8)	7,7
27. zabezpečování veřejných objektů mechanickými zábranami proti vniknutí (oplocení, mříže atd.) (22)	3,9
28. uzamykatelné stojany na kola (28)	3,7
29. občanské hlídky („domobrana“) (29)	2,7

Jako nejméně přínosné se expertům v obecném pohledu naopak jeví (kromě zmiňovaných stojanů a domobrany) také mechanické zábrany, vybavování městské policie technikou a účast PČR v pracovních skupinách. Zajímavější však jsou rozdíly mezi pořadím „obecné prospěšnosti“, jak ho přináší tabulka výše, a pořadím „účinnosti“ (vyplňováno pouze u těch aktivit, jež v obci skutečně existují). Některé programy mají pořadí zhruba stejné, ať vysoko či nízko – příkladem sportovní plácky, K-centra nebo střediska výchovné péče. Často se však pořadí diametrálně liší, a lze vést úvahy, proč. Velmi nápadné je to u nízkoprahových klubů a

organizací pro ohroženou mládež - účinnost v rovině, nazvěme ji „praktickou“, je hodnocena v porovnání s jinými postupy velmi nízko. Účinnost „potenciální“ však katapultovala tyto preventivní postupy do první desítky. Zdá se tedy, že respondenti znají význam terénní práce s ohroženými skupinami (např. streetwork, azylová zařízení) a umějí ho ocenit; v konkrétních podmínkách obce však tyto aktivity buď neexistují, nebo nefungují dle představ respondenta. Podobně na straně druhé – některé typy preventivní práce jsou sice v praktické rovině poměrně vysoko hodnoceny (účast obecní policie na akcích pro mládež, její technické vybavení, osvětlování ulic apod.), avšak dlouhodobý strategický přínos z hlediska prevence kriminality se jeví jako sporný.

GRAF 5

3.14 Další postřehy respondentů

Volná otázka na závěr – tedy „sdělte cokoli máte na srdci“ – přinesla logicky širokou škálu postřehů a připomínek. Velmi často se týkaly nedostatečného finančního zabezpečení oblasti prevence negativních jevů (z některých obcí však bylo hrdě konstatováno, že je prostředků věnováno dostatečné množství). Často byla v obecné poloze konstatována prospěšnost a nutnost preventivního úsilí, někdy ve spojení s tím, jaké podmínky je třeba naplnit, zmiňována byla i nezastupitelnost rodiny. Z konkrétnějších ohlasů zmiňme ty, které hovoří o absenci systému prevence, koordinace, komunitního plánování v obci; nejednou bylo konstatováno, že v obci není manažer prevence nebo vykonává řadu kumulovaných funkcí a na prevenci nemá čas. Někde také veškerou preventivní agendu vykonává městská policie. Kritice byla několikrát podrobena spolupráce s Policií ČR, která je dle některých názorů zavalena úředními povinnostmi a prevence je pro ni čistě formální, spíše překážející záležitostí. Jednotlivé hlasy také kritizují program Partnerství (pro jeho údajné zaměření na velká města) nebo navrhují vynechat krajský článek a prevenci koordinovat zkušenými pracovníky OPK MV.

Zdaleka ne všechna závěrečná volná sdělení však byla laděna kriticky, někteří respondenti byli relativně spokojeni a konstatovali, že podpora prevence se zlepšuje. Závěrem můžeme ocitovat jednoho z expertů: „Jsem toho názoru, že prevence je nejlepším stavebním kamenem úspěchu s bojem proti patologickým jevům, bohužel se jedná o běh na dlouhou trať s nejistým výsledkem. Velmi důležitou součástí je především vzdělání a přístup k informacím.“

4. Závěrečné shrnutí

Výzkum, o němž pojednávaly předchozí stránky, byl zacílen několika směry: popsat organizační a institucionální rámec preventivní práce v obcích včetně podmínek této práce, stanovit míru a potřebnost spolupráce s krajským úřadem, a v neposlední řadě popsat problémy jednotlivých obcí v oblasti sociálně negativních jevů a preventivní nástroje, které obce k omezování těchto jevů užívají. Z odpovědí více než šesti stovek expertů z místní úrovně lze učinit některé souhrnné závěry.

- * Ve zhruba stovce obcí s rozšířenou působností (ORP), tedy necelé polovině z jejich celkového počtu, existuje člověk zabývající se v rámci svého úvazku prevencí kriminality. Obvykle to bývá pracovník sociálního odboru či člen městské policie, prevenci se však valná většina z nich věnuje méně než polovinou pracovní doby.
- * Komise pro prevenci kriminality (či podobné útvary) jsou zřízeny minimálně ve 4/5 obcí, ve kterých funguje manažer prevence; ve většině z nich však chybí zástupci justice, především soudů. Fungování těchto komisí by bylo tématem na samostatný výzkum.
- * Fakt, že více než třetina manažerů nevěděla, zda bylo v jejich působnosti provedeno nějaké výzkumné šetření o kriminalitě, svědčí o tom, že výsledky takovýchto výzkumů nejsou vždy adekvátně využívány v praxi. Navíc v pětině obcí, především těch menších, žádné takové zjišťování nikdy neproběhlo.
- * Více než 80 % všech oslovených expertů hodnotí své možnosti získávat informace jako dobré či spíše dobré. Nejvíce je ceněna informační role policie (obecní i státní) a obecního úřadu, rezervy jsou naopak spatřovány u nevládních organizací a zdravotnických subjektů; otázkou však je, zda je někdo k poskytování informací systematicky vede. Jako nejužitečnější subjekty pro preventivní činnost byly označeny opět policie a obecní úřad, následovány zájmovými organizacemi pro mládež a základními školami.
- * Ve zhruba třetině obcí je dle respondentů věnována prevenci spíše malá pozornost, zcela přehlížena je však naprosto výjimečně. Její důležitost je silněji vnímána ve větších městech, které se obvykle potýkají s větším nápadem negativních jevů.
- * Zajímavý výsledek přinesla otázka, určená pouze respondentům z řad Policie ČR. Více než 80 % z nich označilo prevenci za důležitou složku policejní práce, téměř pětina dokonce za její hlavní součást. Bylo by potěšující, kdyby tyto moderní názory přešly i do každodenní policejní praxe.
- * Kapitola, věnovaná spolupráci obcí s příslušnými kraji, analyzovala celou řadu činností, které by kraj mohl ve vztahu k obcím vyvíjet. U všech těchto činností jsme se setkali s vysokou mírou souhlasu respondentů – kolem 90 % - ve smyslu, že by je uvítali. Výjimku tvořilo jen přímé řízení prevence krajem, kde míra souhlasu činila necelých 50 %. Pokud se týče faktického zajišťování zmíněných činností krajem, kolem poloviny respondentů míní, že je kraje spíše zabezpečují (druhá polovina tedy, že spíše nikoli).

Odpovědi ale souvisí především s faktem, zda je v samotné obci preventivní práce řešena na dostatečné úrovni.

- * V otázce kvality systému prevence kriminality na celostátní úrovni se odpovědi rozdělily na dvě stejné skupiny – polovina respondentů ho považuje za spíše dobrý, druhá polovina pak za spíše špatný. Tento nevyhraněný výsledek zřejmě ukazuje, že názor každého experta je formován především jeho osobní zkušeností s fungováním prevence v té které obci.
- * Za nejproblémovější jevy (které nejsou trestným činem) považují dotázaní v obcích zneužívání drog a problémy s nepřizpůsobivými Romy. Romskou otázku jako „problém“ označilo 45 % respondentů, což představuje absolutně největší podíl ze všech závadových jevů. Zvláště v některých krajích je to naprosto dominující problematika. Citlivě ji vnímají především policisté (státní i obecní), ty dále trápí především pouliční výtržnosti a vandalismus, tedy problémy každodenního výkonu služby.
- * Co se týče kriminální činnosti, jako nejvýznamnější se respondentům jeví vloupání do automobilů, a to ve všech velikostních kategoriích obcí. Následují krádeže v obchodech a krádeže aut. Kriminalita spojená s motorovými vozidly nejvíce zaměstnává policisty, zároveň se vyznačuje nízkou objasněností.
- * Oslovení experti jsou v otázce kvality podmínek pro preventivní práci víceméně spokojeni s činnostmi, které jejich obec přímo garantuje – tedy komunikace, koordinace a vyjasněnost kompetencí jednotlivých subjektů prevence, finanční i praktické zajišťování aktivit... Je ale třeba poznamenat, že ve volných odpovědích se právě ke komunikaci a provázanosti činností vyskytuje velké množství připomínek. Hůře je hodnocena odborná příprava potřebných pracovníků, stejně jako finanční podpora z jiných než obecních zdrojů. Aktivita samotných občanů a jejich snaha podílet se na preventivních programech je pak vnímána jako nízká.
- * Blok otázek, mapujících oblast spolupráce obcí s NNO, přinesl zajímavé poznatky. Nejrozšířenějšími organizacemi tohoto typu v obcích jsou ty, které se věnují volnému času dětí a mládeže, pečují o seniory nebo zdravotně postižené. Ze specificky preventivních organizací jsou nejrozšířenější služby pro prevenci závislostí.
- * V řadě oblastí však respondenti hodnotí síť nestátních subjektů jako nedostatečnou – je to především péče o mládež ohroženou sociálním selháváním a také o výchovně selhávající rodiny. I sféra prevence drogových a alkoholových závislostí by podle třetiny respondentů měla být posílena, stejně jako péče o navrátilce z různých typů ústavů a o oběti trestné činnosti. Zde je činnost nestátních sdružení zatím nejméně přítomná.
- * Zajímalo nás samozřejmě, jaká obce užívají konkrétní preventivní opatření. Lze shrnout, že jsou to především volně přístupná sportovní hřiště (je ale otázkou, zda jde o specificky preventivní projekt), a dále pak především některé techniky policejní práce (pochůzková činnost, kontroly restaurací). To souvisí i s poměrně vysokým zastoupením policistů ve vzorku dotázaných. V první desítce se neobjevily žádné aktivity sekundární sociální prevence - ty jsou zastoupeny především ve větších městech. Důležité místo zaujímá i veřejné osvětlení a kamerové systémy.

- * Situační a „policejní“ prevence dominuje i v pořadí účinnosti opatření, zastoupených v obcích. Preferována je nejen experty – policisty, ale i většinou ostatních respondentů. Dlouhodobé projekty sociální prevence, hlavně ty zaměřené na péči o problémovou mládež (např. streetwork), jsou hodnoceny dosti nízko, především policisty. Je otázkou, zda jsou skutečně málo účinné, nebo zatím nedokázaly o své efektivitě přesvědčit. Zde narážíme na zásadní problém evaluace (především) tohoto typu projektů.
- * Posuzování dlouhodobé přínosnosti opatření poskytuje poněkud odlišný obrázek. Na předních místech nacházíme například nízkoprahové kluby nebo podporu organizací, zaměřených na problémovou mládež. Lze to interpretovat tak, že ačkoli v reálu je úspěšnost podobných zařízení hodnocena jako nepřesvědčivá, respondenti jsou si vědomi potenciálu, který tyto postupy mají. Bezkonkurenčně nejpřínosnější preventivní strategií jsou ale pro oslovené odborníky kamerové systémy – mezi pěti top strategiemi je zmínila téměř polovina dotázaných.

Závěrem dodejme, že řada poznatků byla zpracována podle jednotlivých krajů, na jejichž území experti - respondenti působí. Tyto tabulky, umístěné v příloze, mohou zájemcům o hlubší poznání situace v konkrétních krajích přinést zajímavé poznatky.

II. Názory krajských manažerů prevence kriminality na preventivní práci v rámci krajů.

1. Úvod

Po zavedení nového územně správního členění ČR¹⁵ přešla prevence kriminality na území kraje do jeho samostatné působnosti. Tento fakt vytvořil nové podmínky pro zabezpečování preventivní práce a postavil před kraje nové úkoly. Naše výzkumná akce se pokusila zmapovat situaci¹⁶ na tomto úseku činnosti ve všech krajích ČR včetně Prahy.

Při výzkumné akci jsme postupovali metodou zaměřeného rozhovoru, přičemž jsme za respondenty zvolili ty pracovníce či pracovníky, kteří mají na KÚ ve své agendě problematiku prevence kriminality, resp. kterým je tato agenda v případě potřeby přidělována.¹⁷ Vzorek tak činil 14 krajských expertů. Při interview bylo používáno diktafonu, pouze v ojedinělých případech respondent použití záznamového zařízení odmítl.

1.1 Základní údaje o krajských manažerech prevence

Funkci pracovníka v oblasti prevence zastávalo v době provedeného průzkumu 7 mužů a 7 žen. Jejich průměrný věk byl 40 let; působili mezi nimi 4 pracovníci nad 50 let, 7 pracovníků bylo naopak mladých, tj. ve věku do 35 let. Převážná část posuzovaných respondentů byla z hlediska vzdělání humanitně orientována (pouze 3 respondenti měli technické vzdělání). Vzdělání bylo ve většině případů vysokoškolské (pouze 2 pracovníci byli absolventy vyšších odborných škol). Převládalo zaměření na sociální práci, objevovalo se i zaměření typu veřejná správa, ekonomika, religionistika, politologie, antropologie, sociální pedagogika apod.

Z hlediska délky praxe jsme mezi nimi našli mladé lidi, kteří přišli přímo ze škol nebo se k preventivní činnosti dostali přes různorodou práci v neziskové sféře, dále lidi s delší praxí ve školství nebo u policie, nejvíce pracovníků však přišlo do pozice krajského manažera prevence po zrušení okresních úřadů a v souvislosti s reformou krajských úřadů z úřednických funkcí na původních okresech či krajích.

¹⁵ Ústavní zákon č. 347/1997 Sb. o zřízení vyšších územně správních celků (platnost od 1. ledna 2000).

¹⁶ Je třeba si ale uvědomit, že dotazování proběhlo převážně na konci roku 2007; k tomuto období se tedy prezentované názory vztahují. Od té doby došlo k některým změnám – např. od roku 2008 musí být zastupitelstvem schválena střednědobá koncepce prevence, jinak by kraje nedosáhly na finanční prostředky ze státní účelové dotace. Z tohoto důvodu uvažujeme o budoucí aktualizaci zjištěných informací.

¹⁷ Pro zjednodušení budeme v dalším textu tyto pracovníky nazývat souhrnným názvem „krajský manažer prevence“, i když – jak ukážeme dále – nejsou tak ve svých krajích všichni označováni.

2. Výsledky strukturovaných rozhovorů s manažery prevence

2.1 Zakotvení preventivní práce v materiálech krajských samospráv

Lze konstatovat, že v zásadě všechny jednotlivé kraje v době výzkumu disponovaly dokumentem, který se zabýval plánem rozvoje kraje. Některé tyto dokumenty byly koncipovány i s poměrně dlouhým časovým horizontem (např. do roku 2020), jiné měly spíše charakter krátkodobějších strategií. V rámci těchto dokumentů se objevovaly i zmínky o kriminalitě a sociálně patologických jevech na území kraje (včetně prevence), tyto pasáže byly však většinou pouze okrajové a spíše na úrovni určitých proklamací.

Na faktický aktivní zájem kraje o preventivní otázky bylo možno usuzovat spíše z toho, do jaké míry se problematika prevence stávala předmětem jednání či schvalování rady či zastupitelstva kraje. Velkým podnětem v tomto směru bylo schvalování krajských projektů v rámci grantového programu Partnerství – tento program totiž ve svých propozicích tuto aktivitu z krajské úrovně vyžadoval a vázal na ni proces uvolnění peněz z centrální úrovně.

Z vyjádření respondentů dále vyplynulo, že problémy prevence byly nejčastěji fakticky probírány na nižších úrovních hierarchie úřadu kraje. Někteří dotázaní se v této souvislosti dokonce domnívali, že zatěžovat radu kraje či zastupitelstvo problematikou získávání prostředků na prevenci není vhodné a taktické, neboť procedura schvalování se tím stává příliš složitou, což má za následek, že představitelé krajů mají tendenci se této proceduře vyhnout a o dotaci z těchto zdrojů vůbec nežádat. Někteří krajsí manažeři považovali za vhodnější obracet se s připravenými materiály preventivní povahy (prostřednictvím hierarchického postupu na úřadě) přímo na hejtmana.

Jak dále vyplynulo z rozhovorů s manažery, koncepční materiály preventivní povahy, které nemají bezprostřední vztah k dotacím, nebývají na programu jednání v radě či zastupitelstvu (v tomto směru jsme narazili pouze na dvě výjimky). Lze tedy shrnout, že v době výzkumu se vedení krajů zabývalo problematikou prevence – a to více méně nerado – pouze v souvislosti s případnými dotacemi, koncepční dlouhodobé uchopení preventivní práce zatím nebylo na pořadu dne.¹⁸

Výše uvedené konstatování lze dokumentovat i tím, že pouze 4 kraje disponovaly speciální komisí (poradním orgánem) pro preventivní práci. Činnost této komise byla v krajích různě suplována, nejčastěji krajskou protidrogovou komisí či komisí pro národnostní menšiny. V dvou krajích situaci vyřešili tak, že vytvořili jednu velkou komisi pro prevenci kriminality, prevenci drogových závislostí a dalších obdobných (např. komunitních) problémů, čímž integrovali problematiku, jež má obdobné příčiny a projevy. Navíc takto integrovaná komise má – dle názoru respondentů z těchto krajů - přehled o poskytnutých dotacích a zabraňuje se tak případnému dublování a neracionálnímu nakládání s materiálními i personálními prostředky.

¹⁸ Poznámka: Od roku 2008 musí mít kraje – pokud chtějí dosáhnout na finanční prostředky ze státní účelové dotace – zastupitelstvem kraje schválenou střednědobou koncepcí prevence.

Za povšimnutí stojí, že někteří dotázaní manažeři konstatovali, že neexistence komise pro preventivní práci odráží nejasnosti v tom, co by vlastně mělo být náplní činnosti takto definované komise na krajské úrovni, neboť problematika prevence by měla být prvořadě řešena na úrovni obcí. Tato nejasnost pak vysvětluje, proč neexistoval v zásadě žádný tlak na ustavení krajské komise pro prevenci kriminality a sociálně patologických jevů.

Rozvoj preventivní práce na úrovni kraje byl mimo jiné dosti odvislý i od plánovaných finančních prostředků na tuto problematiku. Ve většině krajů nebylo přesně (nebo vůbec) specifikováno, kolik prostředků má plynout do oblasti prevence kriminality a sociálně patologických jevů. Navíc panovaly různé názory, co do této oblasti zahrnout a jak tedy finanční podporu upřesnit. Obecně však respondenti mínili, že se finanční prostředky na prevenci kriminality a sociálně patologických jevů získávají zásadně hůře než na problematiku ovlivňování drogové scény, která je z hlediska žadatelů i donátorů lépe uchopitelná a vyargumentovatelná. A tak bylo většinou dotázaných manažerů prevence konstatováno, že finanční situace v oblasti podpory prevence kriminality a sociální patologie na úrovni kraje má setrvale nízkou, avšak - vzhledem k budoucnosti - mírně se zlepšující, úroveň.

2.2 Personální obsazení pozice manažera prevence

Dle našeho zjištění bylo možno konstatovat, že v každém kraji existoval pracovník, který měl (formálně či neformálně) na starosti oblast prevence kriminality, nicméně rozsah pracovního vytížení touto problematikou byl různý. Krajského manažera prevence na plný úvazek měly pouze některé kraje, tato funkce navíc bývala spojována s funkcí krajského protidrogového koordinátora, případně byla uskutečňována jako jedna z agend odboru sociálních věcí a zdravotnictví.

V některých krajích došlo navíc v první polovině roku 2007 (v souvislosti s dotazem RVPPK na samostatnost funkce krajského protidrogového koordinátora, kterou předpokládá zákon) ke změně pracovních smluv dosavadních pracovníků prevence kriminality v tom smyslu, že měli v těchto smlouvách formulovánu pouze pozici „krajský protidrogový koordinátor“ a manažera prevence kriminality dělali nadále „pouze ze zvyku“. Jiné kraje pak neměly oficiálně ustanoveného ani krajského protidrogového koordinátora, ani manažera prevence kriminality a tento postup obhajovaly tím, že oblast prevence je záležitostí, která se uskutečňuje v samostatné působnosti kraje (je financována z rozpočtu kraje) a proto záleží jen na uvážení kraje, zda tyto funkce vytvoří.

Ze 14 pracovníků, kteří se v jednotlivých krajích podíleli na plnění úkolů spojených s prevencí kriminality, sdělilo celkem 5, že se zúčastnili nějakého konkurzu či výběrového řízení na tuto činnost. Někteří pracovníci byli původně vybráni na pozici referenta v sociálním odboru. Dva pracovníci přešli na KÚ v rámci reformy veřejné správy delimitací ze zaniklých okresních úřadů, většina pracovníků se však k problematice preventivní práce v kraji dostala na základě předchozí činnosti v jiné pozici na krajském úřadě, preventivní práce jim byla často přidělena jako činnost „ad hoc“ (jako tzv. zbytková agenda), a to zejména v souvislosti s administrativními požadavky dotačního programu RVPPK „Partnerství“. Fakticky existující pozice manažera prevence schválená v samosprávných orgánech kraje byla tak ke konci roku 2007 v polovině krajů.

Lidé, kteří vykonávali činnosti spojené s prevencí kriminality na úrovni kraje se starali vedle prevence ještě o následující agendy: práce v oddělení OSPOD (4x), problematika drog (2x), integrace cizinců a menšin (2x), různorodá aktuální práce na sociálním odboru (2x), integrace cizinců, menšin a Romů (1x), problematika dávek (1x), kurátor dospělých (1x), pracovník intervenčního centra pro řešení otázek domácího násilí (1x), problémy kolem sociálního vyloučení a oblast rovných příležitostí (1x), plánování sociálních služeb (1x), pracovník ochrany (1x), pracovník krizového řízení (1x). Z jiného úhlu pohledu je možno konstatovat, že pouze v 5 krajích (Brno, Hradec Králové, Olomouc, Praha a Středočeský kraj) měli pracovníka prevence, který měl problematiku prevence jako hlavní (případně jedinou) náplň své činnosti.

Námi sledovaní pracovníci byli nejčastěji zařazeni na referentských pozicích v odboru sociálních věcí a zdravotnictví (9x), v sekretariátu či kanceláři hejtmána (2x), po jednom pracovníkovi pak v školském odboru, v odboru dávek a odboru krizového řízení. Z hlediska dislokace většinou sdíleli pracovníky s jinými pracovníky nejrozmanitějších agend (např. agendy rozvoje lidských zdrojů, humanitární činnosti, menšin, mimořádných situací apod.)

Pracovní status odvíjeli námi dotazovaní pracovníci většinou z řadové referentské pozice¹⁹ krajského manažera prevence kriminality, při své práci se opírali o odbor sociálních věcí. Krajští pracovníci v oblasti preventivní činnosti neměli většinou podpisové právo, při své činnosti byli vázáni nadřízenými. Určitou podpisovou a rozhodovací volnost v úzce vymezených oblastech měli pouze tři sledovaní pracovníci. Větší pravomoci měla pouze manažerka hlavního města.

Krajští pracovníci v oblasti preventivní činnosti měli svou pracovní činnost většinou alespoň rámcově popsánu v nějakém materiálu (náplni práce), pouze ve třech krajích tomu tak nebylo. Někdy byl ovšem popis činnosti tak obecný, že jej bylo možno použít na jakoukoliv oblast v rámci sociálního odboru. To znamená, že nelze říci, že by námi dotázaní pracovníci vykonávali práci, kterou neměli v popisu práce, ale zároveň popis práce nebyval přesně zaměřen na práci manažera prevence.

Poměrně nízké hierarchické postavení námi sledovaných pracovníků v rámci KÚ lze též dokreslit tím, že ve své práci si museli vlastními silami zajišťovat všechny administrativní úkony, že (až na zanedbatelné výjimky) neměli možnost využít nějaký administrativně ekonomický servis. Mimo jedné manažerky, která byla zároveň vedoucí oddělení, neměli ostatní krajští preventivní pracovníci žádné podřízené. Podobně byla jejich pozice i limitována z hlediska možnosti získání nadstandardních (ale i mnohdy základních) podkladů pro svou práci na úseku prevence. V zásadě měli možnost požádat o získání podkladových materiálů krajského úřadu či jiných orgánů statní správy své nadřízené (většinou tedy tyto podklady nedostávali automaticky), mimo tento zdroj pak získávali pouze takové podklady, které bylo možno získat zdarma. Někteří dotázaní pracovníci konstatovali, že v této oblasti jim nebyli kladeny závažnější překážky a že se mohli - ovšem svými vlastními silami - pokusit o získání jakýchkoliv podkladů.

Obtížnější (až neprosaditelné) to bylo ovšem s případným požadavkem na provedení nějaké placené analýzy či výzkumné akce. Zde se většinou pracovníci setkávali se záporným

¹⁹ Z předchozích výzkumných akcí víme, že nízké postavení a zátěž vykonávání souvisejících administrativně ekonomických agend není jen problémem krajských manažerů. Je to obecný a od roku 1996 přetrvávající jev i na úrovni měst a obcí.

či nevstřícným stanoviskem svých nadřízených. Tento jejich postoj byl do jisté míry odvislý též od faktu, že oblast preventivní práce v krajích nebyla dotována takovými finančními prostředky, které by takové akce umožňovaly. Pozitivním zjištěním v oblasti informačních možností našich respondentů byl fakt, že námi dotazovaní krajsí manažeři prevence měli již v době výzkumu volný přístup k internetu a tento informační kanál mohli využívat podle potřeby.

Krajsí manažeři byli v zásadě zařazeni v 10. - 11. platové třídě, zcela výjimečně v platové třídě vyšší. Dotázaní se k tomuto faktu vyjadřovali tak, že toto zařazení vypovídá o jejich faktickém statusu v rámci úřadu, nicméně se domnívali, že toto zařazení výrazně neodpovídá významu práce, která by měla být preventistou vykonávána. Sdělovali, že se na jejich zařazení negativně podepisuje podeřňování a nepochopení významu role prevence kriminality a sociálně patologických jevů, mnozí však vyjadřovali optimistické přesvědčení, že se situace v průběhu příštích let postupně zlepší a preventivní práce získá potřebný status.

V době výzkumu nebyly v žádném kraji stanoveny nějaké zvláštní kvalifikační předpoklady na výkon funkce krajského manažera prevence. Při rozhovoru samotní manažeři vyjadřovali svou vnitřní potřebu vzdělávat se v oboru, panovala však značná nejednotnost v tom, v čem by toto vzdělávání mělo spočívat. Pracovníci se vyslovovali v tom smyslu, že jim v zásadě nikdo ve vzdělávání nebrání, ba dokonce by zvyšování kvalifikace bylo přijato s pochopením, nicméně by muselo být dotázanými manažery uskutečňováno pouze v jejich volném čase a nesmělo by narušovat jejich pracovní činnost na úradě. Jinými slovy řečeno, představitelé KÚ je zatím k soustavnějšímu vzdělávání ani nepodněcovali, ani materiálními stimuly (či přísliby zlepšení pracovní pozice po absolvování studia) nemotivovali. Příčiny tohoto stavu spatřovali respondenti mimo jiné v tom, že funkce krajského manažera prevence kriminality nebyla (a dosud není) nikde oficiálně vymezena, a v tomto smyslu se nemůže vůbec porovnávat např. s pozicí manažera v oblasti protidrogové prevence, která má zákonnou oporu.

V našem průzkumu jsme chtěli zmapovat i pocity manažerů prevence ze své práce. Téměř všichni dotázaní se vyslovili v tom smyslu, že preventivní práce má – dle jejich přesvědčení - hluboký smysl a že význam této činnosti bude v budoucnu narůstat. Zdůrazňovali, že již nyní mají ze své práce celkem pocit uspokojení, že jim umožňuje určitou tvůrčí aktivitu, zároveň se domnívali, že se v této činnosti může člověk hodně naučit, že mu může prospět při osobnostním růstu. Na druhé straně dotázaní vyjadřovali politování nad tím, že nejsou ve své práci docenováni a že je jejich činnost brána dosud jako „zbytková“. Situaci, ve které pracují na krajských úradech, hodnotili jako počáteční stádium rozvoje preventivní práce. Poukazovali na skutečnost, že význam prevence kriminality je zatím více pochopen ve strukturách bezpečnostních sborů, tj. u PČR a MP než v civilním sektoru.

Názor respondentů v době výzkumu vyzněl v tom smyslu, že v krajích zatím chybí větší politická vůle řešit naplno problematiku sociálně patologických jevů, a to zvláště systémově, vytvořením nějaké koncepce této činnosti. Jestliže je něco v oblasti kriminality či sociálně patologických jevů řešeno, jednalo se většinou o parciální témata, přičemž chyběl širší krajský strategický rozměr. Navíc ve svém postavení neměl manažer dostatečné prostředky na to, aby rozhodujícím funkcionářům kraje přímo sdělil základní podněty pro rozvoj této činnosti; funkcionáři kraje měli jednak jiné priority k řešení, jednak byli často zcela neinformováni v oblasti možností preventivní práce.

Respondenti si stěžovali na to, že manažer prevence je v hierarchii úřadu daleko vzdálen od lidí, kteří mají rozhodovací pravomoc. Kraje jako takové neměly v oblasti řešení kriminality a sociálně patologických jevů velké ambice. Dotázaní si mysleli, že změnit situaci v této oblasti by mohlo lepší zařazení manažera prevence ve strukturách krajského úřadu. Podle převažujícího mínění by bylo vhodné, aby byl manažer prevence kriminality začleněn do struktur kanceláře hejtmana. Tím by získal větší možnost komunikace s vedením kraje, neboť by docházelo k častější a přímé spolupráci a snížilo by se množství komunikačních šumů. Posuzování pozice krajského manažera jako „perspektivního zaměstnání“ by – dle dotázaných - pomohlo jeho ukotvení v legislativě vedle romského a protidrogového koordinátora v přenesené působnosti a tím i se státním příspěvkem. Krajský manažer prevence by pak nebyl v rámci KÚ vnímán jako určitý nadbytečný luxus, ale jako pracovník, který plní určitou „vyžádanou“ zakázku státu a zároveň svou činností by mohl podstatně vylepšit životní jistoty občanů kraje.

2.3 Odborné zajištění preventivní práce na krajské úrovni, spolupráce s obcemi

S manažery prevence v obcích byli krajští manažeři prevence spíše v nepravidelných náhodných kontaktech, velmi málo v přímém osobním kontaktu, převažovaly kontakty telefonické a mailové. Někteří krajští manažeři se snažili o vytvoření určitého informačního mailového portálu, na kterém zveřejňovali vše, co by se manažerům prevence kriminality obcí mohlo hodit k jejich práci. Kontakty byly převážně instrumentálního charakteru, tj. manažeři trojkových měst se ozývali v převážném počtu případů pouze tehdy, když chtěli získat nějakou konkrétní informaci, a to zejména k dotačnímu systému či jiným možnostem finanční podpory.

Pět krajských manažerů sdělilo, že se pokouší o něco navíc, totiž organizovat každoroční setkání manažerů prevence obcí kraje. Od těchto setkání si slibovali možnost určitého metodického vedení manažerů prevence na místní úrovni, možnost bezprostředního předávání potřebných informací a možnost diskuse nad otázkami, které se úzce váží k preventivní práci v kraji. Dle sdělení krajských manažerů, kteří tuto činnost vyvíjeli, se naznačené snahy setkávaly se střídavým úspěchem, jenž byl odvislý především od vztahu jednotlivých obcí kraje ke krajskému úřadu a jeho aktivitám.

Spolupráce s obcemi dle respondentů skutečně úzce souvisela s postoji vedení jednotlivých obcí vůči kraji, některé obce dávaly najevo, že jsou samosprávné a že si problematiku prevence řeší svými prostředky a po svém. Nejčastěji tak docházelo ke kontaktu krajského a „trojkového“ manažera prevence kriminality u příležitosti předávání informací o možných dotacích preventivní práce ať již ze státní (např. v rámci „Partnerství“) či krajské úrovně. V častějším kontaktu byli pouze s pracovníky prevence krajských měst, tedy s těmi, se kterými se setkávali v místě svého sídla.

Krajští manažeři prevence kriminality nebyli v zásadě členy žádných preventivních komisí v „trojkových“ obcích kraje, pouze zcela výjimečně byli na tato jednání – spíše na základě neformálních vztahů – zváni. I tato informace dokládala, že v době výzkumu byly velké rezervy v možnosti koordinace preventivní práce, že pracovníci prevence nebyli mezi sebou dostatečně provázáni, přičemž právě v tomto prvku preventivní práce nesporně spočívá

jeden z hlavních metodických principů úspěšnosti. A opět musíme konstatovat – na základě informací respondentů - že krajští manažeři prevence byli - na základě zjištění z konce roku 2007 ve své metodické činnosti výrazně limitováni svým (často neexistujícím) finančním rozpočtem. Pouze zcela ojediněle se počítalo s tím, že by kraj svolával metodické porady manažerů prevence kriminality trojkových obcí a hradil je (alespoň částečně) ze svého rozpočtu, respektive že by pořádal nějaké výcviky a semináře pro manažery obcí v rámci sladování postupu vůči kriminalitě a dalším sociálně patologickým jevům.

Návrhy pro spolupráci krajského manažera s obcemi

Lze shrnout, že ze strany obcí – alespoň dle informací z doby výzkumu - nebyl až takový zájem o ingerenci kraje do místních problémů a zároveň kraje nevyvíjely „přehnanou“ iniciativu v tom, aby tuto situaci změnily. Nebyl však zaznamenán žádný otevřený boj politických představitelů obcí s vedoucími představiteli krajů o preventivní problematiku, spíše panoval na krajské i místní úrovni určitý přezíravý postoj, který problematiku preventivní práce vytlačoval na okraj zájmu.

Respondenti tvrdili, že náležitá součinnost mezi krajskou a obecní úrovní by vyžadovala, aby krajský manažer prevence měl na tuto činnost dostatečný časový prostor, tedy aby preventivní práce včetně koordinačních úkolů byla jeho ne-li jedinou, tak alespoň nehlavnější činností. To by ovšem znamenalo, aby samospráva kraje uznala problematiku prevence za důležitou, a to se stane – dle názoru respondentů - teprve tehdy, až bude možno problematiku preventivní práce nějak politicky využít pro „zviditelnění“ v rámci pozitivní stimulace voličů. Krajští manažeři správně soudili, že kontakt mezi krajem a obcemi je pro úspěšnou preventivní práci velmi důležitý a měl by být základem krajské preventivní strategie. Systém by měl být nastaven tak, aby kraj potřeboval obce a obce potřebovaly kraj.

Dále dotázaní krajští manažeři soudili, že bezpečnostní analýza a následná účinná preventivní práce musí zahrnovat větší územní celky a proto je a bude třeba pečovat o koordinaci úsilí, předávání informací, provázanost preventivních projektů. Do budoucna pak krajští manažeři považovali za nutné, aby byla vytvořena i určitá „institucionalizovaná“ spolupráce, tj. k tomuto účelu vytvářené pracovní skupiny rovnocenných zástupců obcí a kraje. Tvrdili, že není možno v současnosti přehlédnout samostatnost obcí a vytvářet nějaké hierarchické struktury mezi krajem a městy, měla by však existovat dostatečně pregnantní právní norma, která by vytvářela povinnost se na těchto různých územních úrovních vzájemně respektovat a systematicky si vyměňovat potřebné informace.

Nicméně v této souvislosti se ozývaly i poněkud opačné hlasy, které doporučovaly, aby byla prevence kriminality na kraji (případně i v obcích) řešena v rámci tzv. přenesené působnosti. Tento přístup by – dle zastánců tohoto názoru - zajistil větší koordinovanost preventivní práce a větší systematickost v této obtížné oblasti, daly by se lépe stanovit přesné mantinely odpovědnosti, zásady metodického vedení, kontroly apod.

Někteří krajští manažeři hovořili o tom, že spolupráci velkých obcí a kraje nenapomáhá uplatňovaný postup při zajišťování preventivní práce. To, že vybraná velká města jsou stále napojena na grantový systém MV ČR a intenzivní metodickou pomoc jeho odboru prevence způsobuje, že se do jisté míry vytrhávají z případného vedení kraje, což z pohledu manažera znamená, že má v kraji určitá města, pro která přestává být partnerem. Naopak kriminalita a sociálně patologické jevy v malých městech kraje jsou – v porovnání s jinými agendami - natolik druhotnými problémy, že nemotivují představitele kraje (ale ani představitele malých

obcí) k větší pozornosti, což má neblahý vliv na rozvoj systému preventivní práce v celém kraji.

2.4 Manažerovy poznatky z oblasti komplexní bezpečnostní analýzy kraje

Považovali jsme za nutné zeptat se v rámci našeho dotazování krajských manažerů prevence, do jaké míry mají zmapovány bezpečnostní problémy a rizika svého regionu. Účinná strategie ovlivňování kriminality a dalších sociálních patologií se totiž - v delší perspektivě – bez takové analýzy neobejde.

Na otázku, zda byla v kraji provedena zásadnější (tj. komplexně zaměřená) bezpečnostní analýza, jsme dostali víceméně záporné či vyhybavé odpovědi. Souhrnně tak lze říci, že krajsí manažeři prevence postrádali zevrubnější přehled o situaci v kraji, zároveň si však potřebnost těchto údajů uvědomovali. Polovina z dotázaných konstatovala, že o žádné analytické práci v tomto směru na úrovni kraje neví, někteří hovořili o částečných analytických studiích (např. problematika Romů v kraji), někteří vzpomínali na dřívější snahy pracovníků kraje či manažerů prevence kriminality jednotlivých měst v rámci kraje, které přinesly určité poznatky, další dokumentovali zájem o analýzy tohoto typu svými vlastními pokusy o získání potřebných údajů (jež však byly limitovány nedostatkem času a finančních prostředků).

Obecně lze tedy konstatovat, že krajsí manažeři prevence kriminality (až na malé výjimky) měli nedostatečné konkrétnější informace o širší bezpečnostní situaci ve svých krajích.²⁰ Na situaci pak usuzovali dle náhodných informací, které se jim dostaly do rukou. Pouze tři dotázaní uvedli, že se na ně někdy v nedávné minulosti někdo z vedení kraje obrátil, aby participovali na nějakém – i když parciálním - analytickém záměru (např. formou připomínkování záměru možného zjišťování). V této situaci byly bezpečnostní rizika v materiálech kraje sice občas zmiňována, nicméně spíše v obecné poloze.

Další dotaz směřoval konkrétně na to, zda má manažer prevence na krajské úrovni přístup k materiálům PČR, která provádí pravidelné analýzy nápadu trestné činnosti, přestupkovosti a dopravní nehodovosti. Respondenti v zásadě věděli, že takové materiály existují, nedostávali je však automaticky na stůl, ale museli o ně (případně) zažádat na vedení kraje (což mnohý z krajských manažerů nedělal). Manažeři byli tak většinou informováni o aktuální situaci v kraji povrchně a se značným zpožděním a ze svého pouhého referentského postavení nemohou s touto situací mnoho nadělat. Nicméně na druhou stranu si žádný nestěžoval na to, že by mu tyto materiály nebyly na požádání zapůjčeny. V žádném případě je však neměli povinnost studovat. Práce s materiály PČR tak většinou závisela na iniciativě respondenta.

Celkově ve čtyřech krajích bylo v poslední době – dle konstatování respondentů - uskutečněno nějaké sociologické šetření použitelné pro prevenci. Nejlépe na tom byly z tohoto pohledu lokality Prahy a Středočeského kraje, určité poznatky z těchto zdrojů pak měli manažeři prevence na Vysočině a v Jihočeském kraji, jisté poznatky pak bylo možno

²⁰ V roce 2008 získaly kraje tzv. obligatorní dotaci na analytickou práci v rámci svého teritoria, kterou měly využít pro vytvoření koncepce prevence v kraji.

čerpát ze sociologických výzkumů uskutečněných v krajském městě (např. Brno). A tak byli manažeři prevence v krajích většinou závislí na veřejných informačních zdrojích (internet), nebo na náhodných informacích z takových zdrojů jako je preventivní odbor MV ČR, PMS, MPSV, MŠMT či odborných institucí celostátního záběru (IKSP) apod.

Snahu o aktivnější přístup k získávání podrobnějších údajů o kriminalitě a sociálně patologických jevů v kraji podvazovalo u krajských manažerů prevence vědomí, že mohou v současné situaci jen velmi omezeně hmatatelněji zasahovat v terénu, tj. bezprostředně ovlivňovat preventivní procesy a případné preventivní snahy na území kraje. Jak konstatoval jeden z respondentů, „prevence je hlavně otázka místní úrovně, kraj může sice pomoci, ale těžko za obec vytipuje problémovou lokalitu“. V tomto konstatování se odráží určitá nesystemovost uskutečňování prevence, kdy krajská preventivní role nebyla a není dostatečně definovaná, což znamená, že její význam není realisticky doceněn ani na úrovni kraje, ani na úrovni obcí. Tento stav způsobuje, že problematika prevence není uchopována v potřebných širších nadregionálních souvislostech, je nesystematická a roztržitá.

2.5 Úroveň spolupráce s využitelnými subjekty pro prevenci

Naše dotazování mimo jiné ukázalo, že dotázaní manažeři prevence na úrovni kraje se nacházeli ve fázi vytváření vlastních sítí spolupracujících státních i nestátních institucí, že své „pracovní týmy“ teprve hledali. Jak již bylo výše naznačeno, jejich úsilí se zaměřovalo především na navazování spolupráce s manažery prevence kriminality v obcích kraje. Formální vyjádření této snahy bylo - mimo jiné - do značné míry závislé na hloubce faktické spolupráce vedení jednotlivých měst s krajem, na konkrétní podpoře těchto snah, na tom, zda se jednotlivá města vůči kraji spíše vymezovaly či naopak usilovaly o kooperaci a naopak zda kraj považoval otázky prevence kriminality a sociálně patologických jevů za svou či „cizí“ problematiku. Obecně lze říci, že jestliže vznikla v tomto smyslu nějaká „sít“ spolupracujících organizací, byla to spíše záležitost neformální a příležitostná.

Někteří krajští manažeři soudili, že manažeři na místní úrovni mají podstatně snazší pozici při spolupráci s různými konkrétními organizacemi, které jsou využitelné pro preventivní práci a že je proto spolupráce s manažery prevence na místní úrovni též prostředkem ke kontaktu s dalšími subjekty preventivní práce. Jinak řečeno, úloha krajských manažerů by podle těchto názorů měla spočívat v monitorování činností spolupracujících organizací, ve vyhodnocování kladů a záporů jejich konkrétních preventivních aktivit v jednotlivých projektech a programech v rámci různých míst kraje a předávání pozitivních zkušeností do jiných místních preventivních záměrů. Jistá přímá propojenost mezi konkrétními institucemi poskytujícími preventivní služby v rámci kraje a krajskou úrovní prevence se – dle pohledu respondentů - otevírala především tehdy, když konkrétní instituce zprostředkující preventivní práci čerpají alespoň částečně finanční prostředky na svou činnost z krajských zdrojů.

Krajští manažeři prevence častěji spolupracovali se státními organizacemi, které mají krajský dosah. V této souvislosti byly připomínány orgány PČR a PMS, ale také nestátní organizace s nadregionální působností. Spolupráce však nebyla dosud nijak systémově podchycena a odvíjela se opět spíše na základě osobní iniciativy. To platilo i o spolupráci s orgány ochrany práva, tedy se soudy a státními zastupitelstvími.

Očekávali jsme, že práce krajského manažera prevence by měla být významně podporována činností ostatních odborů KÚ. Považovali jsme za logické, že ostatní odbory KÚ budou manažerovi prevence předávat všechny relevantní informace, které by se mohly vztahovat k zvýšení bezpečí obyvatel v kraji, resp. které by mohly upozorňovat na možná rizika rozvoje kriminality či jiných sociálně patologických jevů. Proto jsme se na tuto oblast spolupráce jednotlivých odborů KÚ zeptali.

Obecně lze říci, že ve většině krajů jednotlivé odbory v zásadě součinnost neodmítaly, avšak ani nevyhledávaly. To jinými slovy znamená, že jednotlivé odbory KÚ žily vedle sebe svým životem, v zásadě – dle názoru respondentů - neodmítaly vyžádanou pomoc, ale zároveň nebyly iniciativní při předávání důležitých informací. Krajští manažeři prevence byly však navíc v hierarchii KÚ zařazováni na běžném referentském postu, což v zásadě vylučovalo, aby některé relevantní informace vhodné pro preventivní zhodnocení dostávali z jiných odborů přímo, automaticky a oficiálně a aby jejich případná iniciativa nebyla filtrována nadřízenými vlastního i jiného odboru. Obecně ovšem manažeři soudili, že výměna informací v rámci KÚ se v době výzkumu odvíjela na základě osobních kontaktů manažera s jinými pracovníky, a byla proto zranitelně závislá na osobních pozitivních vztazích s konkrétními osobami pracujícími v různých pozicích KÚ, což znamenalo, že mohla být závažně ohrožena případnými osobními antipatiemi. Toto konstatování ovšem zároveň znamenalo, že oblast předávání informací nebyla v zásadě systémově upravena a že je vysoce pravděpodobné, že se značná část relevantních údajů detekovaných jinými odbory KÚ nedostala včas a v použitelné podobě ke krajskému manažerovi prevence.

Z odpovědí dotazovaných manažerů vyplynulo, že nejlepší spolupráci navazovali v rámci KÚ se svým odborem (nejčastěji sociálních věcí), dále s pracovníky odboru školství (především s krajským školským koordinátorem prevence) a pracovníkem odboru, který má na starosti krajskou protidrogovou prevenci a s romským koordinátorem. Pozice těchto preventivistů je navíc na KÚ podstatně lepší, neboť tyto funkce jsou (jak již bylo zdůrazněno výše na rozdíl od pozice manažera prevence kriminality a sociálně patologických jevů) kryty zákonem. Někdy ovšem dotázaní manažeři konstatovali, že spolupráce výše vyjmenovaných pracovníků je „stoprocentní“ neboť všechny úkoly kolem problematiky prevence v různých oblastech vykonává dotázaný v rámci kumulované funkce.

Tento model práce v oblasti prevence by někteří naši respondenti nepovažovali za špatný, neboť jim umožňoval celistvější pohled na problematiku předcházení různým druhům asociality. Kritizovali však, že kumulace těchto funkcí jednak způsobuje, že nemají na jednotlivé oblasti preventivní práce dostatek času, jednak že jako řadoví pracovníci s nízkým statutem jsou nejednou využíváni i na plnění některých odlehlých úkolů, které s oblastí preventivní práce nemají žádnou přímou souvislost. Status preventivního pracovníka na KÚ, nebyl-li opřen o jinou, více akceptovanou pozici, nezaručoval možnost systematické, samostatné, dlouhodobě nasměrované koncepční práce.

Na okraj problematiky jsme se též ptali, zda krajští manažeři prevence zaznamenali v současné době nějakou aktivitu v podnikatelské sféře, která by byla zaměřena do oblasti prevence kriminality, zda mohou uvést nějaké příklady vstřícného (či dokonce iniciativního) postoje podnikatelů kraje při snaze podpořit omezování kriminality preventivními prostředky. Dotázaní manažeři prevence bohužel shodně uvedli, že takovéto aktivity (které jsou poměrně standardní záležitostí v tradičních západních zemích) v našich krajích dosud výrazněji nezaznamenali. Někteří se však optimisticky domnívají, že situace v této oblasti je špatná proto, že podnikatelé nebyli dosud správně osloveni a že jim nebyl vysvětlen smysl této

činnosti, který se – mimo jiné - bezprostředně dotýká jejich výrobních a obchodních zájmů. I zde – dle názoru dotázaných - můžeme nacházet jistou mezeru v dosavadní práci krajských manažerů prevence, která by za jistých okolností mohla přinést značný užitek pro rozvoj prevence a zlepšení životní situace obyvatel regionu. Účinná propagace myšlenek preventivního působení mezi případnými donátory ovšem vyžaduje dostatek času, tvůrčí invenci při popularizaci preventivních idejí ve světě podnikání a vyvázání manažerů z činností, které s problematikou kriminality a sociálně patologických problémů nesouvisejí. V neposlední řadě úspěch v této činnosti vyžaduje, aby krajský manažer prevence měl i určitý status, který by mu umožňoval úspěšné jednání v naznačeném směru.

2.6 Oblast projektů prevence kriminality

Do jaké míry orgány krajů myslely v době výzkumné akce na prevenci kriminality lze usuzovat i z některých nepřímých informací. Aby totiž mohla být z prostředků kraje poskytnuta nějaká dotace na tuto oblast, musí existovat nějaký úřední postup, který umožňoval o takovouto dotaci žádat. Ptali jsme se proto, zda měl kraj vypracovánu vlastní metodiku poskytování prostředků na prevenci kriminality či obecně sociální prevenci, a zda měl k tomuto účelu nějaké postupy vyhodnocení a vyúčtování projektů.

Zjistili jsme, že v šesti krajích nebyla vypracována žádná metodika případné dotace těchto projektů a že ve většině ostatních krajů nebyly vypracovány specifické formuláře pro oblast prevence a tak případní žadatelé museli (nebo by museli) žádat o dotaci na formulářích, které jsou vypracovány obecně pro získání libovolné podpory na nejrůznější dotační tituly. Z toho zároveň plynulo, že při výběrovém řízení se neporovnávaly mezi sebou různé preventivní projekty, ale různé finanční požadavky na nejrůznější (nejčastěji volnočasové, ale i jiné) projekty rozličných organizací. Z tohoto důvodu nebyli manažeři většinou schopni přesně sdělit, kolik finančních prostředků je vlastně určeno či by mohlo být využito pro prevenci kriminality a sociálně patologických jevů a jejich odhady se pohybovaly ve velkém intervalu od zanedbatelných částek až po miliony.

Jinými slovy řečeno: vznikl dojem, že pro nejasnost preventivní práce v krajích plynuly určité finanční prostředky na různé projekty, z nichž některé byly – dle názoru respondentů - více či méně preventivně laděné, nicméně nebyly explicitně předkládány jako preventivní projekty a nečerpají tak prostředky vyhrazené (pouze) pro tento účel. Navíc se peníze na prevenci rozdělovaly různým způsobem - na problematiku drog, problematiku etnicity či menšin, z těchto částek se podporovaly různá zařízení pro ohrožené děti a mládež, informační kampaně, různé sociální projekty apod., ale také se z těchto prostředků hradí „spoluúčast“ na dotacích, které kraj případně získal z prostředků RVPPK.

Dotázaní krajští manažeři prevence se však téměř jednomyslně shodovali na tom, že částky ročně fakticky vydané krajem na preventivní práci byly nesrovnatelně menší než prostředky, které jsou vynakládány např. na podporu sportu či kultury. Z tohoto zjištění vyplynulo, že v krajských podmínkách problematice preventivní práce ve většině případů prokazatelně chyběl status důležitosti a potřeby, že se tyto aktivity považovaly funkcionáři kraje za státem „vynucené“ a zbytečně odčerpávající krajské zdroje. Z toho důvodu také kraje neusilovaly o vytvoření nějaké hlouběji založené preventivní strategie a očekávaly, že se o nejzávažnější problémy ve velkých městech krajů bude nadále starat stát, ať již prostřednictvím přímého financování situační a sociální prevence na místní úrovni nebo

(z pohledu krajů lépe) tím, že v budoucnu navýší rozpočty kraje o prostředky na prevenci nechá je samostatně rozhodovat, jak tyto finanční zdroje preventivně upotřebí.

Respondenti si uvědomovali, že je mnohdy velmi obtížné přesně definovat, kdy je nějaká aktivita substanciálně preventivního charakteru a kdy již vykazuje převažující rysy jiné (např. sportovní, zájmově umělecké, zkrášlovací apod.) aktivity. Mínili, že rozhodnutí v tomto směru by mělo být věcí preventivních odborníků, posuzování návrhů na přidělování prostředků na preventivní činnost by pak mělo patřit do kompetence na prevenci specializované a zainteresované odborné komise. Jenom tak lze omezit nebezpečí, že prostředky určené pro prevenci budou rozmělněny na činnosti, které zasahují pouze okrajově pravé příčiny a podmínky rozvoje kriminality a které ve své podstatě usilují o jiné (i když třeba obecně bohublé) cíle. Oblast preventivního působení může být v takovém případě zaměněna za činnost, jejíž smysl může sledovat jiné - nepreventivní - cíle, či chybné pseudopreventivní cíle, které situaci v oblasti delikvence nejen nezlepší, ale mnohdy i zhorší. Záměna může proběhnout jednak z důvodu nedostatečné kompetence, neznalosti, nezkušenosti či přímo určité naivity předkladatelů či posuzovatelů projektových záměrů, ale také nejednou na základě úmyslného zaměňování skutečných cílů předkládaných projektů za virtuální. Proto je třeba při schvalování preventivních záměrů využívat expertního posouzení, přičemž jedním z podstatných odborníků by měl samozřejmě být krajský manažer prevence. Je třeba mít stále na zřeteli, že pro tuto práci je ho třeba jednak náležitě vyškolit, jednak mu svěřit určité kompetence, které zajistí kvalitní přípravu ve finále podpořených preventivních programů.

2.7 Spolupráce s republikovou a krajskou úrovní, legislativní doporučení

Rozvíjející se práce manažerů v jednotlivých krajích vyžaduje – dle našeho názoru – jednak jistou metodickou pomoc z centrální úrovně, jednak častou a zevrubnou výměnu informací mezi krajskými manažery navzájem. Kriminalita v moderní době překračuje místní i regionální rozměr, rozšiřuje svůj akční záběr a proto její regulace či preventivní zásahy proti ní vyžadují v mnoha směrech jednotný postup a strategii.

Z výzkumné akce mezi krajskými manažery prevence jsme zjistili, že i oni považují koordinační schůzky za vysoce potřebné. Realita v době výzkumu vypadala tak, že se naši respondenti fyzicky scházeli na horizontální (mezikrajové) úrovni přibližně 2x ročně. Tato jejich rokováni nejen neměla žádný pevný rytmus či strategické zaměření, ale byla odkázána na neformální iniciativu některého z krajských manažerů, který dobrovolně bral na sebe organizační zajištění setkání. Popsaný stav někteří respondenti oprávněně kritizovali a domnívají se, že zde absentuje koordinační úsilí nějaké centrální státní instituce.

Mimo tyto ad hoc svolávané neformální mítinky byly krajští manažeři v poměrně častém telefonním a mailovém styku, při kterém se svými kolegy konzultovali některé zkušenosti a konkrétní problémy. Jedním ze zásadních konzultačních okruhů byla otázka vytváření vhodných preventivních programů, a to z pohledu obsahového i (a to zejména) formálního. Manažeři si předávali určité osvědčené postupy, které pak následně upravovali do podmínek vlastního kraje, diskutovali způsoby možného využití dotací, kontrolovali, zda dobře pochopili např. materiály, které se vztahují k nové Strategii prevence kriminality MV ČR apod.

Systematičtější spolupráci mezi kraji v této oblasti poněkud narušovala poměrně častá fluktuace pracovníků na postu krajského manažera prevence. Ke škodě věci nebyl status a finanční ohodnocení práce preventisty natolik stimulující, aby stabilizoval pracovníky v jednotlivých krajích natolik, aby práci vykonávali dlouhodobě a cíleně a mohli tak dosahovat realizace přiměřeně fázovaných koncepčních záměrů. K fluktuaci nemalou měrou přispíval i již opakovaně zmiňovaný fakt, že pozice krajského manažera prevence kriminality a sociálně patologických jevů (byla-li vůbec takto definována) nevyplývá ze žádné právní normy a je proto považována za nejisté a okrajové místo v hierarchii krajského úřadu. Nelze se proto divit, že respondenti - i navzdory subjektivnímu zájmu o preventivní problematiku - nejednou zvažovali a zvažují, zda by neměli při své práci na KÚ pracovat na lépe zajištěné pozici, a to zvláště tehdy, když stejně tuto činnost (často dokonce na podstatnou část svého pracovního úvazku) paralelně vykonávají. Fluktuace krajských manažerů tak výrazně poškozuje možnost koordinované práce v nadregionálních souvislostech, neboť i zde platí, že rozvoj spolupráce je limitován úrovní všech zúčastněných subjektů, resp. že některé záměry lze realizovat pouze s odborně fundovanými lidmi s určitou praxí a dostatečnou volnou pracovní kapacitou pro uskutečňování preventivních projektů.

V této situaci si krajsí manažeři prevence poměrně dost slibují od svých kontaktů s Odborem prevence kriminality MV ČR. Obecně respondenti konstatovali, že u pracovníků OPK MVČR nacházejí porozumění, a zároveň si váží fundovaných metodických rad, které od nich získávají. I přes toto pozitivní hodnocení se u manažerů vyskytly směrem k centrální úrovni některé připomínky, jejichž vyřešení by do budoucna mohlo přispět k celkovému rozvoji preventivní práce v krajích.

Provedené empirické šetření odhalilo, že by od centra krajsí manažeři prevence především potřebovali, aby častěji a do větší hloubky jednalo s politickým vedením kraje a zajišťovalo jim lepší pozici k uskutečňování preventivních záměrů tím, že bude trvale přesvědčovat vedení jednotlivých krajů o nutnosti a užitečnosti preventivní práce. Od pracovníků odboru prevence tak manažeři očekávali (a velmi si to i v současnosti přejí), aby ze své „pevnější“ pozice centrálního úřadu zajišťovali u kompetentních pracovníků krajským manažerům prevence lepší pozici pro jejich práci. Domnívají se, že z úst především čelných představitelů odboru prevence mohou – dle jejich názoru - zaznít i takové připomínky a návrhy k přístupu kraje k prevenci, které si řadový krajský preventista nemůže vůči svým nadřízeným, vzhledem ke svému subalternímu postavení, prakticky dovolit, resp. jejichž případné vyslovení ani ke kompetentním pracovníkům kraje v nezkreslené podobě téměř nikdy nedorazí. Respondenti v této souvislosti kladli důraz na to, aby byly vedoucím pracovníkům kraje zprostředkovány především takové informace, které poukážou na nutnost a zároveň na užitečnost a prospěšnost uskutečňování preventivních aktivit na krajské úrovni a zajistí tak pro preventivní práci potřebnou obecnou politickou podporu, od níž se pak může odrazit jednak pokyn k vypracování konkrétní preventivní strategie kraje, jednak vlastní preventivní akce.

Jinak řečeno, od krajských preventistů je možno požadovat lepší a adekvátnější výkony pouze tehdy, jestliže jim centrum pomůže získat pro jejich práci potřebnou politickou vůli „místních vlád“. Na té je totiž závislé mimo jiné i to, bude-li krajským manažerům umožňováno jednak systematické vzdělávání v jejich oboru (zda se budou moci zúčastňovat odborných, třeba i zahraničních, stáží a kurzů, zda budou mít k dispozici dostatečné množství odborných pramenů apod.), jednak zda budou moci pro svou práci zadávat analýzy, rozborů, případně přímo výzkumné akce.

Jedna z nejzávažnějších připomínek respondentů směřovala k tomu, že si – dle jejich mínění - občas pracovníci odboru prevence kriminality dostatečně neuvědomují specifika samosprávy, specifika, ve kterých se naši krajsí manažeři prevence denně pohybují a která musí ve své běžné práci bezpodmínečně respektovat. Měli zkušenost s tím, že dobře míněné pokyny centrální úrovně neodpovídali jejich možnostem (jejich možnosti přeceňují), že některé koncepční návrhy k nim ani nedorazily (zůstaly v kancelářích nadřízených), že některé informace nebyly dostatečně sdělné nebo termíny ke splnění nebyly přizpůsobeny termínovému kalendáři prací na příslušném KÚ. To jim pak ztěžovalo situaci a stavělo je před těžko řešitelné úkoly. Někteří respondenti si v této souvislosti postesklí nad tím, že ne vždy k nim dorazila informace z centrální úrovně v takové podobě, aby byla jednoznačná a přesně interpretovatelná.

U našich respondentů se objevily i hlasy, že pracovníci OPK MVČR by neměli intenzivně pracovat pouze s vytipovanými městy, ale i s kraji. Chápou, že odbor prevence částečně pokračuje v dřívější strategii omezování kriminality ve větších městech (komplexní součinnostní programy na místní úrovni a později program Partnerství); v současné situaci krajské odpovědnosti za prevenci by nicméně bylo vhodnější zaměřit se prvořadě na pomoc při vytváření funkčních a odborně erudovaných krajských center preventivní práce. Dokud totiž centrální úroveň bude svou dobře míněnou aktivitou z představitelů kraje snímat pocit odpovědnosti za rozvoj preventivní práce v městech s větším nápadem kriminality a sociálně patologických jevů, dotud nezíská krajský manažer prevence dostatečné kompetence a politickou podporu pro systematický rozvoj celokrajsky zaměřené prevence. Nebo z opačného pohledu – dokud budou velká města v kraji navázána ve svých konkrétních preventivních snahách na finanční zdroje plynoucí z centrální úrovně, dotud logicky nebudou projevovat větší zájem o navázání pracovních kontaktů v této oblasti s krajem.

V této souvislosti zaznívaly i názory, že by „centrální úroveň“ měla pro potřeby krajských manažerů prevence vytvářet preventivní programy s širším záběrem. Centrum zatím – z pohledu krajských manažerů prevence - zprostředkovává především programy, které lze realizovat v konkrétních malých lokalitách a opomíjí programy velkoplošné, řešící prevenci nějakého problému na velkém území nebo ve velkoměstě jako celku. Dotázaní by tak uvítali návrhy preventivních aktivit tohoto druhu, které již byly někde vyzkoušeny a jejichž metodika je v zásadních rysech popsána. Jedná se zejména o určité projekty, které by mohly být aplikovány na nějakém spojitém území v rámci kraje (regionalita).

Někteří krajsí manažeři by považovali za přínosné, kdyby oblast preventivní práce zaměřená na oblast sociálně patologických jevů byla upravena nějakou ucelenou zákonnou právní normou. Domnívají se, že zakotvení prevence pouze v usnesení vlády a její ovlivňování pouhými metodickými pokyny nemůže vyřešit některé problémy při praktickém uskutečňování preventivní práce. Zákon by lépe ukotvil postavení preventistů v systému prevence, mohl by definovat pravomoci, úkoly a oblasti odpovědnosti různých preventivních pracovníků na různých stupních státní správy a v různých oblastech preventivní činnosti. Z pohledu krajských manažerů by opora v konkrétním zákoně byla pozitivní zejména ve vztahu k obcím. Jasná dělba práce a kompetencí by jistě přispěla k efektivitě činnosti, zabránila by přílišným dohadům o tom, komu přísluší aktivita především v nepopulárních činnostech, a došlo by k zvýšení účinnosti přijímaných opatření.

K tomu dodejme, že prvním krokem by mohlo být shrnutí, systematická inventarizace a zpřehlednění norem, které se týkají prevence kriminality a sociálně patologických jevů. Zákonná norma o prevenci by pak mohla navíc sjednotit roztržštěné řešení jednotlivých

dílčích problémů (drogy, problematika minoritních skupin, architektonické úpravy sídlišť apod.) a vyjasnit způsob financování prevence a kompetence pracovníků a provázanost prevence s jednotlivými sférami státní správy. V neposlední řadě by měl zákon určit práva a povinnosti manažera prevence. Při vytváření této právní normy by se mělo využít hojných poznatků lidí z terénu, praktiků na úrovni kraje i obcí, a zabránit tak tomu, aby se tato norma vytvářela pouze „od stolu“.

Při rozhovorech s krajskými manažery prevence zazněly i diskusní hlasy, zda by přece jenom oblast prevence neměla být řešena v přenesené působnosti státu a ne jako doposud v samostatné působnosti krajů a obcí. Akčnost prevence trpí nejednotností přístupu, rozdílnou strukturou preventivních možností, různým stupněm informovanosti apod. V neposlední řadě je preventivní práce vystavena místním změnám „politické vůle“ řešit některé problémy. Často nepochopený význam preventivní práce u řadových občanů vede politické reprezentace během volebního období k určité opatrnosti a kompromisům při uskutečňování potřebných preventivních zásahů v oblasti sociální i situační prevence, případná celková koncepce preventivní práce je pak příliš závislá na momentální povolební situaci na radnici. Zákon o prevenci by měl být v obecnosti formulován tak, aby z něj vyplýval závazek zajištění bezpečnosti občana, tedy jednoho z jeho základních lidských práv. Pro obce by ze zákona následně vznikala povinnost realizace minimálních programů prevence kriminality a tento záměr by mohl být i patřičně finančně podpořen.

3. Shrnutí a závěrečné poznámky

Z provedené sondy do názorů krajských manažerů prevence v roce 2007 vyplynulo několik obecných závěrů, které lze shrnout do následujících konstatování:

- * Ve všech krajích působí nějaký pracovník, který má (alespoň okrajově) na starost agendu prevence kriminality. Tuto referentskou pozici respondenti zastávají nejčastěji na odboru sociálních věcí a zdravotnictví, srovnatelně často ji uskutečňují mladí muži a ženy, převážně absolventi nějakého humanitního vzdělávacího oboru. Úkoly související s preventivní činností vykonávají pouze výjimečně na plný úvazek, naopak často je tato činnost vykonávána jako „zbytková“ agenda. Pracovníci většinou nemají žádné podřízené, většinu administrativní práce spojené s výkonem preventivních aktivit vykonávají svými silami. Pro vykonávání funkce nejsou zatím stanoveny žádné kvalifikační podmínky.
- * Dotázaní pracovníci věří, že oblast preventivní práce má již v současnosti závažný smysl a že se v budoucnu význam prevence ještě významně prohloubí. Mají většinou ze své práce uspokojení, mají pocit, že se mohou mnohému naučit, že si mohou – ovšem ve svém volném čase – doplnit vzdělání a tím lépe pochopit souvislosti preventivního působení. Doufají, že se práce manažera prevence v budoucnu prohloubí, získá prestiž (nejlépe tak, aby byla pozice krajského manažera prevence ukotvena v legislativě) a s tím se zvýší možnost lépe uplatňovat preventivní záměry (možnost bezprostředněji než v současnosti jednat o preventivní problematice s rozhodujícími činiteli kraje).
- * Všechny kraje mají nějaký obecný dokument (plán rozvoje kraje), který se problematiky prevence více či méně okrajově (často ovšem pouze proklamativně) zabývá, Rada kraje nebo jeho Zastupitelstvo se této problematice věnuje ve většině případů v nejnutnější možné míře, a to především v souvislosti s podmínkami nějakých dotací, koncepční dlouhodobější strategie preventivní práce v kraji není zatím v žádných zásadnějších rysech řešena.
- * Pouhá řadová referentská pozice (10. – 11. platová třída) způsobuje, že dotázaní respondenti dostávají pro svou případnou preventivní aktivitu pouze nedostatečné množství podkladů o kriminalitě a sociálně patologických jevech. Materiály, které by mohly být podstatné k jejich činnosti (a které má často KÚ k dispozici) nedostávají automaticky, ale musí o ně žádat prostřednictvím svých nadřízených. Mnohdy se o jejich existenci ani nedozví nebo k nim dorazí často opožděně nejednou v modifikované neautentické podobě s množstvím komunikačních šumů. Obecně panuje u dotázaných názor, že sice mohou usilovat o získání jakýchkoliv podkladů pro svou práci, je však nutné, aby se tato činnost obešla bez finančních nároků na KÚ. To znamená, že je téměř vyloučeno, aby mohli reálně navrhovat jakékoliv placené analýzy bezpečnostní situace v kraji. Manažeři však mají volný přístup k internetu, který mohou využívat pro svou práci.
- * Vážným problémem je nedostatečná systémová komunikace jak v horizontální úrovni (mezi jednotlivými odbory na KÚ), tak ve vertikálním rozměru mezi manažery prevence na místní úrovni a krajským manažerem. Na krajském úřadě není manažer prevence ze

své funkce v takovém postavení, aby mohl vyžadovat součinnost jiných odborů nebo alespoň dosáhnout automatického předávání pro oblast prevence relevantních poznatků, které jiné odbory získávají jako vedlejší produkt své činnosti. Z hlediska vertikálního působení nemá žádnou možnost, aby mohl ingerovat do preventivních aktivit obcí (k takové spolupráci bývá vyzván pouze ojediněle a spíše na základě neformálních kontaktů s manažery na místní úrovni) a z druhé strany nemá jakkoliv zaručeno získání podstatných, pro preventivní práci základních informací o situaci v obcích (i obce zajišťují prevenci ve své působnosti), čímž se mu ztěžuje jak možnost vytvořit si podrobnější reálnou představu o stavu a dynamice kriminality a zejména sociálně patologických procesech v kraji, tak možnost vytváření nějaké nadregionální strategie preventivních zásahů. Kontakty s obcemi se tak v podstatě redukují na dotazy manažerů na místní úrovni na možné krajské či státní dotace pro trojkové obce.

- * Naši respondenti se v současnosti nacházejí teprve ve fázi vytváření sítí spolupracujících státních i nestátních institucí, význam těchto poradních a konzultačních orgánů teprve hledají, iniciativa i v této oblasti se odvíjí od toho, do jaké míry politické vedení kraje fakticky považuje prevenci kriminality a sociálně patologických jevů za svou či cizí problematiku.
- * Hlavní požadavek krajských manažerů prevence vůči centrální úrovni (tj. především Odboru prevence MV ČR) spočívá v přání, aby se významnou měrou zasadila o zvýšení prestiže preventivní práce, na kterou je navázána prestiž krajských manažerů prevence. V tomto směru se především očekává, že pracovníci centrálních orgánů uplatní bezprostředně jednak svůj vliv na politické vedení krajů, jednak že se zaslouží o legislativní zakotvení systému prevence v nějaké zákonné normě a tím se do této oblasti vnesou jasnější pravidla.

Přílohy

Tabulka A: Pořadí patologických jevů podle velikostních kategorií obcí

	Do 4999 obyv.	5000- 9999 obyv.	10 000 - 19 999 obyv.	20 000 - 49 999 obyv.	50 000 - 99 999 obyv.	Nad 100 tis. obyv.
Zneužívání drog, narkomani	2	2	2-3	5	2	1
Problémoví Romové	12	7	4	1	1	4-5
Pouliční výtržnosti, rušení nočního klidu apod.	6	3-4	1	2	9	6
Vandalismus, sprejerství	7	5	6	4	7-8	2-3
Nezaměstnanost, lidé dlouhodobě bez práce	8	1	2-3	3	3	14-15
Opilství	4-5	3-4	5	6	6	7
Gambling, hrací automaty	3	8	7	7	4	4-5
Party delikventní mládeže	1	9	8	8	7-8	8
Občané narušující občanské soužití (sousedské spory)	4-5	6	9	9	11	9-10
Bezdomovci	14	14	10	10	10	2-3
Chudoba, sociálně vyloučené komunity	9	12	12	11	5	11
Domácí násilí	13	10	13	12	13	9-10
Šikana na školách	10	13	11	13	12	14-15
Záškoláctví	11	11	14	14	14	13
Nelegální migrace, cizinci bez povolení k pobytu	15	16	15	16	15	12
Rasistické projevy vůči menšinám	16	15	16	15	16	16
Prostituce	17	17	17	17	17	17

Tabulka A. ukazuje některé zajímavé rozdíly v hodnocení závažnosti negativních sociálních jevů u různě velkých obcí²¹. Za povšimnutí stojí např. problematika nepřizpůsobivých Romů, v menších obcích spíše méně významná, ve středních a větších velmi citlivá. V obcích 5-10 tis. obyvatel akcentují nezaměstnanost, která v největších městech představuje relativně malý problém; zde však naopak silně pociťují koncentraci bezdomovců. Pouliční (zvláště noční) výtržnosti zaujímají důležité místo ve středně velkých městech, chudoba a vyloučené lokality sužují relativně nejvíce pracovníky prevence ve městech 50-100 tis. obyvatel, a tak dále.

²¹ Je třeba zdůraznit, že se jedná o relativní pořadí závažnosti jevu v rámci dané velikostní kategorie obcí. V absolutním hodnocení na škále pak samozřejmě platí, že menší obce vesměs vykazují menší koncentraci daného problému. Platí pak, že např. party delikventní mládeže, „sužující“ malé obce, mají v této kategorii nižší (tedy lepší) průměrnou známku, než ve větších městech, kde přitom zaujímají až osmé místo. Tato poznámka platí i pro následující tabulku kriminálních jevů.

Tabulka B: Pořadí kriminálních jevů podle velikostních kategorií obcí

	Do 4999 obyv.	5000- 9999 obyv.	10 000 – 19999 obyv.	20 000 – 49999 obyv.	50 000 - 99 999 obyv.	Nad 100 tis. obyv.
Vloupání do aut	1-2	1	1	1	1	1
Drobné krádeže v obchodech	9	4	2	2	2	4
Krádeže aut	4	6	4	3	3	3
Vloupání do rekreačních objektů	1-2	2	3	9	11-12	13
Krádeže jízdních kol	8	3	6-7	4	10	11
Vloupání do bytů a domů	3	8	9	5	9	5
Podvody	6	9	8	6	5	6
Nelegální výroba drog, obchod s drogami	7	7	5	7	6	8
Ublížení na zdraví, rvačky	5	5	6-7	8	11-12	9-10
Kapesní krádeže	11	11	11	11	4	2
Podílnictví (překup. kradených věcí)	10	10	10	10	8	7
Loupeže, loupežná přepadení	12	12	12	12	7	9-10
Úplatkářství, korupce	13	15	13	13	13	12
Sexuální násilí	14	13	14	14	15	14
Podněcování k nár. a rasové nenávisti	16	16	16	15	14	15
Týrání zvířat	15	14	15	16	16	16
Obchod s lidmi	17	17	17	17	17	17

Tabulka B. přináší opět několik poměrně zajímavých zákonitostí. Velmi dobře je zde např. patrna snižující se důležitost vloupání do rekreačních objektů se zvětšováním obce (ve městech jak známo mnoho chat nenajdeme), naopak kapesní krádeže jsou doménou právě velkých měst. Krádeže v obchodech netrápí malé obce, kde se občané navzájem znají, zato rvačky jsou v menších obcích relativně problémovějším jevem. Ve městech 50-100 tisíc obyvatel pak výpovědi respondentů akcentují problematiku loupežných přepadení, atd.

Tabulka C: Účinnost preventivních opatření (seřazeno dle prům. známky na škále)

	Účinnost prev. programu (prům. známka)	V současnosti v obci funguje (%)
zvýšený dohled obecních / městských policistů nad určitými místy	2,10	77,7
pochůzková činnost obecní / městské policie (okrsky, rajóny)	2,12	81,8
sportovní hřiště („plácek“) – volně přístupné pro mládež	2,14	94,5
přednášky na školách o rizikovém chování	2,16	83,6
účast obecní policie na vzdělávacích akcích pro děti	2,21	69,3
osvětlení ulic (s preventivním záměrem)	2,26	74,4
kamerový monitorovací systém	2,26	70,7
technické vybavení obecní policie (vysílačky, počítače ap.)	2,26	69,3
zapojení obecní / městské policie do informační a konzultační práce	2,27	67,2
zvýšený dohled Policie ČR nad určitými místy	2,32	66,7
účast Policie ČR v poradních orgánech (pracovní skupiny)	2,38	68,8
jiné volně přístupné sportoviště	2,39	74,1
napojení veřejných objektů obce na pulty centrální ochrany	2,39	64,3
kontroly restauračních zařízení - podávání alkoholu mladistvým	2,41	87,9
skatepark	2,43	64,6
preventivní projekty realizované Policií ČR	2,44	58,5
posilovna	2,49	67,7
postup práce PČR ve smyslu služby občanům, community policing	2,50	50,3
psychosociální poradenství	2,59	44,2
kontaktní zařízení (poradna, K-centrum) pro uživatele drog	2,62	45,0
informační akce pro občany o prevenci kriminality (letáky, nálepky, městská / regionální TV apod.)	2,62	67,0
pobyty v přírodě pro mládež ohroženou sociálně patologickými jevy (tábory, víkendové pobyty)	2,63	43,1
zájmové aktivity pro mládež ohroženou sociálně patologickými jevy (sportovní, umělecké, technické)	2,65	42,1
zabezpečování veřejných objektů mechanickými zábranami proti vniknutí (oplocení, mříže atd.)	2,65	48,4
klub pro neorganizovanou mládež (nízkoprahový, romský apod.)	2,66	46,0
terénní práce s jedinci ohroženými soc. patol. jevy (streetwork)	2,70	40,2
dětské a mládežnické organizace pečující o ohroženou mládež	2,72	27,5
středisko výchovné péče (nebo podobné zařízení)	2,82	26,5
ostatní azylové domy	2,82	38,6
horolezecká stěna, lanové centrum	2,87	33,0
azylové bydlení pro oběti trestné činnosti	2,94	20,6
dům „na půli cesty“	2,96	17,5
uzamykatelné stojany na kola	3,08	21,2
občanské hlídky („domobrana“)	3,53	1,3

Tabulka D: Názor na výskyt některých negat. jevů v obci podle krajů
(čím vyšší známka, tím větší problém dle názoru respondentů)

		Průměr	<u>Směrod. odchylka</u>
Nezaměstnanost, lidé dlouhodobě bez práce N=598	Praha	2,10	0,718
	Středočeský	2,34	0,772
	Jihočeský	2,80	1,195
	Plzeňský	2,79	1,128
	Karlovarský	3,42	1,238
	Ústecký	4,43	1,461
	Liberecký	2,81	1,167
	Královehradecký	3,38	1,314
	Pardubický	3,19	1,527
	Vysočina	3,07	1,292
	Jihomoravský	3,37	1,216
	Olomoucký	3,69	1,360
	Zlínský	3,11	1,166
	Moravskoslezský	4,22	1,327
<i>Průměr ČR</i>	<i>3,27</i>	<i>1,394</i>	
Zneužívání drog, narkomani N=610	Praha	3,91	1,377
	Středočeský	3,30	1,487
	Jihočeský	3,43	1,204
	Plzeňský	3,36	1,063
	Karlovarský	3,88	1,116
	Ústecký	4,26	1,332
	Liberecký	3,00	0,707
	Královehradecký	3,08	1,095
	Pardubický	2,92	1,052
	Vysočina	3,02	0,908
	Jihomoravský	3,30	1,295
	Olomoucký	3,26	1,032
	Zlínský	3,00	1,277
	Moravskoslezský	3,36	1,105
<i>Průměr ČR</i>	<i>3,39</i>	<i>1,242</i>	
Záškoláctví N=574	Praha	2,49	0,721
	Středočeský	2,30	0,979
	Jihočeský	2,35	0,758
	Plzeňský	2,47	0,762
	Karlovarský	2,35	0,562
	Ústecký	2,73	1,012
	Liberecký	2,40	0,910
	Královehradecký	2,54	0,919
	Pardubický	2,14	0,639
	Vysočina	2,22	0,917
	Jihomoravský	2,53	0,960
	Olomoucký	2,53	0,941
	Zlínský	2,37	1,079
	Moravskoslezský	2,62	0,966
<i>Průměr ČR</i>	<i>2,45</i>	<i>0,896</i>	

		Průměr	<u>Směrod. odchylka</u>
Vandalismus, sprejerství N=619	Praha	3,59	1,127
	Středočeský	3,55	1,356
	Jihočeský	3,22	1,130
	Plzeňský	3,10	1,095
	Karlovarský	2,62	0,941
	Ústecký	2,92	0,978
	Liberecký	3,35	1,498
	Královehradecký	3,07	1,127
	Pardubický	2,94	0,893
	Vysočina	3,45	1,273
	Jihomoravský	3,62	1,270
	Olomoucký	3,33	0,982
	Zlínský	3,17	1,071
	Moravskoslezský	3,50	1,350
	<i>Průměr ČR</i>	<i>3,29</i>	<i>1,196</i>
Bezdomovci N=618	Praha	3,70	1,518
	Středočeský	2,25	1,189
	Jihočeský	2,16	0,925
	Plzeňský	2,63	0,786
	Karlovarský	2,81	1,059
	Ústecký	2,62	0,765
	Liberecký	2,47	0,943
	Královehradecký	2,05	0,773
	Pardubický	2,31	1,037
	Vysočina	2,21	1,116
	Jihomoravský	2,77	1,198
	Olomoucký	2,72	1,099
	Zlínský	2,76	1,354
	Moravskoslezský	3,30	1,267
	<i>Průměr ČR</i>	<i>2,66</i>	<i>1,197</i>
Šikana na školách N=567	Praha	2,46	0,884
	Středočeský	2,58	1,209
	Jihočeský	2,25	0,866
	Plzeňský	2,49	0,914
	Karlovarský	2,67	0,637
	Ústecký	2,59	0,876
	Liberecký	2,87	1,302
	Královehradecký	2,77	1,239
	Pardubický	2,31	0,718
	Vysočina	2,33	0,772
	Jihomoravský	2,57	1,047
	Olomoucký	2,63	1,087
	Zlínský	2,52	1,014
	Moravskoslezský	2,54	0,901
	<i>Průměr ČR</i>	<i>2,52</i>	<i>0,973</i>

		Průměr	<u>Směrod. odchylka</u>
Nelegální migrace, cizinci bez povolení k pobytu N=535	Praha	2,85	1,494
	Středočeský	1,91	1,123
	Jihočeský	1,82	0,777
	Plzeňský	2,49	1,426
	Karlovarský	2,19	1,030
	Ústecký	2,20	0,806
	Liberecký	2,27	0,884
	Královehradecký	1,71	0,750
	Pardubický	1,50	0,622
	Vysočina	1,61	0,871
	Jihomoravský	2,05	1,168
	Olomoucký	1,76	1,001
	Zlínský	1,80	0,913
	Moravskoslezský	1,90	1,044
	<i>Průměr ČR</i>	<i>2,00</i>	<i>1,081</i>
Problémoví Romové N=613	Praha	2,93	1,404
	Středočeský	2,85	1,528
	Jihočeský	3,08	1,455
	Plzeňský	3,08	1,326
	Karlovarský	4,15	1,541
	Ústecký	4,46	1,421
	Liberecký	4,06	1,435
	Královehradecký	3,76	1,529
	Pardubický	2,69	1,582
	Vysočina	2,69	1,405
	Jihomoravský	3,00	1,771
	Olomoucký	3,97	1,478
	Zlínský	2,89	1,750
	Moravskoslezský	3,86	1,708
	<i>Průměr ČR</i>	<i>3,38</i>	<i>1,634</i>
Rasistické projevy vůči menšinám N=581	Praha	2,05	0,857
	Středočeský	1,65	0,926
	Jihočeský	1,86	0,939
	Plzeňský	1,81	0,710
	Karlovarský	2,10	0,968
	Ústecký	2,04	0,799
	Liberecký	2,21	1,051
	Královehradecký	1,89	0,798
	Pardubický	1,47	0,706
	Vysočina	1,93	1,058
	Jihomoravský	1,76	0,981
	Olomoucký	2,24	1,125
	Zlínský	1,65	0,689
	Moravskoslezský	2,18	1,054
	<i>Průměr ČR</i>	<i>1,91</i>	<i>0,940</i>

		Průměr	<u>Směrod. odchylka</u>
Občané narušující občanské soužití (sousedské spory) N=593	Praha	2,78	1,097
	Středočeský	3,16	1,109
	Jihočeský	2,82	0,950
	Plzeňský	2,89	0,809
	Karlovarský	3,04	0,889
	Ústecký	2,90	0,814
	Liberecký	2,93	0,961
	Královehradecký	3,18	1,107
	Pardubický	2,61	0,766
	Vysočina	2,93	0,867
	Jihomoravský	2,94	1,114
	Olomoucký	2,89	1,116
	Zlínský	3,10	1,205
	Moravskoslezský	3,32	1,094
	<i>Průměr ČR</i>	<i>2,99</i>	<i>1,021</i>
Opilství N=608	Praha	3,21	1,103
	Středočeský	3,25	1,177
	Jihočeský	3,02	1,040
	Plzeňský	3,36	1,181
	Karlovarský	2,81	0,939
	Ústecký	2,91	1,005
	Liberecký	3,13	0,915
	Královehradecký	3,07	1,081
	Pardubický	2,97	0,810
	Vysočina	3,24	1,122
	Jihomoravský	3,20	1,060
	Olomoucký	3,41	1,044
	Zlínský	3,61	1,100
	Moravskoslezský	3,80	1,091
	<i>Průměr ČR</i>	<i>3,25</i>	<i>1,093</i>
Gambling, hrací automaty N=593	Praha	3,36	1,032
	Středočeský	2,85	1,193
	Jihočeský	2,73	0,940
	Plzeňský	3,57	1,119
	Karlovarský	3,26	1,287
	Ústecký	3,36	1,191
	Liberecký	2,80	1,014
	Královehradecký	3,13	1,042
	Pardubický	3,00	0,894
	Vysočina	2,93	0,877
	Jihomoravský	3,02	1,294
	Olomoucký	3,31	1,195
	Zlínský	3,33	1,144
	Moravskoslezský	3,57	1,247
	<i>Průměr ČR</i>	<i>3,17</i>	<i>1,148</i>

		Průměr	<u>Směrod. odchylka</u>
Chudoba, sociálně vyloučené komunity N=590	Praha	2,58	1,259
	Středočeský	2,14	0,965
	Jihočeský	2,16	0,986
	Plzeňský	2,68	1,093
	Karlovarský	3,04	1,369
	Ústecký	3,38	1,413
	Liberecký	2,57	1,016
	Královehradecký	2,55	1,155
	Pardubický	2,28	1,085
	Vysočina	2,22	0,791
	Jihomoravský	2,46	1,304
	Olomoucký	2,92	1,201
	Zlínský	2,34	1,078
	Moravskoslezský	3,21	1,375
	<i>Průměr ČR</i>	<i>2,63</i>	<i>1,238</i>
Pouliční výtržnosti, rušení nočního klidu apod. N=604	Praha	3,38	1,055
	Středočeský	3,40	1,259
	Jihočeský	3,04	1,113
	Plzeňský	3,50	0,980
	Karlovarský	2,88	1,166
	Ústecký	3,25	1,093
	Liberecký	2,88	0,885
	Královehradecký	3,20	1,030
	Pardubický	2,94	1,040
	Vysočina	3,52	1,174
	Jihomoravský	3,18	1,126
	Olomoucký	3,53	1,109
	Zlínský	3,28	1,162
	Moravskoslezský	3,68	1,075
	<i>Průměr ČR</i>	<i>3,31</i>	<i>1,121</i>
Domácí násilí N=573	Praha	2,69	1,030
	Středočeský	2,39	0,809
	Jihočeský	2,27	0,751
	Plzeňský	2,53	0,861
	Karlovarský	2,35	0,647
	Ústecký	2,55	0,923
	Liberecký	2,93	1,141
	Královehradecký	2,46	0,852
	Pardubický	2,43	0,739
	Vysočina	2,27	0,633
	Jihomoravský	2,80	0,979
	Olomoucký	2,43	0,647
	Zlínský	2,89	0,994
	Moravskoslezský	2,95	1,104
	<i>Průměr ČR</i>	<i>2,57</i>	<i>0,909</i>

		Průměr	<u>Směrod. odchylka</u>
Prostituce N=556	Praha	1,79	1,005
	Středočeský	1,19	0,398
	Jihočeský	1,98	1,436
	Plzeňský	2,25	1,105
	Karlovarský	2,79	1,503
	Ústecký	2,20	1,030
	Liberecký	1,54	0,660
	Královehradecký	1,50	0,507
	Pardubický	1,29	0,461
	Vysočina	1,47	0,560
	Jihomoravský	1,57	0,737
	Olomoucký	1,53	0,654
	Zlínský	1,57	0,742
	Moravskoslezský	1,77	1,146
	<i>Průměr ČR</i>	<i>1,73</i>	<i>1,000</i>
Party delikventní mládeže N=610	Praha	3,26	1,136
	Středočeský	2,90	1,032
	Jihočeský	2,88	1,118
	Plzeňský	3,45	1,309
	Karlovarský	2,73	0,962
	Ústecký	3,35	1,266
	Liberecký	2,88	0,857
	Královehradecký	3,02	1,255
	Pardubický	2,79	1,175
	Vysočina	2,93	1,135
	Jihomoravský	3,20	1,312
	Olomoucký	2,97	1,013
	Zlínský	3,03	1,401
	Moravskoslezský	3,35	1,216
	<i>Průměr ČR</i>	<i>3,09</i>	<i>1,184</i>

V naprosté většině položek panují mezi jednotlivými kraji signifikantní rozdíly průměrů na „škále závažnosti“ jednotlivých negativních jevů. Výjimku tvoří především problematika šikany, kde mezikrajové rozdíly nenacházíme, dále pak opět „školní“ problematika – záškoláctví. Na samé hranici signifikance²² jsou party delikventní mládeže a sousedské spory.

Hodnoty, kde se průměry krajů u dané problematiky liší nejvíce (tedy dosahují nejvyšších / nejnižších hodnot) jsou **zvýrazněny**.

²² Na hladině 0,05.

Tabulka E: Názor na výskyt některých druhů trestné činnosti v obci podle krajů
(čím vyšší známka, tím větší problém dle názoru respondentů)

		<u>Průměr</u>	Směrod. odchylka
Kapesní krádeže N=558	Praha	3,56	1,613
	Středočeský	2,37	1,036
	Jihočeský	2,84	1,224
	Plzeňský	2,46	0,900
	Karlovarský	2,78	0,850
	Ústecký	2,79	0,999
	Liberecký	3,06	1,340
	Královehradecký	2,69	1,078
	Pardubický	2,61	0,998
	Vysočina	2,43	1,083
	Jihomoravský	2,84	1,613
	Olomoucký	2,85	1,329
	Zlínský	3,19	1,178
	Moravskoslezský	3,29	1,419
	<i>Průměr ČR</i>	<i>2,84</i>	<i>1,266</i>
Drobné krádeže v obchodech N=590	Praha	3,44	1,297
	Středočeský	3,13	1,192
	Jihočeský	3,34	1,222
	Plzeňský	2,90	1,165
	Karlovarský	3,27	1,151
	Ústecký	3,83	1,216
	Liberecký	3,18	1,185
	Královehradecký	3,41	1,117
	Pardubický	3,21	0,992
	Vysočina	2,85	1,099
	Jihomoravský	3,43	1,393
	Olomoucký	3,81	1,215
	Zlínský	3,25	1,076
	Moravskoslezský	4,01	1,260
	<i>Průměr ČR</i>	<i>3,41</i>	<i>1,241</i>
Krádeže aut N=559	Praha	3,98	1,476
	Středočeský	3,73	1,365
	Jihočeský	2,77	0,951
	Plzeňský	3,03	1,127
	Karlovarský	3,25	1,070
	Ústecký	3,84	1,264
	Liberecký	4,40	1,549
	Královehradecký	2,75	0,937
	Pardubický	2,97	1,426
	Vysočina	3,46	1,315
	Jihomoravský	3,00	1,128
	Olomoucký	2,97	1,114
	Zlínský	2,68	1,069
	Moravskoslezský	3,30	1,298
	<i>Průměr ČR</i>	<i>3,30</i>	<i>1,300</i>

		<u>Průměr</u>	Směrod. odchylka
Krádeže jízdních kol N=570	Praha	2,87	0,991
	Středočeský	2,97	1,228
	Jihočeský	3,12	1,073
	Plzeňský	3,03	0,799
	Karlovarský	2,50	0,598
	Ústecký	2,82	1,004
	Liberecký	3,06	1,289
	Královehradecký	3,29	0,984
	Pardubický	3,25	1,270
	Vysočina	3,15	1,145
	Jihomoravský	3,20	1,276
	Olomoucký	3,20	1,023
	Zlínský	3,00	0,938
	Moravskoslezský	3,43	1,187
	<i>Průměr ČR</i>	<i>3,09</i>	<i>1,104</i>
Vloupání do aut N=564	Praha	4,50	1,486
	Středočeský	4,12	1,431
	Jihočeský	3,33	1,068
	Plzeňský	3,70	1,266
	Karlovarský	4,10	1,071
	Ústecký	4,27	1,300
	Liberecký	4,31	1,662
	Královehradecký	3,25	1,052
	Pardubický	3,40	1,499
	Vysočina	3,63	1,254
	Jihomoravský	3,65	1,286
	Olomoucký	3,76	1,119
	Zlínský	3,19	1,021
	Moravskoslezský	4,40	1,294
	<i>Průměr ČR</i>	<i>3,88</i>	<i>1,343</i>
Vloupání do bytů a domů N=552	Praha	3,46	1,189
	Středočeský	3,16	1,198
	Jihočeský	2,96	1,062
	Plzeňský	2,77	1,060
	Karlovarský	3,15	0,988
	Ústecký	3,25	0,934
	Liberecký	3,31	1,401
	Královehradecký	2,91	0,947
	Pardubický	2,90	1,269
	Vysočina	2,90	1,033
	Jihomoravský	3,09	1,176
	Olomoucký	2,94	0,982
	Zlínský	2,92	1,164
	Moravskoslezský	3,31	1,065
	<i>Průměr ČR</i>	<i>3,09</i>	<i>1,105</i>

		Průměr	Směrod. odchylka
Vloupání do rekreačních objektů N=558	Praha	1,97	1,062
	Středočeský	3,30	1,370
	Jihočeský	3,18	1,119
	Plzeňský	3,53	1,308
	Karlovarský	3,20	1,056
	Ústecký	3,30	1,214
	Liberecký	3,63	1,310
	Královehradecký	3,24	1,200
	Pardubický	3,06	1,209
	Vysočina	3,05	0,899
	Jihomoravský	2,89	1,159
	Olomoucký	3,24	1,300
	Zlínský	3,32	1,406
	Moravskoslezský	3,08	1,191
<i>Průměr ČR</i>	<i>3,13</i>	<i>1,238</i>	
Loupeže, loupežná přepadení N=551	Praha	2,80	1,067
	Středočeský	2,48	1,089
	Jihočeský	2,40	1,136
	Plzeňský	2,29	0,789
	Karlovarský	2,75	1,209
	Ústecký	3,12	1,136
	Liberecký	2,71	1,069
	Královehradecký	2,34	0,838
	Pardubický	2,15	0,972
	Vysočina	2,47	1,028
	Jihomoravský	2,38	1,095
	Olomoucký	2,80	1,132
	Zlínský	2,48	1,046
	Moravskoslezský	3,14	1,251
<i>Průměr ČR</i>	<i>2,63</i>	<i>1,117</i>	
Ublížení na zdraví, rvačky N=572	Praha	2,93	1,047
	Středočeský	2,89	0,954
	Jihočeský	2,92	0,838
	Plzeňský	2,84	1,068
	Karlovarský	3,23	1,020
	Ústecký	2,83	0,930
	Liberecký	3,12	0,993
	Královehradecký	2,97	1,000
	Pardubický	2,73	1,008
	Vysočina	3,05	1,114
	Jihomoravský	2,94	1,051
	Olomoucký	3,26	0,980
	Zlínský	2,81	0,681
	Moravskoslezský	3,39	0,981
<i>Průměr ČR</i>	<i>3,00</i>	<i>0,990</i>	

		Průměr	Směrod. odchylka
Nelegální výroba drog, obchod s drogami N=535	Praha	3,19	1,191
	Středočeský	2,92	1,360
	Jihočeský	2,98	1,285
	Plzeňský	3,11	1,100
	Karlovarský	3,58	1,017
	Ústecký	3,65	1,369
	Liberecký	2,80	1,014
	Královehradecký	2,83	1,043
	Pardubický	2,61	1,256
	Vysočina	2,82	1,029
	Jihomoravský	3,46	1,325
	Olomoucký	2,94	1,083
	Zlínský	2,96	1,224
	Moravskoslezský	2,97	1,230
	<i>Průměr ČR</i>	<i>3,07</i>	<i>1,237</i>
Sexuální násilí N=501	Praha	2,09	1,011
	Středočeský	1,82	0,876
	Jihočeský	1,90	0,656
	Plzeňský	2,06	0,715
	Karlovarský	2,16	1,167
	Ústecký	1,95	0,631
	Liberecký	1,92	0,669
	Královehradecký	2,03	0,467
	Pardubický	1,71	0,600
	Vysočina	1,92	0,732
	Jihomoravský	2,10	0,889
	Olomoucký	2,06	0,649
	Zlínský	2,00	0,617
	Moravskoslezský	2,01	0,658
	<i>Průměr ČR</i>	<i>1,98</i>	<i>0,748</i>
Obchod s lidmi N=459	Praha	1,44	0,641
	Středočeský	1,15	0,405
	Jihočeský	1,43	0,781
	Plzeňský	1,48	0,667
	Karlovarský	2,06	1,482
	Ústecký	1,42	0,552
	Liberecký	1,54	0,660
	Královehradecký	1,24	0,436
	Pardubický	1,24	0,435
	Vysočina	1,42	0,672
	Jihomoravský	1,53	1,033
	Olomoucký	1,14	0,351
	Zlínský	1,25	0,550
	Moravskoslezský	1,31	0,584
	<i>Průměr ČR</i>	<i>1,37</i>	<i>0,688</i>

		Průměr	Směrod. odchylka
Týrání zvířat N=511	Praha	1,75	0,718
	Středočeský	1,64	0,684
	Jihočeský	1,77	0,677
	Plzeňský	1,91	0,723
	Karlovarský	1,67	0,767
	Ústecký	1,72	0,549
	Liberecký	1,93	0,917
	Královehradecký	1,83	0,664
	Pardubický	1,78	0,506
	Vysočina	1,85	0,812
	Jihomoravský	1,79	0,864
	Olomoucký	1,68	0,653
	Zlínský	1,67	0,637
	Moravskoslezský	1,58	0,669
	<i>Průměr ČR</i>	<i>1,73</i>	<i>0,697</i>
Podvody N=513	Praha	3,06	1,190
	Středočeský	2,83	1,060
	Jihočeský	2,95	1,035
	Plzeňský	2,91	1,058
	Karlovarský	2,61	0,850
	Ústecký	3,30	1,166
	Liberecký	3,43	1,089
	Královehradecký	3,26	0,886
	Pardubický	2,74	0,999
	Vysočina	2,92	0,983
	Jihomoravský	3,14	1,146
	Olomoucký	3,03	0,999
	Zlínský	2,96	1,197
	Moravskoslezský	3,53	1,162
	<i>Průměr ČR</i>	<i>3,08</i>	<i>1,093</i>
Úplatkářství, korupce N=421	Praha	2,39	1,286
	Středočeský	1,85	1,052
	Jihočeský	1,95	1,079
	Plzeňský	1,90	1,044
	Karlovarský	2,08	1,676
	Ústecký	1,90	0,744
	Liberecký	2,54	1,198
	Královehradecký	2,45	1,101
	Pardubický	1,96	0,676
	Vysočina	1,90	0,923
	Jihomoravský	2,10	1,423
	Olomoucký	1,83	0,702
	Zlínský	2,50	1,566
	Moravskoslezský	2,05	1,016
	<i>Průměr ČR</i>	<i>2,05</i>	<i>1,096</i>

		Průměr	Směrod. odchylka
Podílnictví (překupování kradených věcí) N=475	Praha	3,24	1,542
	Středočeský	2,52	1,128
	Jihočeský	2,86	1,049
	Plzeňský	2,87	1,196
	Karlovarský	3,06	1,259
	Ústecký	3,20	1,145
	Liberecký	3,23	1,363
	Královehradecký	3,10	1,106
	Pardubický	2,37	1,066
	Vysočina	2,59	1,132
	Jihomoravský	2,68	1,199
	Olomoucký	2,50	0,882
	Zlínský	2,64	1,255
	Moravskoslezský	2,97	1,287
	<i>Průměr ČR</i>	<i>2,83</i>	<i>1,204</i>
Podněcování k národnostní a rasové nenávisti N=501	Praha	2,00	0,880
	Středočeský	1,45	0,675
	Jihočeský	1,77	0,960
	Plzeňský	1,67	0,645
	Karlovarský	2,00	0,935
	Ústecký	1,93	0,959
	Liberecký	1,77	1,013
	Královehradecký	1,83	0,913
	Pardubický	1,45	0,686
	Vysočina	1,86	1,046
	Jihomoravský	1,78	1,017
	Olomoucký	1,97	0,928
	Zlínský	1,42	0,584
	Moravskoslezský	1,84	0,958
	<i>Průměr ČR</i>	<i>1,76</i>	<i>0,893</i>

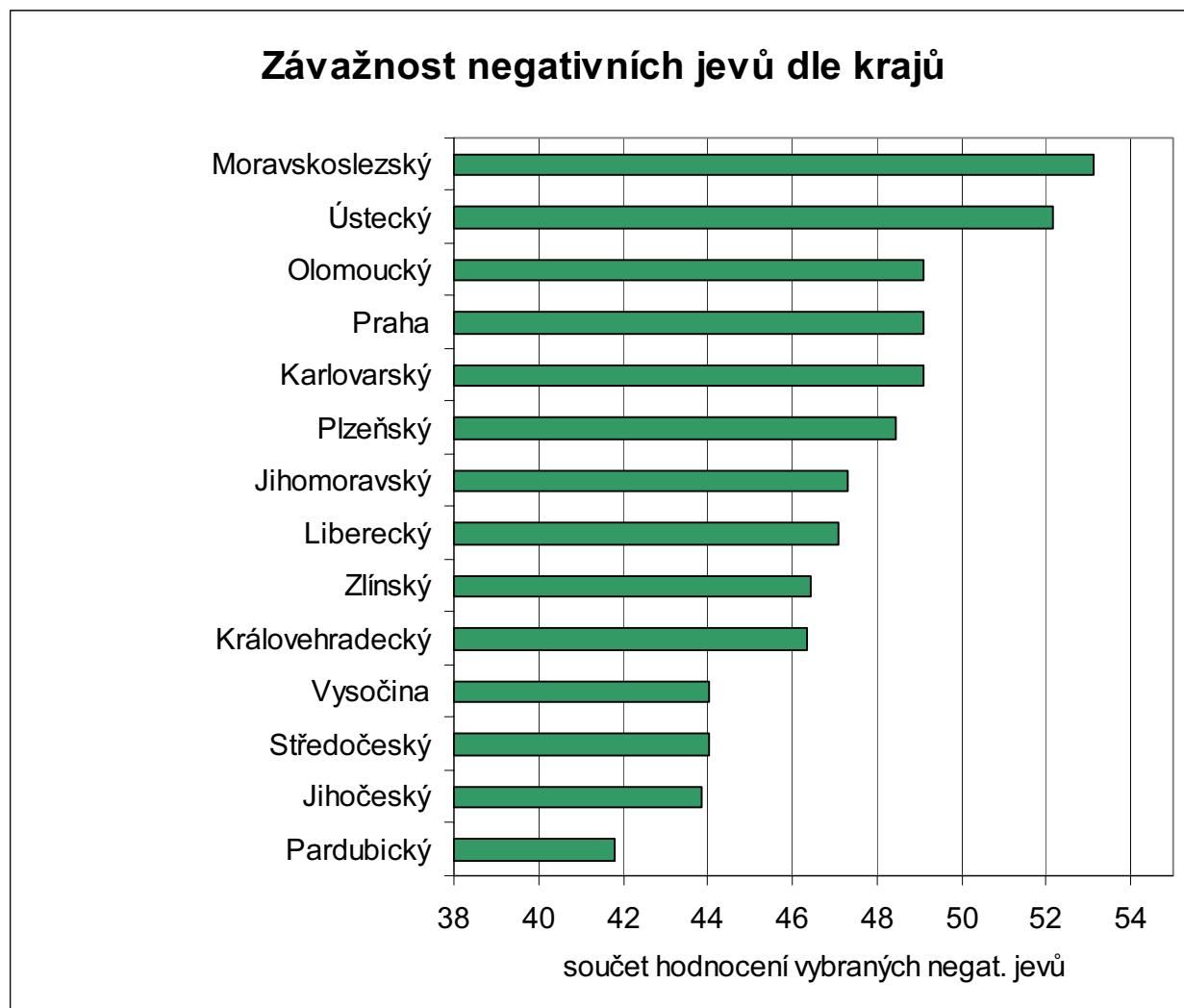
Stejně jako v případě závadových jevů, i u kriminality nacházíme mezi jednotlivými kraji signifikantní rozdíly průměrů. Neplatí to pro sexuální násilí a týrání zvířat, kde mezikrajové rozdíly nenacházíme, stejně jako u korupce a možná překvapivě u vloupání do domů a bytů. Na hranici signifikance se pohybuje problematika krádeží jízdních kol a podněcování k rasové zášti.

Hodnoty, kde se průměry krajů u dané problematiky liší nejvíce (tedy dosahují nejvyšších / nejnižších hodnot) jsou opět **zvýrazněny**.

Pro **orientační srovnání všech krajů** jsme jednoduše sečetli průměrná bodová ohodnocení jednotlivých položek škály negativních jevů za každý kraj²³. Výsledné hodnoty jsme seřadili a znázornili pomocí Grafu I. Vidíme zde, jaké je pořadí krajů dle závažnosti negativních jevů na základě výpovědí expertů, působících v daném kraji.

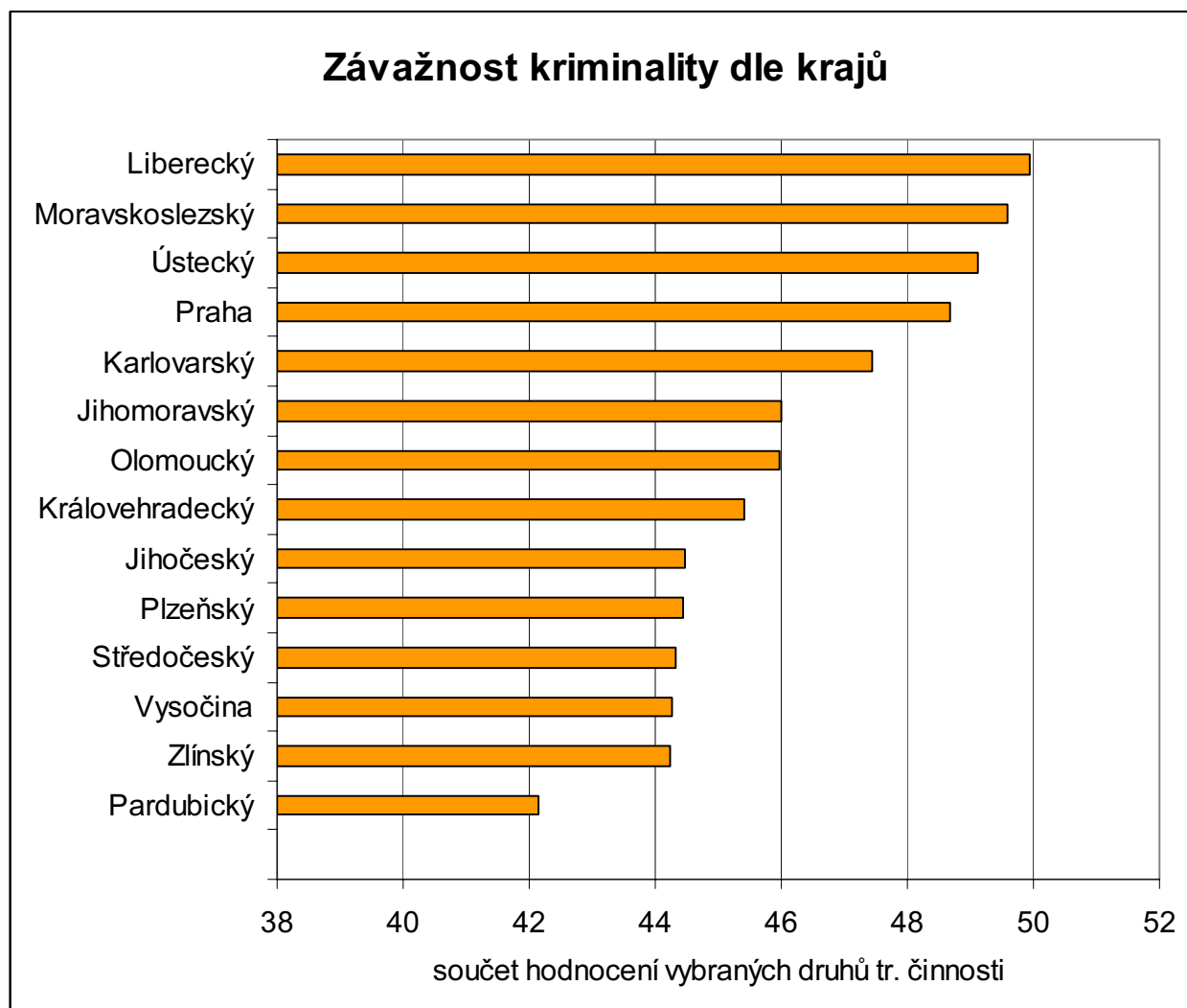
Stejným způsobem jsme postupovali u vybraných druhů trestné činnosti; výsledky ukazuje Graf II.

Graf I.

²³ Pokud by tedy např. průměrné hodnocení na škále každého ze 17 vybraných jevů v kraji mělo hodnotu 3, v grafu se objeví hodnota 51.

Graf II.

Porovnáním obou grafů docházíme k očekávanému zjištění, že pořadí krajů dle závažnosti negativních jevů i dle závažnosti kriminality je v hrubých rysech stejné. Jasně se ukazuje „vedoucí postavení“ Moravskoslezského a Ústeckého kraje, následovaných hlavním městem. Zajímavé jsou některé dílčí rozdíly: např. Olomoucký kraj má signalizovanou vysokou míru problematických jevů, ale trestná činnost je hodnocena průměrně. V případě Libereckého kraje je tomu právě naopak – první místo v závažnosti kriminality je výsledkem především vysokých skóre u krádeží a vykrádání automobilů, vloupání do rekreačních objektů, do jisté míry i u korupce. Jako s nadsázkou řečeno „nejbezpečnější region pro život“ vychází Pardubicko; následují pak Vysočina a poměrně nečekaně i střední Čechy.

Resumé

Výzkumné akce byly realizovány Institutem pro kriminologii a sociální prevenci z podnětu RVPPK a v rámci projektu „Současný stav a výhledy preventivní práce na území krajů“. Samotné výzkumné akce byly realizovány v roce 2007 a jejich cílem bylo zmapovat organizaci a formy preventivní práce v krajích a jejich obcích po novém územněsprávním rozdělení ČR. Vlastním cílem pak bylo podat informaci o situaci v oblasti sociálně patologických jevů v obcích s rozšířenou působností, o druzích preventivních opatření fungujících v obci včetně rámcového hodnocení jejich účinnosti, o podmínkách činnosti v oblasti prevence kriminality a sociálně patologických jevů, o organizačním a materiálně-technickém zabezpečení preventivní činnosti v obci, o roli jednotlivých subjektů včetně NNO, o spolupráci kraje a obcí na preventivní práci a očekávané pomoci z úrovně státních institucí. Zaměřené výzkumné aktivity pak též směřovaly na krajské úřady, ve kterých byly sledovány různé aspekty předpokladů pro koordinační úlohu kraje v oblasti preventivní práce.

Současný výzkum navazoval na předchozí celostátní reprezentativní výzkum veřejného mínění ohledně otázek bezpečí a prevence kriminality.²⁴ Na základě výsledků tohoto výzkumu bylo rozhodnuto dotázat se na situaci v oblasti prevence kriminality a dalších závadových jevů přímo tam, kde by se měla valná část preventivní činnosti uskutečňovat – tedy v obcích. Soustředili jsme se na více jak 200 obcí s rozšířenou působností (tzv. „obce třetího typu“) a dotazování ohledně preventivní práce jsme směřovali na čtyři skupiny osob (expertů), kteří z povahy své profesní činnosti mají největší přehled o bezpečnostní situaci v obci, existujících problémech i o užívaných preventivních postupech. Konkrétně se jednalo o manažera prevence, příslušníka městské policie (pracovníka na řídicí funkci nebo takového, který má na starosti preventivní činnosti), příslušníka Policie ČR (pracovníka na řídicí funkci nebo takového, který má na starosti preventivní činnosti) a pracovníka odboru sociálních věcí (městských nebo obvodních úřadů). Výzkum byl – na základě doporučení výzkumné agentury – realizován formou on-line dotazování s CATI předrekrutací.²⁵ Konečná velikost vzorku činila 622 dotázaných.

Paralelně s tímto šetřením jsme provedli další výzkumnou akci zaměřenou na uskutečňování preventivní práce ve všech 14 krajích. Postupovali jsme metodou zaměřeného interview, přičemž jsme za respondenty zvolili ty pracovníce či pracovníky, kteří mají na krajských úřadech ve své agendě problematiku prevence kriminality, resp. kterým je tato agenda v případě potřeby přidělována.²⁶ Svou pozornost jsme zaměřili na zakotvení preventivní práce v materiálech krajských samospráv, na otázky personálního obsazení pozice krajského manažera prevence, na otázky odborného zajištění preventivní práce na krajské úrovni (včetně spolupráce s obcemi), na manažerovy poznatky z oblasti komplexní bezpečnostní analýzy kraje, dále na úroveň spolupráce se subjekty využitelnými pro prevenci v rámci kraje, na oblast tvorby krajských projektů prevence kriminality a konečně na

²⁴ Večerka, K., Holas, J., Tomášek, J., Přesličková, H., Blatníková, Š., *Občané o kriminalitě a prevenci*. Praha: IKSP 2007. ISBN 978-80-7338-057-1.

²⁵ Vlastní dotazování provedla na základě výběrového řízení agentura pro výzkum veřejného mínění Stem Mark.

²⁶ Pro zjednodušení budeme v dalším textu tyto pracovníky nazývat souhrnným názvem „krajský manažer prevence“, i když nejsou tak ve svých krajích všichni označováni.

spolupráci jednak s republikovou úrovní, jednak s obcemi v rámci kraje. Stranou nezůstaly ani otázky legislativní zakotvenosti prevence.

Některé výsledky:

I. Prevence kriminality v obcích – pohled expertů z místní úrovně

Respondenti sdělili, že v obcích považují za nejzávažnější následující problémy: zneužívání drog a výskyt narkomanů, potíže s problémovými Romy, výskyt pouličních výtržností a rušení nočního klidu, vandalismus a sprejerství, problémy s lidmi dlouhodobě nezaměstnanými, s lidmi zneužívajícími alkohol a se závislými na hracích automatech a též s partami asociálních mladých lidí. Dotázaní experti naopak nespátřují závažnější problém ve výskytu následujících jevů (považují je pro své obce za okrajové problémy): prostituce, rasistické projevy vůči menšinám, výskyt cizinců bez povolení k pobytu, záškoláctví a šikanu ve školách.

Z oblasti kriminality je dle expertů nejzávažnější situace v napadání aut (vloupání do aut a krádeže aut), dále drobné krádeže v obchodech, útoky proti rekreačním objektům (vykrádání chat) a vloupání do domů a bytů. Značným problémem je též odcizování jízdních kol, různé druhy podvodů, nelegální výroba drog a obchod s nimi. Naopak zanedbatelný výskyt vidí dotázaní experti u následujících kriminálních aktivit: obchodování s lidmi, týrání zvířat, podněcování k národnostní a rasové nenávisti, sexuální násilí, úplatkářství nebo korupce.

Experti z řad státních a obecních policistů zdůrazňují více problémy s výtržníky, vandaly, vykrádači aut a rekreačních objektů, experti převážně ze sociální sféry zdůrazňují závažnost takových jevů jako je záškoláctví, domácí násilí či korupce. Značné rozdíly také panují mezi obcemi různé velikosti, lze zaznamenat i rozdíly podle krajů (např. Ústecký kraj se potýká s výrobou a prodejem drog, krádeže aut trápí experty z Prahy, Středočeského kraje a Liberecka, podvody signalizují experti z Moravskoslezského kraje atp.).

Jednou z klíčových oblastí dotazování byla problematika vztahu obcí a krajů v oblasti prevence. Většina našich respondentů očekává, že kraj v oblasti prevence kriminality zajistí celou řadu činností. Vůbec největší shoda panovala v tomto směru u role spojené s přímým financováním či spolufinancováním preventivních programů (od kraje tuto pomoc očekávají téměř všichni dotázaní experti měst), avšak také u mnoha dalších činností, které jsme do našeho souhrnu zařadili, překročila míra souhlasných odpovědí devadesátiprocentní hranici (jednalo se např. o funkci koordinační, vzdělávací, informační či poradní). Určitou výjimku představovala pouze činnost řídicí, kterou od kraje očekává jen zhruba polovina dotázaných osob. Stejný poměr respondentů se pak vyjadřoval v tom smyslu, že dané činnosti kraj v současné době zabezpečuje.

Při hodnocení toho, zda kraj jednotlivé činnosti zabezpečuje či nikoli, hrála evidentní roli skutečnost, nakolik prevenci věnuje pozornost sama obec. Ukázalo se, že pokud respondent působí v obci, jež se prevencí hlouběji zabývá, zastává častěji názor, že kraj v oblasti prevence jednotlivé činnosti rozhodně či spíše zabezpečuje. Z toho by patrně bylo možné usuzovat, že kraje svými službami v oblasti prevence kriminality pokrývají v současné době nejlépe poptávku těch obcí, které jsou v prevenci kriminality samy aktivní.

Část dotazníku byla určena pouze respondentům, kteří v obcích a městech působí na pozici manažera prevence kriminality. Ukázalo se, že je mezi nimi často značný rozdíl v tom, kolik času v rámci svého pracovního úvazku mohou prevenci věnovat. Jenom malá část manažerů

uvedla, že je prevence jejich jedinou pracovní náplní (zabývají se jí na plný úvazek), každý 10 respondent má však na tuto práci pouze zhruba desetinu svého pracovního času.

Ve většině obcí existuje komise pro prevenci kriminality, nejčastěji je v nich zastoupena Policie ČR, o něco méně pracovníci městské policie, v nadpoloviční většině případů pak pracovníci OSPODu či školství.

Mírná většina dotázaných považuje za velmi či spíše dobré možnosti získávat informace o negativních sociálních jevech v dané obci či městě. V nadpoloviční většině obcí existuje ještě celá řada kooperujících pracovních pozic, které bezprostředně souvisejí s oblastí preventivní práce. Zejména se jedná o pracovníka pro primární prevenci na školách, protidrogového koordinátora a romského poradce.

Nejvýraznější informační role o problematice prevence je respondenty připisována obecní a státní policii, obecnímu úřadu, zájmovým organizacím pro děti a mládež a základním školám. S poskytovanými informacemi od těchto subjektů jsou pracovníci prevence spokojeni. O problematiku prevence se zajímají zejména příslušné orgány větších měst, které jsou také kriminalitou více zatíženy.

Výzkum se též zevrubně zabýval oblastí spolupráce pracovníků prevence s nestátními neziskovými organizacemi. Nejlepší spolupráce byla konstatována s organizacemi, které se zabývají prací s běžnou mládeží a prací se seniory. Dotázaní pracovníci prevence však postrádají v některých obcích zejména intenzivnější spolupráci s organizacemi, které by se zaměřovaly na práci s mládeží s výchovnými problémy či ohroženou sociálně patologickými jevy a též s organizacemi, které se specializují na závažné problémy v oblasti prevence drogových či alkoholových závislostí, resp. které by přímo poskytovaly služby pro uživatele těchto látek. Těmito organizacemi disponují na dobré úrovni přibližně třetina dotázaných obcí, druhá třetina si však stěžuje na nedostatečnost služeb v této oblasti.

II. Názory krajských manažerů prevence kriminality na preventivní práci v rámci krajů.

Od nového krajského uspořádání území ČR přešla prevence kriminality na území kraje do jeho samostatné působnosti. Tento fakt vytvořil nové podmínky pro zabezpečování preventivní práce, postavil před kraje nové úkoly. Naše výzkumná akce se pokusila zmapovat situaci na tomto úseku na konci roku 2007 v Praze a ve všech nových krajích v ČR.

Při výzkumné akci jsme postupovali metodou zaměřeného rozhovoru, přičemž jsme za respondenty zvolili ty pracovníce či pracovníky, kteří mají na KÚ ve své agendě problematiku prevence kriminality, resp. kterým je tato agenda v případě potřeby přidělována. Celkově jsme kontaktovali 14 krajských manažerů prevence.

A. Zakotvení preventivní práce v krajských samosprávách – materiály, komise, finance

Lze konstatovat, že v zásadě všechny jednotlivé kraje disponovali dokumentem, který se zabývá plánem rozvoje kraje. Některé tyto dokumenty jsou koncipovány i s poměrně dlouhým časovým horizontem (např. do roku 2020), jiné mají spíše charakter krátkodobějších strategií. V rámci těchto dokumentů se objevují i určité zmínky o kriminalitě a sociálně patologických jevech na území kraje (včetně prevence), tyto pasáže jsou však většinou pouze okrajové a spíše na úrovni určitých proklamací.

Koncepční materiály preventivní povahy, které nemají bezprostřední vztah k dotacím z centrální úrovně, nebývají většinou na programu jednání v Radách či Zastupitelstvích krajů.

Pouze 4 kraje disponovaly speciální komisí pro preventivní práci. Činnost této komise byla v krajích různě suplována, nejčastěji Krajskou protidrogovou komisí či komisí pro národnostní menšiny. Neexistence komise pro preventivní práci odrážela nejasnosti v tom, co by vlastně mělo být náplní činnosti takto definované komise na krajské úrovni, neboť problematika prevence má být prvořadě řešena na úrovni obcí. Tato nejasnost pak vysvětluje, proč v době výzkumu neexistoval žádný tlak na ustavení krajské komise pro prevenci kriminality a sociálně patologických jevů.

Rozvoj preventivní práce na úrovni kraje je mimo jiné dosti odvislý i od plánovaných finančních prostředků na tuto problematiku. Ve většině krajů nebylo přesně (nebo vůbec) specifikována finanční částka na prevenci kriminality a sociálně patologických jevů. Obecně bylo konstatováno, že finanční situace v této oblasti podpory prevence na úrovni kraje má fakticky setrvale nízkou, avšak - vzhledem k budoucnosti - mírně se zlepšující úroveň.

B. Personálního obsazení pozice koordinátora, manažera

V každém kraji existoval pracovník, který měl (formálně či neformálně) na starost oblast prevence kriminality, nicméně rozsah pracovního vytížení touto problematikou byl různý. Krajského manažera prevence na plný úvazek měly pouze dva kraje, tato funkce bývala nejčastěji spojována s funkcí krajského protidrogového koordinátora, případně byla uskutečňována jako jedna z mnohých agend odborů sociálních věcí a zdravotnictví. Fakticky existující schválená pozice manažera prevence v samosprávných orgánech kraje byla ke konci roku 2007 pouze v polovině krajů.

Pracovníci byli nejčastěji zařazeni na referentských pozicích, nebyli vybaveni žádnými rozhodovacími pravomocemi. Popis jejich pracovní činnosti nebyl přesně zaměřen na práci manažera prevence, byl pojat značně obecně a nekonkrétně. Tato jejich řadová pozice je limitovala i z hlediska možnosti získání nadstandardních (ale i mnohdy základních) podkladů pro svou práci pracovníka na úseku prevence.

Výzkum ukázal že v roce 2007 nebyly v žádném kraji stanoveny nějaké zvláštní kvalifikační předpoklady na výkon funkce manažera prevence. Při rozhovoru samotní manažeři vyjadřovali svou vnitřní potřebu vzdělávat se v oboru, mezi respondenty panovala značná nejednotnost v tom v čem by toto vzdělávání mělo spočívat. Kraje jako takové neměly v oblasti řešení kriminality a sociálně patologických jevů velké ambice. Změnit situaci v této oblasti by mohlo lepší zařazení manažera prevence ve strukturách krajského úřadu - nejlépe do struktur kanceláře hejtmána. K posuzování pozice krajského manažera jako

„perspektivního zaměstnání“ by pomohlo jeho ukotvení v legislativě vedle romského a protidrogového koordinátora v přenesené působnosti a tím i se státním příspěvkem. Krajský manažer prevence by pak nebyl v rámci krajského úřadu vnímán jako určitý nadbytečný luxus.

C. Odborné zajištění preventivní práce na krajské úrovni, spolupráce s obcemi

S manažery prevence v obcích byli krajští manažeři prevence spíše v nepravděpodobných náhodných kontaktech, převažovaly kontakty telefonické a mailové. Někteří krajští manažeři se snažili o vytvoření určitého informačního mailového portálu na kterém zveřejňovali vše, co by se manažerům prevence kriminality na úrovni obcí mohlo hodit k jejich práci. Kontakty byly převážně instrumentálního charakteru. Zhruba polovina krajských manažerů prevence se pokoušela o organizování setkání manažerů obcí. Úspěch těchto akcí byl odvislý především od postoje jednotlivých obcí kraje ke krajskému úřadu a jeho aktivitám - obce dávaly najevo, že jsou samosprávné.

O rezervách ve spolupráci mezi krajskými a místními manažery svědčilo i to, že krajští manažeři prevence nebyli v zásadě členy žádných preventivních komisí v „trojkových“ obcích kraje, pouze zcela výjimečně byli na tato jednání – spíše na základě neformálních vztahů – zváni. Lze říci, že ze strany obcí nebyl zatím až takový zájem o ingerenci kraje do místních problémů a kraje nevyvíjejí „přehnanou“ iniciativu v tom, aby tuto situaci změnil. Systém v roce 2007 nebyl nastaven tak, aby kraj v oblasti preventivní práce potřeboval obce a obce potřebovaly kraj.

D. Manažerovy poznatky z oblasti komplexní bezpečnostní analýzy kraje

Krajští manažeři prevence postrádali zevrubnější přehled o situaci v kraji, zároveň si však potřebnost těchto údajů uvědomovali. V zásadě věděli, že existují rozborové materiály PČR o kriminalitě v kraji, tyto materiály však nedostávali automaticky na stůl, v případě potřeby o ně museli žádat vedení kraje. Manažeři byli tak většinou informováni o aktuální situaci v kraji povrchně a se značným zpožděním. Průzkum ukázal, že zde hodně záleželo na iniciativě samotného manažera prevence.

Situace z roku 2007 potvrdila, že zhruba v třetině krajů bylo v posledních několika letech uskutečněno nějaké sociologické šetření použitelné pro prevenci. Manažeři prevence v krajích jsou však většinou závislí na veřejných informačních zdrojích (internet) nebo na náhodných informacích z takových zdrojů jako je preventivní odbor MV ČR, PMS, MPSV, MŠMT či odborných institucí celostátního záběru (IKSP) apod.

E. Úroveň spolupráce se subjekty využitelnými pro prevenci

Naše dotazování mimo jiné ukázalo, že manažeři prevence na úrovni kraje se nacházeli v zárodečné fázi vytváření vlastních sítí spolupracujících státních i nestátních institucí, že své konzultační týmy teprve hledali. Jestliže vznikala v tomto smyslu nějaká „sít“ spolupracujících organizací, byla to spíše záležitost neformální a příležitostná, než systematická a trvalá.

Krajští manažeři častěji spolupracovali se státními organizacemi, které mají krajský dosah. V této souvislosti byly respondenty připomínány orgány PČR a PMS, ale také nestátní organizace s nadregionální působností. Spolupráce však nebyla nijak systémově podchycena a odvíjela se též od osobní iniciativy. To platilo i o spolupráci s orgány ochrany práva, tedy se soudy a státními zastupitelstvími.

Obdobná situace byla zaznamenána i v rámci krajských úřadů. Obecně lze říci, že ve většině krajů jednotlivé další odbory krajských úřadů v zásadě neodmítaly součinnost s krajským manažerem prevence, avšak ani ji nevyhledávaly - jednotlivé odbory žily vedle sebe svým životem. Výměna informací v rámci krajských úřadů se odvíjela opět na základě osobních kontaktů manažera s jinými pracovníky, byla proto zranitelně závislá na osobních pozitivních vztazích s konkrétními osobami pracujícími v různých pozicích KÚ.

F. Oblast projektů prevence kriminality

V krajích jsme zaznamenali určitou nejasnost v chápání preventivní práce. V krajích plynuly určité finanční prostředky na různé projekty, z nichž některé byly – dle názoru respondentů - více či méně preventivně laděné, nicméně tyto projekty nebyli přímo předkládány jako projekty preventivní, resp. nečerpaly tak prostředky vyhrazené pouze pro tento účel. Respondenti se téměř jednomyslně shodovali v tom, že částky ročně fakticky vydané krajem na preventivní práci byly nesrovnatelně menší než prostředky, které byly vynakládány např. na podporu sportu či kultury.

G. Spolupráce s republikovou úrovní a na úrovni krajů, legislativní doporučení

Rozvíjející se práce manažerů v jednotlivých krajích vyžaduje jednak jistou metodickou pomoc z centrální úrovně, jednak častou a zevrubnou výměnu informací mezi krajskými manažery navzájem. Naši respondenti se fyzicky scházeli na horizontální úrovni přibližně 2x ročně. Tato jejich rokováni však nemělo žádný pevný rytmus či strategické zaměření, ale bylo odkázáno na neformální iniciativu některého z krajských manažerů, který si dobrovolně bral na sebe organizační zajištění setkání. Mimo tyto ad hoc svolávané neformální setkání byly krajští manažeři v poměrně častém telefonním a mailovém styku, při kterém se svými kolegy konzultují některé zkušenosti a problémy své práce.

Systematičtější spolupráci mezi kraji poněkud narušovala poměrně častá fluktuace pracovníků na místě krajského manažera prevence. Ke škodě věci nebyl status a finanční ohodnocení práce krajského manažera prevence natolik stimulující, aby stabilizoval pracovníky v jednotlivých krajích natolik, aby práci vykonávali dlouhodobě a cíleně a mohli tak dosahovat realizace přiměřeně fázovaných koncepčních záměrů.

Krajští manažeři prevence si poměrně dost slibovali od svých kontaktů s Odborem prevence kriminality MV ČR. Sdělovali, že zde nacházejí porozumění pro své problémy a množství fundovaných metodických rad.. I přes toto pozitivní hodnocení se u manažerů vyskytly směrem k centrální úrovni některé připomínky, jejichž vyřešení by do budoucna mohlo přispět k celkovému rozvoji preventivní práce v krajích.

Od centra krajští manažeři prevence především požadovali, aby častěji a do větší hloubky jednalo s politickým vedením kraje a zajišťovalo jim lepší pozici k uskutečňování preventivních záměrů

Krajští manažeři prvence by uvítali, kdyby oblast preventivní práce zaměřená na oblast kriminality a s ní související sociálně patologické jevy byla upravena nějakou ucelenou zákonnou právní normou. Zákon by lépe stabilizoval postavení manažerů v systému prevence, mohl by definovat pravomoci, úkoly a oblasti odpovědnosti různých preventivních pracovníků na různých stupních státní správy a v různých oblastech preventivní činnosti. Zákonná opora by byla pozitivní zejména ve vztahu k obcím. Jasná dělba práce a kompetencí by – dle jejich názoru - jistě přispěla k efektivitě činnosti a zabránila by přílišným dohadům o tom, komu náleží přísluší aktivita především v nepopulárních činnostech, došlo by k zvýšení účinnosti přijímaných opatření. V neposlední řadě by měl zákon určit práva a povinnosti manažera prevence. Při vytváření této právní normy by se mělo využít hojných poznatků lidí z terénu, praktiků na úrovni kraje i obcí, zabránit tomu, aby se tato norma vytvářela pouze „od stolu“.

Summary

Crime Prevention on the Level of Communities and Regions

Person in charge: PhDr. Kazimír Večerka, CSc.

Team members: Mgr. Jakub Holas, PhDr. Jan Tomášek, Ph.D.

Time schedule: 2006 – 2008

The Institute for Criminology and Social Prevention carried out research activities at the suggestion of the National Committee for Crime Prevention and as part of the project “The Current State and Future Prospects of Preventive Work on the Territory of the Regions”. The research activities were executed in 2007 and their objective was to map the structure and forms of preventive work in regions and their communities after the new territorial and administrative division of the Czech Republic. The main objective was to present information about the situation in the area of socially pathological phenomena in communities with extended powers, types of preventive measures applied in a community including a general assessment of its efficiency, conditions of activities in the field of crime prevention and socially pathological phenomena, organisational, material and technical securing of preventive activities in a community, role of particular entities including NGOs and NPOs, cooperation of a region and communities on preventive work and expected aid from governmental institutions. The focused research activities were aimed at regional authorities where they studied various aspects of preconditions for the coordination role of a region in the area of preventive work.

The current survey followed the previous national representative opinion poll regarding issues of safety and crime prevention.²⁷ Based on the results of this opinion poll it was suggested to inquire about the situation in crime prevention and other objectionable phenomena directly where major part of preventive activities should be done – in communities. We focused on more than 200 communities with extended powers (the so-called “third type communities”) and we aimed questioning concerning preventive work at four groups of persons (experts) who – thanks to the nature of their profession – have the biggest knowledge of the safety situation in the community, existing problems and the used preventive methods. Specifically, the persons included a prevention manager, community police officer (an executive officer or an officer responsible for preventive activities), an officer of the Czech Police (an executive officer or an officer responsible for preventive activities) and an officer of the social affairs department (of municipal or local authorities). Based on recommendation of an opinion poll agency the opinion poll was done by an on-line questioning with CATI pre-recruitment.²⁸ The final size of the sample was 622 questioned persons.

Alongside this enquiry we carried out another poll focused on implementation of preventive work in all 14 regions. We proceeded with the method of a focused interview and as our respondents we chose officers responsible for crime prevention on the level of regional

²⁸ The questioning was performed by an opinion poll agency Stem Mark based on a public tender.

authorities or those in charge of crime prevention on an ad-hoc basis.²⁹ We focused our attention on establishing preventive work in materials of regional governments, staffing of the position of the regional prevention manager, professional arrangement of preventive work on regional level (including cooperation with communities), the manager's knowledge in the field of complex security analysis of the region, level of cooperation with entities exploitable for prevention within the region, creation of regional projects of crime prevention and cooperation with the national level as well as communities within the region. Last but not least we treated issues of legislative confirmation of prevention.

Some results:

I. Crime prevention in communities – view of experts from local level

Respondents stated the following issues to be the most serious in communities: drug abuse and incidence of drug addicted people, troublemaking Romany people, street disorder and disturbance of the silence of the night, vandalism and spray-painting, problems with persistently unemployed people, people misusing alcohol and gamblers, groups of asocial young people. The questioned experts do not see the following phenomena as major problems (consider them as marginal problems for their communities): prostitution, racist behaviour towards minorities, presence of foreigners without a residence permit, truancy and bullying at schools.

With respect to crime, the experts see the most serious situation in car crime (breaking in cars and car thefts), petty thefts in shops, breaking in weekend houses and breaking in houses and flats. A major problem is also stealing of bicycles, various types of fraud, illegal production of drugs and drug dealing. The experts see the following criminal activities as negligible: human trafficking, animal abuse, incitement to ethnic and racial hatred, sexual abuse, bribery or corruption.

Experts from among state and municipal police officers emphasise the problems with rowdies, vandals, car thieves and burglars while experts from the social sphere highlight the serious nature of such phenomena as truancy, home violence or corruption. There are great differences between communities of various sizes and yet further differences across the regions (e.g. Ústí region deals with production and dealing of drugs while Prague, Central Bohemia and Liberec region have to face car thefts and experts from the Moravia-Silesia region report higher incidence of frauds).

One of the key areas of questioning was the relationship between communities and regions with regard to prevention. Most of our respondents expect their region to ensure an entire range of activities in crime prevention. The strongest agreement was expressed for the role related to direct funding or co-funding of preventive programmes (almost all questioned experts from towns expect this support from their regions), but also in case of many other activities we included in the list the rate of positive responses exceeded the level of 90% (it was e.g. a coordination, educational, information or advisory function). An exception to this trend was the management activity; only about one half of respondents expect this activity

²⁹ To make this text more consistent we will use a common term „regional prevention manager“ for these officers even if this term is not used for all of them in their regions.

from the regional authority. The same proportion of respondents stated that their region was providing the activities in question.

When evaluating whether or not the region ensures particular activities the decisive factor was whether the community itself was dealing with prevention. The poll indicated that if the respondent operated in a community, which thoroughly deals with prevention, he/she more often deemed that the region was ensuring particular activities in the field of crime prevention. This might imply that with regard to crime prevention the regions currently cover the demand of those communities that are themselves significantly active in crime prevention.

One part of the questionnaire was determined only for respondents who perform the office of the crime prevention manager in communities and towns. The poll indicated differences among these respondents with regard to how much time of their workload they could devote to prevention. Only a small part of managers stated that prevention was their sole stock of work (prevention makes up 100% of their workload). However, one of ten respondents can devote only about one tenth of their work time to prevention.

Most communities have a crime prevention committee. Most often it comprises the Czech Police, officers of the municipal police, and more than one half of the committees include staff of the Department of Social and Legal Protection of Children (OSPOD) or education workers.

A slight majority of respondents state they have very good or rather good opportunities to gather information about negative social phenomena in their community or town. More than one half of communities have a range of cooperating jobs that are closely related to preventive work. It is namely a worker for primary prevention at schools, an anti-drug coordinator and a consultant for Romany issues.

The respondents agreed that the most important information role with regard to prevention is assigned to municipal and state police, municipal authority, children and youth clubs and organisations and elementary schools. The prevention workers are satisfied with information provided by these entities. Issues concerning prevention are sought after especially by authorities of larger towns that are more heavily burdened by crime.

The poll thoroughly inspected cooperation of prevention workers with non-governmental non-profit organisations. The best cooperation was mentioned for organisations that deal with youth and work with seniors. However, in some communities the questioned prevention workers miss a more intensive cooperation with organisations that are focused on youth with behavioural problems or endangered by socially pathological phenomena, and with organisations that specialise in serious problems in prevention of drug or alcohol addiction or provide services for users of these substances. Roughly one third of the questioned communities dispose of these organisations on a good level; two thirds of communities complain of lack of these services in the area of prevention.

II. Attitudes of regional managers of crime prevention to preventive work within regions.

Since the new regional arrangement of the territory of the Czech Republic crime prevention on the territory of regions has been assigned to the competence of regions. This fact created new conditions for preventive work and made the regions face new tasks. Our poll attempted to map the situation at the end of 2007 in Prague and in all new regions of the Czech Republic.

We proceeded with the method of a focused interview and as our respondents we chose officers responsible for crime prevention on the level of regional authorities or those in charge of crime prevention on an ad-hoc basis. In total we approached 14 regional prevention managers.

A. Establishing preventive work in regional government – materials, committees, funds

All regions had a document dealing with the planned development of the region. Some documents are outlined with a relatively long time horizon (e.g. till 2020) while other have a nature of short-term strategies. These documents contain some reference to crime and socially pathological phenomena on the territory of the region (including prevention). However, these excerpts are mostly marginal and on the level of mere proclamations.

Conceptual materials of a preventive nature that do not have an immediate relation to subsidies from the central level are usually not included in the agenda of regional councils or assemblies.

Only 4 regions had a special committee for preventive work. The activity of this committee was substituted by various entities on the level of regions, mostly the Regional Anti-drug Committee or a committee for ethnic minorities. The non-existence of a committee for preventive work reflected the uncertainty in what should actually be the workload of such a committee on the regional level because issues related to prevention should primarily be resolved on the level of communities. This uncertainty further explains why during the poll there was no pressure on establishing a regional committee for prevention of crime and socially pathological phenomena.

Development of preventive work on the level of regions largely depends on the planned finances for these problems. In most regions the sum for prevention of crime and socially pathological phenomena was not exactly (or at all) specified. It was generally stated that the financial situation concerning the support of prevention on the level of region has a permanently low but towards the future slightly improving level.

B. Staffing of the position of coordinator, manager

In each region there was a worker who was (formally or informally) in charge of crime prevention; however, the scope of his/her workload dealing with crime prevention differed. Only two regions had a full-time regional prevention manager; this office was most frequently connected with the office of a regional anti-drug coordinator or it was performed as one of many activities of the department of social affairs and health. At the end of 2007 the actually existing and approved office of a prevention manager in self-governing authorities of a region was established only in half of the regions.

The workers usually performed assistant positions and were not provided with any decision powers. The description of their job was not exactly focused on the work of a prevention manager; it was conceived in a rather general and vague manner. Their common position limited them also in view of the possibility to receive above standard (but sometimes even basic) documents for their job of a worker in the area of prevention.

The survey showed that in 2007 no special qualification pre-conditions were established in any region for the position of a prevention manager. During the interview the managers expressed their internal need to be further educated in the field; however, the respondents did not agree on what this education should be based on. Regions as such did not have major ambitions in the area of dealing with crime and socially pathological phenomena. Better integration of the prevention manager within the structure of regional authorities – ideally in the structure of the Mayor's office – might significantly improve this situation. In order to view the position of a regional manager as a “promising job” this position should be established in legislation alongside the Romany and anti-drug coordinator with delegated powers (and with a governmental grant). Then the regional prevention manager would no more be perceived as a certain redundant luxury within the regional authority.

C. Professional securing of preventive work on regional level; cooperation with communities

Regional prevention managers kept rather irregular random contacts with prevention managers in communities; contacts were largely done by phone or email. Some regional managers attempted to create a certain information mail portal in order to publish everything that prevention managers on the level of communities might use for their work. The contacts were prevalingly of an instrumental nature. Roughly one half of regional prevention managers tried to organise meetings of community managers. The success of these events depended mainly on the attitude of particular communities towards the regional authority and its activities – the communities emphasised their autonomy.

The survey showed certain reserves in cooperation between regional and local managers; regional prevention managers were not members of any prevention committees in “third-type” communities of the region and they were only exceptionally invited to these meetings (based on informal relations). We can state that so far communities did not express a great interest in involving regions in local problems and likewise the regions do not make an “excessive” effort to change the situation. In 2007 the system was not set for the regions to need communities in preventive work, or for the communities to need the regions.

D. Managers' knowledge in the area of complex safety analysis of the region

Regional prevention managers lacked a more comprehensive account on the situation in the region but they also recognised the need to know these data. In principle they knew there were some analytical materials of the Czech Police about crime in their region, but they did not have an automatic access to these materials and had to demand them from the regional management whenever they needed them. Managers were informed about the current situation in the region in a rather superficial manner and with a significant time delay. The survey indicated that disposal of necessary materials largely depended on the initiative of each prevention manager.

The situation of 2007 confirmed that in the last several years some sort of a sociological survey usable for prevention took place in roughly one third of regions. However, prevention managers in regions mostly depend on public information sources (Internet) or random information from sources like the prevention department of the Ministry of Interior, Probation and Mediation Service, Ministry of Labour and Social Affairs, Ministry of Education, Youth and Sports or professional institutions with national scope (Institute for Criminology and Social Prevention).

E. The level of cooperation with entities exploitable for prevention

Apart from other things our survey implied that prevention managers on the level of regions were in the initial stage of developing their own networks of collaborating with governmental and non-governmental institutions and were in the stage of looking for their consulting teams. If there was some "network" of collaborating organisations, it was informal and occasional rather than systematic and permanent.

Regional managers more often cooperated with governmental organisations that have a regional reach. In this regard managers mentioned bodies of the Czech Police, Probation and Mediation Service, but also organisations whose reach exceeded the boundaries of a region. However, cooperation was not based on any systematic approach and derived from personal initiative. This applies also to cooperation with authorities involved in protection of law – i.e. courts and prosecution.

A similar situation was noted within regional authorities. Generally we can say that in most regions other departments of regional authorities in principle did not reject cooperation with the regional prevention manager, but they did not seek it either. Individual departments lived their life without much interaction. Again, exchange of information within regional authorities derived from personal contacts of the manager with other officers. Therefore it was vulnerably dependent on personal positive relations with specific persons working on various positions of a given regional authority.

F. Crime prevention projects

We noted a certain ambiguity in understanding preventive work in regions. Certain financial resources flowed for various projects in regions; some – according to respondents – were more or less preventively focused, but as a whole these projects were not directly presented as preventive projects, i.e. they did not draw funds reserved solely for this purpose. Respondents almost unanimously agreed in that the sums expended annually by the regional authority for preventive work were incomparably lower than funds invested e.g. in support of sports or culture.

G. Cooperation with national level and on the level of regions; legislative recommendations

The emerging work of managers in particular regions requires a certain systematic aid from the central level and a frequent and comprehensive exchange of information among regional managers. Our respondents met on horizontal level approximately twice a year. Nevertheless, their debates had no fixed rhythm or strategic orientation. They had to rely on an informal initiative of some of the regional managers who voluntarily took over the organisational management of such a meeting. Besides these ad hoc informal meetings regional managers kept frequent contacts by phone and email, thus discussing various experience and problems of their work.

A more systematic cooperation among regions was somewhat disturbed by frequent fluctuation of human resources on the position of a regional prevention manager. Unfortunately, the status and financial remuneration of the regional prevention manager were not stimulating enough to make workers in particular regions perform the work in a long term and a goal-directed manner so that they could achieve adequately phased conceptual plans.

Regional managers expected too much from their contacts with the Crime Prevention Department of the Ministry of Interior. They said they were finding understanding for their problems and a lot of well-founded systematic advice here. But in spite of this positive evaluation managers had some comments on the central level; dealing with these comments might contribute to an overall development of preventive work in regions in the future.

Regional prevention managers wanted the central government to more frequently and thoroughly negotiate with the regional political management and ensure a better position for implementation of preventive plans.

Regional prevention managers would appreciate if preventive work aimed at crime and the related socially pathological phenomena were regulated by some comprehensive statutory rules of law. A law would better establish the position of managers within the system of prevention, might define powers, tasks and areas of responsibility of various preventive workers on different levels of state administration and in different areas of preventive activity. A statutory backing would be positive especially in relation to communities. A clear division of work and competences would – in their view – certainly contribute to better efficiency of the activity and prevent excessive haggling about who is responsible for performing especially unpopular activities. There would also be higher efficiency in the adopted measures. Last but not least the law should define rights and duties of the prevention manager.

When creating this rule of law the lawmakers should utilise the plentiful pieces of knowledge of people from the field, practitioners on the level of the region and communities and ensure that this rule of law was not run “on a shoe-string”.

Translated by: I.T.C. – Jan Žižka

PREVENCE KRIMINALITY NA ÚROVNI OBCÍ A KRAJŮ

Závěrečná zpráva z výzkumu

Autoři: PhDr. Kazimír Večerka, CSc.
Mgr. Jakub Holas
PhDr. Jan Tomášek, Ph.D.

Recenzenti: PhDr. Radim Bureš
PhDr. Stanislav Jabůrek

Vydavatel: Institut pro kriminologii a sociální prevenci
Nám. 14.října 12, 150 21 Praha 5

Určeno: Pro odbornou veřejnost

Tiskárna: Vydavatelství KUFR s.r.o.
Naskové 3, Praha 5

Dáno do tisku: květen 2009

Vydání: první

Náklad: 200 výtisků

www.kriminologie.cz

ISBN 978-80-7338-085-4